

# A MAGYAROK ŐSHAZÁJA ÉS ŐSTÖRTÉNETE

MADYA—LEMURIA ÉS ATLANTISZ A MÉDOK,  
PANNÓNOK, FENICIEK ÉS ETRUSZKOK ŐSHONA  
ÉS AZ EMBERI KULTÚRA BÖLCSŐJE

ÍRTA

ÉS TÉRKÉPEL, TÁBLÁKKAL, KÉPEKKEL VILÁGÍTOTTA

DR. CSERÉP JÓZSEF

BUDAPEST 1933

LAMPEL R. KÖNYVKERESKEDÉSE (WODLANER F. ÉS FIAI) BUDAPEST VI., ANDRÁSSY-ÚT 21.

## TARTALOM.

	Oldal
I. Média.	3
II. A magyarok őshazája. Madya — Média — Gaea	8
III. Ibérek és pelaszok vándorlása Kelet felé	23
IV. Ázsiából vissza Nyugat felé	32
V. A trójai háború	36
VI. Magyarok a Balkánon	39
VII. Pannónia	46
VIII. A hunok se nem magyarok, se nem székelyek	51
IX. A pannón- és méd-magyarok egyesülése	59
X. Ős-szavaink	63
XI. Adalékok a maya-kérdés történetéhez	72
XII. Fölfedezésem egybefoglalása	74
XIII. Végzetem	76

## I. MEDIA.

Az ázsiai *Media* neve a médok odatelepedése előtt *Aria* volt (Herod. VII, 62. Paus. II, 3.). De csak a görög és latin íróknál *Media* a neve; maguk a médok *Magya*-nak nevezték, mely szó „föld“-et jelent az ő nyelvükön. Ezért mondták a görög írók *Madya* népét *gigaszo*knak is, ami azt jelenti, hogy a „föld-szülöttek“ — *γίγαντες* v. *γίγνευεις*. A *méd* szó mása is *magya* volt az ő nyelvükön. Ellenben „magyar“ azt jelenti médul, hogy „médiai“ = Madyához tartozó; az -r v. -rū ugyanis suffixum ethnicum volt a méd nyelvben. Ennek többesül *Madyap* szolgált; ellenben médok a. m. *Magyape*. (J. Oppert, *Le peuple et la langue des Mèdes*. Paris, 1879. 56—59. 202. 204 sk. 207. 210. 213. 278. Hom. Od. VII, 59. 206 v. ö. X, 120).

Plin. n. h. V, 1. említi, hogy Libya népeinek és városainak nevei szinte kiejthetetlenek idegen ajkúra nézve. Ezért találjuk annyiféle kiírásmódját a *magyar* és *magyarok* szónak: *Maccy-iara* és *Mazziara* (Oppert f. i. művében), *Matsya*, *Mauri*, *Maxyes*, *Mazara*, *Makaros*, *Macareus*, *mar*, *mór*, mindannyi a gy hangunkkal való küzködésüket mutatja idegen íróknak. Ide tartozik még *Maia*, *Maya*, valamint *Madeira*, *Madrid* és *Marocco* neve, úgyszintén „*Mazippa, dux Maurorum*“ (Tac. ann. II, 52.) és a XVIII. századbeli híres kozák hetman, a sármata *Mazeppa*, neve. Ilyen pluralis személynevek még: *Mazares*, Cyrus méd vezére (Herod. I, 156 sk. 160 sk.); *Maxarthes* v. *Promaxarthes* parthus vezér, ki megölte Crassust (Plin. n. h. II, 172. Plut. Crass. 31.). A Kr. e. XIV. és XIII. századból egy *Maurmulu* „magyar ember“ s egy *Murei* (? „magyarok“) nevű libyai, azaz *maur* (*masuasa*) király van említve egyiptomi írásokban. Arméniai nyelven a médok = *Mari*, *Media* = *Marastan*. A cikonok országa *Maronea*, városuk *Is-mara*, vezérük s papjuk *Maron*. A szabad berber



neve ma is *mazig*, *amazig*; éjszaki Libya az araboknak *Marbig*. Ez utóbbiak *Marocco*-val együtt szerény emlékei az egykori északafrikai nagy Magyarországnak, amelyről lat. *Mauretania*, gör. *Maurusia* néven tanultunk diákkorunkban. Ezeknek összetartozására nézve későbbi fejtegetéseinkben találjuk meg a kellő bizonyítékokat: ugyanakkor *Mexico* névvel egybevetésre önkénytelenül kínálkoznak majd a f. e. *Maxarthes* és *Maxyes* (lat. Mauri) alakok. Megjegyzendő még, hogy Mediának a honi *magya* kiejtésű nevét J. Oppert alapított *d*-vel másítja át az ékírásból, így Maða. Azonkívül hajdan is fordultak elő népnevek személynevekként, mint pl. *Mys* (Herod. VIII, 133.), *Aegyptius*, *Italus*, *Tarquinius*, *Cretheus*. Olyanok ezek, mint a magyarok *Lengyel*, *Tóth*, *Horváth*, *Németh*, *Rác* stb. vezetőnevei. Két híres gall vezérnek, *Brennus*nak, is kelta nyelven „főnök“ a jelentése; *Polybus* meg egyipt. nyelven a. m. „a libyai.“

Hogy a médok mikor települtek be Előázsiaiba, erre nézve csak hozzávetőleges adataim vannak. Sallustius (Iug. 17 sk.) régi pún könyvek nyomán írja, hogy egykor Hispániából keltek át Afrikába médok, arménok és perzsák. Emezek az Egyenlítő felé húzódtak le az Óceán mellékén és, mivel nem jutottak építőanyaghoz, leborított hajóikat használták házakként. A médok és arménok ellenben, akik a Földközi-tenger tájain telepedtek le vad és szinte állatiasan tengő emberek közé, korán építettek házakat és alapítottak városokat, mivel a hiányzó anyagot sem volt nehéz cserével megszerezniök és átszállítaniok Hispaniából.

A „perzsa“ név itt kétségtelül „perszies“-et jelöl, akiknek *Perse* a névképviselőjük; ezekről származott át ázsiai országuk, *Persis*, meghódítása után (a Kr. e. 3000. év körül) a nevük *Persae* formában a hódító árjakra, akiknek azonban már *Perseus* a névösük. *Perseus* is, miként *Herakles*, a lernai hydra legyőzője; de e néven szerepel *Kyros* is, Media meghódítója. *Perseus*nak azonban csak akkor sikerült a gorgók v. médok törzsösén, *Antaeus* gigászon, végre erőt vennie, miután őt a Földről fölemelte, azaz, elszakította anyjától, őshelyétől, *Madyától*.

Az *indusok* vagy másként *sindusok* (szintiek) Ázsiaiba telepedését Nyugat felől (Plin. VI, 21 skk. Diod. I, 19. II, 38.

Strab. I, 3, 31. XVII, 3. 7.) *Dionysos* nevéhez fűzi az ókori klassz. hagyomány, úgyszintén *Myrina* amazon népének az egyiptomi *Ammon* vidéki, meg a thrákiai települését is.

Az egyiptomi *Sais* alapítása egy ezer évvel későbbi, mint az atlantisziak államé; és *Solon* idejében 8000 éves volt már *Sáis* városa. Indiában Nagy Sándor koráig (333. év Kr. e.) 153 királyt számlált már *Dionysos* népének dynastiája s ez kb. a Kr. e. VI. évezred közepéig vezet vissza (Diod. I, 26. 44. Plat. Tim. 2. 3. Plin. n. h. VI, 59.)

Media mind kultúrájánál mind hatalmánál fogva nagy hírre és jelentőségre jutott az ó-korban. A „*matsya* király“ és „*matsya* nép“ mindenkor kész volt segíteni az elnyomó árják ellenében a szorongatott indus *Panda-nemzetet*, a mai dravidák amazon őseit, akik még a keresztény időszámítás kezdetekor is az ősi *amazon*-rendszer hívei voltak, miként a médok és arménok. Plin. n. h. VI, 23 (y. ö. Strab. XI, 13. L. még a Mahabharátát!):

#### *Gens Pandae sola Indorum regnata feminis.*

Az ó-kori hagyomány az *indusokat* azonos eredetűeknek veszi az *északafrikai magyarokkal* (Mauri). Aszerint a *Ganges*től délre lakók napbarnította színt mutatnak; de nem oly égett színűek, mint az aethiopok, se nem göndörhajúak, mint a libyai aethiopok. Az északibb lakók színe az egyiptomiakéhoz hasonló. A *Pandionis regio*-t, melynek *Modura* (ma: Madara) volt a fővárosa, *Iberiának* is nevezték; kasztbeosztásuk is az iberekére emlékeztet. Általán nem egy vonatkozást találunk a hagyományban a Kaukázus- és a Maeotis-vidéki rokonokra (Strab. I, 3. 21; II, 3. XVII, 3. 7.).

Nem csupán jó szomszédsági, hanem szövetséges viszonyban is voltak a médok az ion-vándorlásból melléjük települt kis Aethiópiával, *Elammal*, Memnon országával; sőt a Kr. e. 2270. év körül Kodur-Nachundi (Kodros-*Inachos*!) halála után méd dynastia lép elének Elamban, valószínűleg dualizmus — az árják nyomása ellenében. (J. de Morgan, *L'histoire d'Elam*, Paris 1902. 2. 3. 9. skk. 21. sk.)

A Kr. e. VI. században Kyaxaresről egy Nagymédia marad az utódjára, *Astyagesre*, aki azonban „meggondolat anságaival

tönkretette magát is, nemzetét is" (Hom. Od. VII, 56. skk.). Kyros ugyanis, aki 559-ben győzelmet aratott fölötte, 550-ben megölette őt, mivel cselt szőtt ellene. Elősegítette Kyros győzelmét az, hogy a háromfelől is árja-szorongatásnak kitett Parthia már előbb elpártolt Mediától. Pedig a parthusok egyazon fajú és nyelvű nép voltak a magyákkal; de elpártolásuk után 600 évvel már csak félig volt még a nyelvük, félig ellenben szkyltha (Justin. Ep. 42, 2.). Azért hozom ezt itt föl, hogy lássuk, mily közel járt a valósághoz a mi tudós Jerney Jánosunk, amidőn parthusok ivadékaik állított bennünket.

Astyages még neve *Aspadas*, armén neve pedig *Assidahak* volt, ami azt jelenti „messze v. hosszan tehető“, late regnans, longe potens, azaz *nagyhatalmú*. Ezért *Εὐρυπέδιος* a neve Homerosnál. Az Árpád név az Aspadas elváltozott mása lehet, mintahogy a latinban is r-ré vált a két magánhangzó közé került s (pl. genus: gene-r-is; ez azonban más helyzetben is megesett, pl. odos — odor, labos — labor).

A győztes szakák, arimaszpok (kyklopszok) és masszage-ták szkyltha népe a legyőzött médokból sokat utasítottak ki addigi lakóhelyükről; alapítottak két nagy gyarmatot is: az egyiket Assyriából a Paphlagonia és Pontus közötti vidékre (tán a galatákat?), a másikat pedig Mediából a Don folyóhoz, ahol ezen médiái telepéseknek sármataik lett a nevük (Diod. II, 43). Médul vagy sumérul sar-mata azt teszi, „Magya-sarj“ s e szövejtésemét igazolják Plinius szavai (n. h. VI, 7. 15.): Tanain amnem colunt *Sarmatae*, *Medorum* — ut ferunt — *soboles*. Hozzájuk tartoztak bizonyára a Don és Volga közén ugyancsak Pliniustól említett *sármata amazonok*, kiknek a területéhez a *Mazari* név is fűződik. De a Maióti-tó és a Kaukázus vidékének iber és pelaszg népek az első ismert telepeseik (Diod. IV, 45); mind a két név is erről tanuskodik, amennyiben *Khau* a. m. „hó“ s ebből a Kaukázus nevét „havas“-nak értelmezik (Ókori Lex. s.v.). A Don-vidék telepesei közül Plinius felsorolásában első a „*Sauromatae Gynaekokratumeni*, unde *Amazonum connubia*“, jelölve ezzel az amazonoknál divó többférjűséget (connubia, polyandria). A többi tíz név közül a *Messeniani* bizonyára a spártaiaktól lerombolt *Messene* (Kr. e. VI. sz.) menekültjei, tehát, miként a médok, Myrina iber népének tartozékai, valamint azok a messeneiek is, akik Szicília északkeleti csúcsánál *Messinát*, a nyugatin *Himerát* alapították. A peloponnesusi *Messena* mai neve, *Maura-Matia*,

szintén egykori alapítóinak nevét őrzi. A többi név még megoldásra vár; a *Turcae* mégis arra hagy következtetnünk, hogy a Kr. u. I. században teukrok (turcha, turucha I. III. és VII. §.) is voltak köztük. De a *Tussagetae* már határozottan szkylhákat jelez ott.

A Don és Volga folyók közére költözött magyarság csak mintegy 800 éven át maradhatott meg békén az ott talált s a később odahúzódtok rokon népekkel egyetemben. Már a Kr. u. IV. században a hunok Balambér királyuk alatt, az V. században a hunokkal rokon onogurok jöttek nyakukra a Volgán át harcokra készülten s mint ilyenek csakhamar följük kerekedtek a békés életmódot folytató magyaroknak, akiket az ő tiz (on-) törzsükbe be is osztottak. Ennek a négyszázados kapcsolatnak a révén ragadt a honalapító magyarságra a *Hungari*, sőt valamennyire a *Huni* elnevezés is. Nem csodálható tehát, ha a magyarságnak e része két nyelvet is beszélt; viszont ugyanez történet bizonyára a vele egyazon országot alkotó ugorsággal is. Ebben sejtem én az okát ama különös jelenségnek, hogy a finn nyelvcsoportban nincsenek igekötők, holott a Volgán túl sodródott vogulok- és osztjákokéban megvannak, sőt a yukatani és guatemalai mayákéban is, akiktől pedig legalább is jó 7 ezer esztendő választ el bennünket.

Don melléki hazájukban közel másfél századon át (453—600.) voltak már a magyarok az onogurok hatalma alatt, midőn a kazirok átkelven a Volgán tovább nyomták őket, s így kerültek az onogurokkal együtt a Fekete-tenger, a Donec és Dnyeper közé, *Lebediába* v. *Onoguriába*, ahol még 600—863. évig tartott alárendelt helyzetük, míglen ebből kivergődven három törzsük kivételével, amely visszatért a Kaukázushoz, atilközi rövid tartózkodás (863—896.) után a Kárpátok közé vonultak be. Ez a mintegy 210.000 fegyveresre menő hét törzs volt Árpád honalapító magyarsága. E törzsek nevei természetesen onogurok; csupán az egy „*Megyer*“ idegenes változata a „*Magyar*“-nak. A kazirok tulajdonképen a tatársághoz tartoztak; fejedelmük neve egyező is: *Kaján*, *Khán*, *Kán*.



## II. A magyarok őshazája.

### Madya — Media — Gaea.

Az már most a kérdés: honnan kerültek a médok, a magyák Ázsiába, az arják és a szkýthák földrészébe?

A messzi Nyugaton, a Föld véghatárán, az Okeánosnál jelzi az ókori klasszikus hagyomány az istenek és minden létel keletkezését; ugyanazon világtájon emlegeti a Tartarost is, azt a nagy mélységet, ahol ül Iapetos és Kronos, anélkül, hogy élveznék a Nap sugarait s a szelek fuvalmalt (Hom. II. VIII, 478. sk. I, 425. sk. XIV, 201. 302 skk. 246. XXIII, 265. Diod. III, 2.). Az ott, Sophoklesként (Strab. VII, 3.), „a Föld véghatára, az Éj forrása, Uranos nyugvóhelye, a Nap régi kertje.”

Mint Nyugatországnak és mint a „Nap házá”-nak *Isberia* — *Iberia* — *Hesperia* volt a neve az egész nyugati féltekének; ugyanezt jelölte a *Chavilat*, *Hevilat* (*Evilat*) név is, nemkülönben a *Hispania* neve, amennyiben *i-spana* a. m. „rejtőföld” (Bérard V.), ennek a görög mása meg *Καλυψία*. A mai Hispania ama hajdani nyugati szárazulatnak maradványa; de görög írónknál Italia is szerepel *Hesperia* néven.

Itt találunk rá a görög *theogonia* „isten-származás” mythosának gyökerére: Eredetileg volt *Gaea* és szülöttei, a *gigászok*; öbelőle lett a *Meny* (Uran), s kettejük szülöttei a *títánok*.

Az ő nyelvükön *Magya* (Madya) volt a „többnevű” *Gaea*, vagyis Föld, neve; ezenkívül *Ops*, *Rhea*, *Kybele*, *Themis* és *Titaia* is a Föld nevei. A *theogonia* tehát tulajdonképen földtörténeti genealógia.

*Gaea* és Uran mythikus rokonságához tartozik *Okeanos* és *Atlas*, valamint ez utóbbi leánya, *Maia*, amazé meg *Perse*. A felsorolt nevekkel szinte magától kapcsolódik *Peru*, *Mexico* s a középamerikai *maya* őslakosság neve, nemkülönben a perui Amazo-n-melléki nagy síkságé, *Maranyon-é* is. Ujabb adatok szerint pedig a sokat keresett *híres aranyvidéknek*, *Ophir-Chavilának*, Indiától Keletnek 180 dél. foknyira kellett esnie, tehát 1-b. Peru és Mexico területére; Indiában ugyanis dél van, mikor Hevilában éjfél, és megfordítva Salamon zsidó király emberei, akiket ő — Hiram föníciai király példájára —

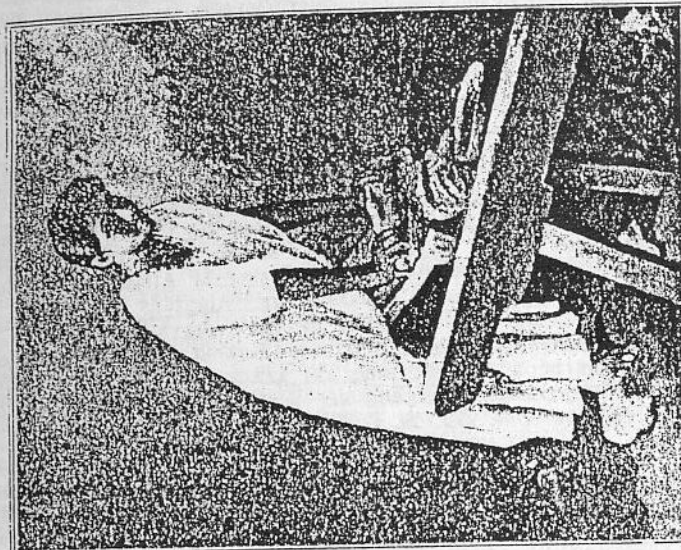
*Ophirba* küldött az ő híres temploma díszítéséhez aranyért, ezüstért és díszfaragásra alkalmas fanemüért, minden alkalommal három év alatt járták meg hajóútjukat, Hiram emberei vezetésével, Eziongébertől, ahol reggel van, mikor Indiában dél, ahonnan eszerint  $180 + 60 = 240$  dk. foknyira kellett esnie *Ophir-Hevilának*. Hoztak azonban drágaköveket, elefántfogakat, jószagú fát is, meg majmokat, pávákat. Abból, hogy az onnan hozott arany *Parway*-arany volt, Mewes R. azt következteti, hogy *Ophir* a. m. Peru. Ellenben Th. Crawford Johnston Mexicoba teszi Hevilát. (Mos. I. c. 10; 19-30. Kir. k. III. 9, 26, 28. Kron. II. 3. 6. W. Wrchovsky: *Wo lag das alte Goldland Ophir?*)

A *Maia* szó az egyetlen, melynek *ai* tagja nem változik *ae*-vé a latinban sem; vagyis az *ai* ebben nem kettőshangzó, sőt rövid az *a*-ja; csupán helyzeti hosszúsága van az utána való *i*-től, mely dupla *j* erejével lakarja helyettesíteni a magyar *gy*-t. A latinban *Maja*-nak írva is találjuk a gör. *Μαία*-nak, *Hermes* anyjának, a mását. *Maia* mai angolos és spanyolos „*Maya*” alakjában is az *y* „a sonant of the spirant” (Tozzer), vagyis, a mi *gy*-nknek megfelelő spiranshang, mely pár *maya* dialektusban az angol *r*-hez vagyis a görög *z*-hez hasonlónak van jelezve.

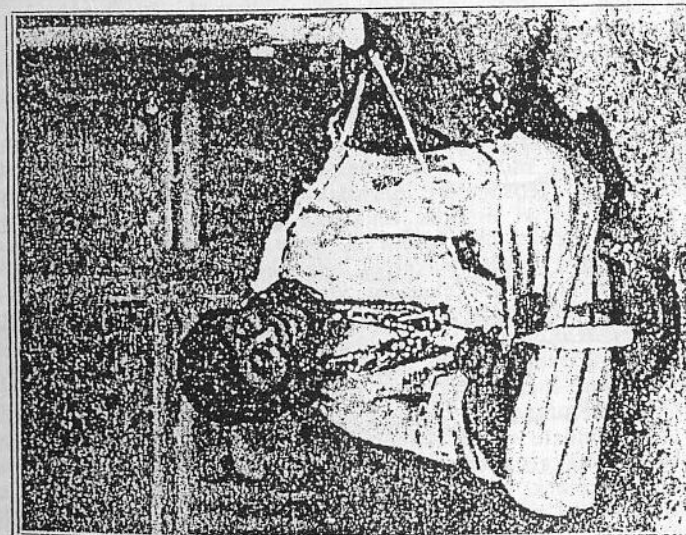
*Magornak*, a mi törzsösünknek, *Nimród* fiának, elköltözését *Evilat* földjéről, *Persishól*, jelöli a magyar krónikás hagyomány. Tömeges népeltándorlásnak erős, szinte kényszerítő oka szokott lenni. Földünk multjából négy katasztrófiát említ a hagyomány; a két utolsó közül az egyik a Csendes-óceánon kb. 11.500 évvel ezelőtt *Mü* földjének, a később ú. n. *Lemuria*-nak elmerülése, a másik 4268 évvel később, az előző katasztrófa idején szigetette vált *Atlantisé*. Így került két nagy szárazulat a víz alá; azóta pihen a Tartarosban Iapetos és Kronos. Ez utóbbi az Atlantis egyik neve, mely fennmaradt a Jeges-tenger *Mare Cronion* nevében és, véleményem szerint, a *Grönlandéban*. Iapetos tehát, melynek a mondai genealogiában *Ázsiával* is van házastársi kapcsolata, a *Mü*-földre is vonatkozó elnevezés volt, amely földrésznek John Churchward (The Lost Continent of Mu, the Motherland of Man, N. Y. 1926.) nézetétől eltérőleg, Peru és California táján meg kellett keletlenie Amerikát. A Biblia szerint ugyanis Salamon zsidó király már nem egyszer küldött embereket *Ophir-Chavilába*, ahol az Édenkert is volt. Emberei Eziongébertől raján indulva ki mindenkor három év alatt tették meg útjukat. De ez követ-

kezik Diodor szavaiból (III, 55.) is, hogy t. i. a *Triton-tó* nevű beltenger, mely környezte azt a Hesperia nevű földet, eltűnt, miután az Óceán felé eső szárazföldi övezetét földrengések elszakgatták. Döntő bizonyítékot talált azonban erre nézve 1929-ben a „Carnegie” hajó tudós társasága, mely a Csendes-óceánban az Egyenlítőtől 100 mfdnyire a lapályos tengerfenéken egy 5850 láb magas hegycsúcsot; a Juan Fernandez Islandtól északra pedig egész hegyláncot fedezett föl, melynek csúcsa 9750 lábnyira emelkedik ki a tengerfenékből. E két magaslát valaha egy elmerült földrészhez tartozott, melynek maradványai a Csendes-óceán keleti szigetei is. (Amer. Magy. Népsz. 1929. febr. 4.)

Az az eltűnt ausztrál-maláj szárazföld mintha újra elő akarna támadni az Óceán mélyéből. A geológia ugyanis rájött, hogy *Ujzeland* mintegy sarokpillére volt egy prehisztórikus nagy szárazföldnek, mely egykoron *Ujguineán* át a délázsiai szigeteket Ausztráliával összekötötte; annak az ő-szárazföldnek maradványai a maláji szigetek, valamint Melanesia, mely geofizikai alakulatánál fogva *Ujzelandhoz* tartozik, úgyszintén a *Polynesia-szigetek* egy része. Talán azért nevezik amaz alámerült *Madya-Gaea* prehisztórikus szárazulatnak fennmaradt részét *Ujzeland* lakói, a *maori-k*, *Maora halálának* („Ika a Maora”). *Uxbaud F. A.* az ő *Munda-Magyar-Maori* c. művében (London. Lusac et Comp.) állítja, hogy indus mythusok a magyarok és maurik rokonságát mutatják. E kérdéshez, mely csakis a méd-magyarságra vonatkozhatik, ajánlatos volna gr. Benyovszky Móríc madagaszkari följegyzései révén adatokat szerezni. Benyovszky ugyanis nem egy vonatkozást vagy egyezést jelölt meg a madagaszkariak szokásaiban és nyelvében a magyarságéival. Mondhatni, kétségtelenné teszik a méd-magyarság őslakóhelyére vonatkozó eme följegyzéseket és következtetéseket *Hrdlička* archaeologus legújabb leletei. Csakhogy az ő megállapításai hibás alapra fektetvék; ő ugyanis egész lakatlannak veszi Amerika földjét az „*indianok*” lassú bevándorlása előtt; ezen ázsiai beszivárgó *indianokat* tekinti Amerika őslakosságának s az Alaszkától délre fekvő *Kodjak*-szigeten kiásott leleteket a *Maya*-, *Inka*- és *Azték*-kultúra őseinek. Ámde a mayák nem indianok nyelvük is más, mint az indianoké, sőt spanyolt is csak szükség esetén használják helyette még ma is úgy *Yukatánban*, mint *Guatemalában*. Ők, a mayák, az igazi őslakosság ivadéka, a *paionok* — *panónok*, akiket ma is *peonok*nak neveznek még Mexicóban is, ahol azonban nyelvi elkülönződésük már elenyészett; de azonkívül Amerikában sokhelyütt a *csikóst* is *peon*nak hívják, amely szó azonos a *panónok* görög nevével. — Kár, hogy *Hrdlička* nem vett még tudomást a japán szigetek őslakóiról, az *ainókról*, akik nem olvadtak bele az előnyomuló japán népbe, hanem fokozatosan északra húzódtak előre s ma már csak *Jedo* szigetén laknak kb. 18.000-nyi számban. Ezek az *ainok* fehér-veresbarnabőrű, erősen európai vonásokat mutató emberek — erős szőrzettel és szakállal. Az ausztrálai benszülőttek rokonaiknak is vélik őket. Erősen *anyaiági* alapon álló kultúrájuk jelentékeny hatással volt a japániakra, (J. V. az U. V. 1932. IV. 24.) Ezek is az *amazonok* sarjai tehát, mint *Myrina* népe volt egykoron s minők állítólag *Sumatra*-szigetének mai lakosai közt is vannak. *A. Hooton* (The Indians of Pecos Pueblo. Ism. Dr. F. L. a M. H. 1932. V. 1.) megállapítása szerint is — a *Hrdlička* nézetével ellenkezőleg —



Maya-asszony kölhengerrel őrli a gabona-szemeket.



Lacandon-indián asszony üveglemezre állított orsóra perszeti föl a nyakába akasztott gyapjúfonalt.



mongolszerű népeken kívül és ezeket megelőzőleg negroid, ausztraloïd, európai formájú és mediterrán, a régi egyiptomiakra emlékeztető típusok is résztvettek az indiánság kialakulásában; vagyis az indiánok eredete nem a természeti viszonyok és létfeltételek változására vezethető vissza, mint Hrdlička állítja, hanem rasszkeveredésre.

W. S. Cervé (Lemuria. The Lost Continent of the Pacific. 1931. California) mintegy 200.000 évre teszi azt a kort, amikor még a későbbben Lemuriának nevezett Mű- v. Madya-szárazföld a mai Csendes-óceánról, amelynek nagy részét elfoglalta, beterjeszkedett Ázsia és Afrika belsejébe s az egyetlen lakható és termelésre alkalmas földterület volt; ellenben Ázsiának és Afrikának többi része, valamint Amerika is, teljesen vízzel borított avagy lápos területekként voltak ismeretesek Lemuria lakói előtt. Mintegy 75.000 évvel ezelőtt elkezdett amaz ós-szárazföld víz alá kerülni, szakadozni s elkülönülni a későbbi ú. n. Ázsia- és Afrika-szárazföldtől. Kb. 50.000 évvel ezelőtt Amerika északi része (Alaszka) Ázsia felé terjeszkedett, lejjebb pedig Lemuria felé, melynek mava-lakossága a terjeszkedő és ráereszkedő víz elől Keletnek (Mexico, Yukatan) húzódott. Másfelől akkoriban képződött az amerikai szárazulat Európa és Afrika felé. (V. ö. Weinstein, Der Untergang der Welt, 1914. Szabó József, Előadások a geológia köréből. 295. sk. l. 306. 344. 349. sk. l.).

Csak azért mutatom be ezen újabbkeletű geológiai theoria vázlatát, hogy érthetőbbé tegyem egyfelől a Japetos- és Prometheus-monda küszaltságát, másfelől Diodornak a Hespera nevű ősföldre vonatkozó rövid feljegyzését, mely szerint a Triton-beltenger, miután a szárazföldi övezete megszakadozott, eltűnt; még pedig a déli övezete eltűnt teljesen. Madagaszkár azonban egykor csakugyan hozzátartozott a Madya-földhöz. Cervé azonban aligha használta fel közvetlen tanulmányozásra az ókori klasszikus írásbeli hagyományt, mert az időbeli meghaladásai nagyon messze elűntek az ókori latin és görög írók följegyzéseitől; de forrásait sem említi sehol. Mindazonáltal aligha oly elbizakodott, mint egy — már eléggé kiérdemült — geografusunk, aki egyik nyilvános felolvasásán „hülye filologusok“-ra ontotta ki mérgét: talán azért, mivel az ókori kl. írók nem jöttek 30—40 év alatt egyszer sem felvilágosítani őt tévedései felől? avagy talán azért, hogy a filológusok tisztelete és tanulmánya tárgyát tevő ókori írók övele ellenkező állításokat mertek megkockáztatni?

Hogy a főntebbi geológiai teoriákat kiegészítem, főlemlitem, hogy a mélyseges Atlasi-tenger Plató korában, vagyis mintegy ötezer évvel Atlantisz elmerülése után, még hajózhatatlan és felkutatathatlan volt az igen magas iszapfenék miatt. Homér két époszát eddig úgyszólván költői oldaláról esztétikai szépségeiért forgatták — szántogatták; meg vagyok győződve, hogy historiai értékek rövidesen előtérbe nyomul. Vagy nem mesének tetszett-e az az ókori adat is, hogy az Argonauták az Isteren hajóztak fel Istriaig a Fekete-tengerről, míg rá nem jött Schafarzik, hogy közvetlenül a diluviumot megelőzőleg vízvázlatzó volt Berzászka táján s onnan egy nagy folyó Magyarország felé folyt; s a mellékfolyók még ma is mind szembenyúlnak a Duna folyásával Bázsiástól egész Berzászkáig (L. VI. f.). Az ókori írásbeli hagyomány tud a Gibraltár átvágásáról, sőt arról is, amikor még szárazföldi összeüggés volt Egyiptom és Kis-ázsia, még onnan Cypruson át Syria között is (Plin. III, 23.). Az atlantisz katakklizist három előzte meg; Homérosból ugyanis azt olvashatjuk, hogy az Etygiumban, a makarok szigetein, Kronos uralma alatt visszavonultságban boldogul éldegélnek a negyedik emberkor hősei. Tertullianus is egy Sibylla-jóslatból, mely mintegy 330—340 évvel kelt Atlantisz katasztrófája után, latin nyelven ezt írja: ex quo cataclysmus prioribus accessit.

Nemrég olvashattuk (P. H. 1926. 162. sz.), hogy Marokkóban, nehezen hozzáférhető hegyvidéken, él egy 400 éves rifkabil táltosféle, aki hindu fakirokkal, tibeti lámákkal, egyiptomi papokkal, perzsákkal tart

fenn összekötötést. Ez a rif-kabil még tudott népe örökösági kapcsolatairól, mid még Perzsiával is, amelyet 20 ezer év óta „szöke ária népiál“ hazáját, mi érdeklődésünkre sem méltatunk többé, mióta a mongol-tatár, meg a szyktha és ugor ábránd belénk fészkelte magát. Ma mindenkori történész nyelvész és etymológus nálunk, úgy hogy már azt sem tudjuk, milyen adatnak van igazi historiai értéke. Bejárjuk egész Keletet s egy-két lelet, egy-két magyarformájú szó vagy alak rögtön kész bizonyíték, hogy ahhoz nekünk közünknek kell lenni; még pedig rendszerint kölcsönzőket szerepeltetnek bennünket. „Magyar“ nevünket is első felében finn-ugor, másik felében („eri“ = nép, ember!) török eredetűnek sítik ki (Némejh). Így hát még az is kotyvaszték volna! Már szinte a perzsákat kezdjük őseinknek tartani, ezt az alán, hun és szabinnal, getákkal azontajú szyktha (Amm. Marc.) népet, amely a görög nyelven hüllenné, a latin-aeoif rómaivá tette. A szölv szavunkra rákadtak a kaukázusvidéki török nyelvben; kimondják, hogy minekünk azokkal érintkezniünk kellett, mert tőlük csak így kölcsönözhetjük. Nem is tartják érdemesnek még kérni sem: miért nincs meg másvidéki törökségnél? Pedig az Egyiptomból Thrákiába telepedett cikonok vezérének, Maronak, „nagy szölvész“ a jelzője Diodornál. Arról beszélhet nekik az ókori hagyomány, hogy a Kaukázus-vidék első ismert telepesei a magyar és vele rokon népek voltak. Meglelnek egy turán nevet Mongóliában: ahhoz nekünk „valószínűleg“, „talán“ van, „bizonyára kell“ közünknek lenni! Ezeket megérti nagy állami segéllyel fenntartott szaklapjuk olvasó-közönsége, mivel t. i. ehhez nem kell történelmi érzék és tudás; sőt baj, ha van! Ellenben komoly historiai adatokon és érveken nyugvó cikk nem kell, mivel az „magas“ az ő közönségüknek! Tudakosság és tudás meg tudomány manapság épol bizonytalan fogalmak nálunk, mint az erkölcs, morál határvonalai! Ötletet termelni könnyű, meg elhitetni is. Ellenben komoly tudományos kutatást végezni és eredményt felmutatni fárasztó s ritkán talál illetékes méltánylásra. Azelőtt a saját tudománya által válhatott valaki tudóssá; majd környékezés és udvarlás, több hatalom és vagyonosság révén lehetett névleg megkaparintani egy-egy adagot a raktár címéből. Kinai és japán rokonságunk hirdetése többeknek keresetforrás lévén abba nem hagyható. Számos tudós-unkat eddig vallott vagy hirdett véleményük vagy sejtésük tartja lekötve. Egyidőben a gigászi Atila-émlék is mint jó jövedelem-forrás a hun-atyafiságot suhogtatta meg. Elfutunk Indiába s alig érünk oda, máris olvashatják a híradást, hogy rákadtunk „a szittyá-hun vadéokra, vagyis magyarokra.“ — Kiruccanunk Mezopotámiába. Még oda sem értünk, máris itt a hír, hogy fölfedeztük „Nimród sírját“. Most elöcsatár úgrat porondra megmagyarázni nemzetünk rokonsági kapcsolatait; nekigyürkőzik, pingál is hozzá, egyszer csak többhetes lélekzetszünetek után otthagyja a főkérdést azzal, hogy „mikor s hol szakadt ki ebből a magyarság, nem tudni“. Szinyvei József dr., az ural-altáji-ról „finn-ugor“-ra, újabban pedig „finn-magyar“-ra igazított álláspontjuk sztarja, e szavakra keseredik: „Ott állunk a történelmi kor határkövénel. Szövétnékünk utolsó lobban s a félhomályban látjuk a magyarságot, amint a határt átlépi. Előtte hajnalhasadás, mögötte koromsötét éjtszaka. Be akarnánk világítani abba a sötétségbe . . . . Mindhiába! Szövétnékünk kialudt. . . .“ — (!?) — Ma kétségtelen már, hogy az ugorral együtt a „turáni“ jelző is mai forgalmi értelmében (56. l.) anachronizmus.

Azon a nyugati szárazföldön laktak tehát olyan népek, kiknek társadalmi élete az amazida (gynaecocrazia, matriarchatus) alapján volt megszerveve; ezért amazonoknak hívták

őket s névőseiknek is nőies neveik vannak, u. m. Myrina, Perse, Medea, Medusa. Az ő nyelvükön a szárazföldnek Mü, Mys, Madya volt a neve; de akkora föld népei bizonyára különböztek egymástól faj és nyelv tekintetében is.

Mexicot Cuba-sziget lakosai Magon-nak és „maják országa”-nak nevezték meg Kolombuséknak. A Mexicoban, Yukatan, Guatemala és Honduras területén ma is élő mayák lélekszáma alig tesz ki egy milliót, de elszigeteltségüknél fogva mintegy hat idióma alakult ki nyelvükben, amelyhez hajthatatlanul ragaszkodnak s csak szükség esetén veszik elő kiegészítőül a



Falusi szép lányok. (Guatemala).

spanyol nyelvet, amelyen máskülönben jobbra beszélnek. Az ő nyelvüket mintegy 7¼ ezer esztendő választja el a mienktől, de azért feltűnő az egyezésük nemcsak szókincsükben, hanem grammatikájukban is. Hátha közvetlen láthatnók és hallhatnók őket beszéd közben! A föld alól előkerülő alkotásaikban élénk tárnak az egyiptomi, előázsiai s a görögországi műreemek előképei, egyszersmind Peru, Mexico, Középamerika és Ecuador ősi civilizációjának kapcsolata. És ez nem indián kultúra! A mayák nem indiánok. E besorozás ellen ők maguk erősen tiltakoznak. Őskultúrájukat épen az indián, az aszték invázió pusztította és nyelte el (Radin). De az ő törzsüket illető neon elnevezés is élesen elkülönözteti őket az indián fajtól. Rivet kraniológiai vizsgálatai szerint az amerikai indián mind testi mind szellemi alkotásában, sőt vérmérsékletében is

eredetileg mongol; ezen uralkodó jelleg mellett, az ausztráliai és melanéziai inváziók nyoma gyakorlatilag elmosódott (Art and Archeol. XXIII, No. 1. Washington. 16. 27. 32. l. Lásd a 10. l. idézett műveket is). A maya őskultura eredetiségének döntő erejű bizonyítéka az, hogy a görög és héber alfabét egyezik ugyan a mayakéval, de az egyes betűneveknek csakis a maya nyelven van értelmük: egész alfabetjük az atlantiszi katasztrófának, az ő szárazföldiük egykori pusztulásának, elbeszélése, miként ezt dr. Le Plongeon, aki mint orvos 12 évig



Maya-férfi.

élt Yukatanban a mayák közt s tüzetes görög, egyiptomi és héber nyelv tanulmányokat végzett, már mintegy 25 évvel ezelőtt kimutatta. J. Churchward belefoglalja ugyan ezt a megállapítást is f. i. művébe, de ő — véleményem szerint helyesen — a Mü-föld katasztrófájára vonatkoztatja.

Le Plongeon dr. eme megállapításán kívül az is tárgytalan ná teszi azon felmerült vélekedést, hogy a zsidók a mayáktól származtak, mivelhogy Salamon zsidó király emberei föniciai hajósok hírei után indulva, ezek vezetése mellett járogattak Amerikába. Elvéve egy-egy szó hasonlósága, ami véletlen is lehet, mitsem bizonyít; ámde a magyar és maya egyezések



föltétlenül döntök. Kapcsolódásuk Egyiptomban történhetett meg; előbb alig hihető.

J. Churchward a vándorlás útjára vonatkozólag közzétett s övele között megállapításaimat magáévé tette, fel is használta őket az 1931. év folyamán megjelent *The Children of Mu* c. művében. Ugyancsak az én vele között adataim értelmében igazította ki e második művében a Mu-föld fekvését ábrázoló térképét is. Amde mindezen kölcsönvételeiről hallgat; nevemet s művemem meg sem említi sehol.



Maya-család.

A maya-nyelv. A maya nyelvnek részint angol, részint spanyol nyelven kiadott grammatikái közül én a Tozzer „*A Maya Grammar*” c. művét vettem elő s főleg annak a nyomán közölhetem a következő, minket, magyarokat, legközelebb érdeklő adatokat. A maya nyelvnek nincs sem Mexico, sem általában Középamerika egy más nyelvével sem affiliációja. Több idiómája van ugyan, de többnyire csekély az eltérés köztük; egyesek például a verbális névmást suffixumként kezelik, mások praefixumként. A legjelentékenyebb hat idióma közül legelterjedtebb a maya-idióma, melyet Yukatan henszülöttei beszélnek. A föld alól nemrég előkerült ősrás kulcsának megfejtése még nem igen sikerült Dr. W. Gates-nek, a guatemalai nemzeti múzeum volt igazgatójának, aki e célból 1922. évben a kymograf (hanghullám-írógép) mellé egy maya fejedelmi ház szinte hozzáférhetetlen erdős hegyek közt felnőtt, írni, olvasni alig tudó, üldözések elől bujdosni kénytelen 27 éves fisarját fogadta fel titkárául. Ő utána Antonio Villacorta s a

Sociedad de Geogr. e Hist. folytatta a maya nyelv-küles kutatását, miután a S. Mária vulkán-kitörés néhány évvel ezelőtt többi közt a múzeumot is eltemette. A. Gates is közli újabb kutatása eredményeit az *Outline Dictionary of Maya Glyphs* c. a. (The Maya Soc. Publ. I. Baltimore. 1931.). De ama rengeteg időbeli távolság ellenére csak könyvből is felöltően mutatkozik egykori összetartozásunk kivált egytagú szavaink



Mayák őseik emlékeinél.

Hátul a mindenható Kukul Can temploma. (Yukatan).

egyezésében, bár a nemzetközies kiírásuk lehetetlensége egyezésük felismerését is nehezíti; ú. m. pol. fej; ppol fuj; sis, siis hús; zuhný és ziz új, szüz, friss; züan szülés, nay ágy; nüeh éh; nech vágy; ya, yoil fáj-ás (nyílalás), yihul hely; yz vese; cha, xi (máshol: tsi, tsü) száj; yx, akzah üszög, rozsdá, penész; ouxil keselyű; xir sir, zokog, maux majom; mix, miz-tum macska; xak zsák; yek szék; chak gyak (szúr); ppuc pofa; ppucit hátrész; cooc kuka, néma; juw csók (cuppan); jétek v. tzelek csülök; jok csuk, végez; ax, chuc és jéj csees;

*cha* kap; *pakach*, *pecuach* pogácsa; *choolax* palaok, kulacs; *kalcab* könyök, csukló; *jel* kül; *chucub* pipálni (csibukok ősrégi építményekből kerültek felszínre Yukatanban); *catzhaa* vadkacsa, (gácsér); *kinic* szép, helyes (kényes); *hachium* atyá(-m); *hulum* hal; *tshukai* csuka; *lecka* láng; *halu* nyúl; *ma* nem; *kinam* kin; *tuzik* tüdő-, mellfájás; *hiix* tüske, tövis; *tal* érint, talál; *than* hang; *pak*, *paa*, *tulam* fal, kerítés; *katun* háború (katona?); *hag* eső, víz (hó!); *okol* vádol; *olha* óhaj, akarat; *ciz* szél; *kah* gaz-(ember); *uq-ul* ital; *ppachij* fogadás (paccsi!); *siu* fű; *yeeb* jég; *u* hold (sum. iu); *bak* boka; *bos* bús; *išin*, *višin* öcs (nő-öcs, hug); *tsi-tsan* kicsiny; *kan* kígyó (vid. dial. kényó); *tse-el* nyél; *tse* fa; *kah* kész; *wa* ha; *haab* év; *suk* mindig, csak (sok?); *kak* kő; *noh*, *nohots* (más nyelvkönyvben: *nuc*, *nohoch*) nagy; *tseu* = suttyomban tesz (csen).

Van tárgyas és tárgyatlan igeragozása; hangzó-harmónia tő és rag v. képző közt. Tárgyragja *t*; a mult jele is *t*, pl. szuk-t-en, szoktam; bár a csuk f. e. mása is használatos a végzett actio jelölésére. A befejezett multban a meg igekötők (avagy a már adverbiumunk?) mása: *m-ah*. Jellemző az igekötők, ragok, névutók és képzők egyező használata; még amelyek elvesztették is már mint szavak önállóságukat, valószínűleg önálló szók voltak valamikor — írja Tozzer. A szórendje sem oly kötött, mint az angolé: az ige névmási alanya mindig ki van téve s ezért a szórend nem fontos. Hanghordozással a magyar is mellőzheti a szórend merevségét. A szóösszetétel legnevezetesebb esete a transitív igéé a tárgyával (mint a magyarban is pl. *védem*, *védle*). A pluralis végzete *ob*, mely a méd *ap*-pal vág össze; de mellékneveken és participiumokon legtöbbszörre *-tak* v. *-ak* a plur. végzet — olykor *ob*-bal együtt. A *p* és *k* váltakozására más nyelvből is idézhetek példákat, ú. m. román-latin: *lapye-lacte*; *napye-nocte*; *optye-octo*; *patru-quattuor*; görög-latin: *επ = seq*; *λυκος = lupus*; *Γρκαυλα* (Farkánya „farkasföld”) — Hirpini; sőt magában a latinban is: *columba-palumbes*. Jelzős főnév többesjele többnyire csak a főnéven van; a jelzőn is ritkán. A műveltetés kifejezésére a mayában is használatos a *t*.

A maya nyelv polyszintetikus, inkorporatív (össze-, eggyé- rákó) nyelv s, mint ilyen, szemlélhetővé teszi nyelvünk ragozása, képzése és szóösszetétele alakulását. Számneve alig

egy-kettő egyez a mienkkel; de névmásai már egyezők; így az igei névmások (pronomina verbalia) a mi személyragjainkkal és névmásainkkal: *en* = én, *i* = ő; *on* = mi; *ob* = ök; (l. a plur. képzőt!). Ime néhány példája a képzésnek vagy ragozásnak: *het* nyit: *he-eb* „nyitó”, kulcs; *u* jó: *u-il* jobb: *hats-u-il* v. *hats-u* legjobb („nagyon jó”); — *yetel*-vel: *yetel-en* velem; — *tanya* házam (*tanya*); *na* -nál: *na-ets* nálatok; — *yokol* fölül: *yokol-i* fölötte („ő fölött”); *walan* alá: *in-walan* alám („én alá”); *bah* szegezni: *bah-ab* kalapács (l. f. *he-eb*!). — *Winik* ember, „van-egy”: *winik-en* „ember-én” (dialectice: *en-winik*), = ember vagyok; *keel-en* „hideg-én”; *ak-en* „hág-én” = hágok; *kohan-ets* „gonosz-ti”; *qui-n-ah-en* „énekelt-én” (az *n* a *tő* után csak beékelt ajakzárás). A *winik* másaként a magyar „*van-ki*” (*van, aki*; v. ö. *valaki*, *mindenki*, *senki*, *más-ik*, *vala-mikor* stb.) kínálkozik; a maya *ik* ugyanis a. m. a mi egy számnevünk s az etr. *ki*.

*Mü-Lemuria a kultúra ősfészke*. *Iapetos* tulajdonképen a jelzője Gaeának; de szerepel férjeként is, sőt a hun krónikában atyja v. anyjaként; *Thana* ugyanis a *Themis* (Gaea) név másának látszik. E föltevés mellett aztán meg is szűnnek a látszólagos ellenmondások: *Jafet* fia *Magog* (=Magya=Themis=Thana); *Japetos és Gaea fia Prometheus* „ösmatya” (Paus. II, 14.), a gigász Nimród = „hős” (Kézainál: Gigans Menroth), Atlas bátyja, kinek a neve nemcsak a távol Nyugattal meg a Kaukázus-vidékkel függ össze, hanem a Niluséval is (Diod. I, 19.). Atyjaként azonban Uranos meg Eurymedon is van említve. Ebből következik, hogy nemcsak a paconok, azaz a pannónok heros eponymosa Prometheus, hanem a médoké is, kiknek legyőzése, vagyis Media királya, *Assidahak* „longe lateque potens” (= messze-tehetős), másként *Astyages*, gör. *Ἐστυαγέδων*, bukása után ő a Zeus bilincseibe került.

Posnansky Artur a perui Kordillerák gleccsereit ezüst díszként határoló, lassú lejtővel emelkedő magaslatok völgyeiben házak maradványaira és kyklopszi építményekre talált, egy az inkákat jóval megelőző korbéli jelentékeny kulturájú nép lakóhelyére, foglalkozása és alkotásai maradványaira. A művelődés és társadalmi élet jelentékeny fejlettségéről tanuskodnak ezek. Kétségtől sok ezer évvel ezelőtt kultúr nép lakta Mü-földjét. Már a földművelés föllendítésére irányuló



csatornázások s gátak rendszeressége is bizonyítja, hogy termékeny s avatottan munkált terület volt az valamikor, — csak hogy nem ott a magasban, a Kordillerák széles, köves völgyeiben, ahová Földünk egy rettenetes megmozdulása emelte mindenestül, a Titikáka-tóval s azon nagyszerű, még ma is látható csatornával egyetemben, mely Délamerikának egy mostanában napfényre került térképe szerint az Amazon-folyó völgyén terülő s az Atlaszi-óceánba belenyúló nagy beltengert összekötötte a Csendes-óceánnal. E beltenger azonban nem azonosítható a Triton-tóval.

Sallustius (Iug. 17—18) régi pun könyvekre hivatkozva írja, hogy egykoron Hispaniából települtek át északnyugati Afrikába médok, kik a saját nyelvükön mauroknak nevezték magukat, szinte állatok módján tengő emberek közé; ott házakat s csakhamar városokat építettek, földművelést űztek és csupán ők nem voltak nomádok egész Libya északi részében (Herod. IV, 180. 188; V, 9). A hispaniai ibereknek a mi időszámításunk kezdetekor még hatezer éves énekeik és törvényeik voltak meg írásba foglaltan versekben; sőt volt grammatikájuk is, nem egyforma, amínthogy a nyelvük sem volt egyazonos (Strab. III, 2. 3.). A mór építészet és kincsgyűjtemények szintén az iberek nagy kultúrájának tanúságai. A Kaukázus-melléki iberek szintúgy csinos kőházakat építettek; városaik rendezett házsorokkal és terekkel voltak ellátva, akárcsak a pelaszg Alkinoos városa (Strab. III, 2; IV, 1; V, 2; VII, 2. 3; XI, 3. 6. 13. XV, 3. Hom. Od. VI, 262 skk.). Aloeus gigász aeol ivadékai voltak a thrákok első telepítői, városok építői s a kultúra első terjesztői. Itáliába is az aeol Euan-der, Mäya unokája, pelaszg-szikan népe vitte az írás ismeretét (Plin. n. h. VII, 192. Liv. I, 6. sk. Strab. V, 3. 3. Joan. Lydus, de mag. I, 5). Nem üres kérdés hát Prometheus felhőszakodása, mi mindent köszönhet neki Zeus népe. Ő tanította meg az embereket, akik eddig odúkat és barlangokat laktak, verőfényes kőházakat építeni; ő tanította faművekre, a föld művelésére, ökrök igába s lovak szekérbe fogására, bányászatra, ötvösségre, fáklya-világításra, tengerészetre, írásra és számolásra, csillagászatra, a föld termőerejének a csillagok járása szerint való kihasználására, gyógyító füvek és irok (gyógykenőcsök) használatára, a tűz

műipari felhasználására; ő tanította meg a jóslás többféle módjára (ú. m. álm; madarak táplálkozása, repülése, viselkedése; állatbelek vizsgálata) az embereket. „Egyszóval” — mondja végezetül Aischylos Prometheusa — „az emberek minden tudusukat egyedül nekem köszönhetik.” Az igazság, a jog is az ő népénél alakult ki és terjedt el a többi emberiség közé. És csakugyan a görög mythosban Themis az igazság istennője; ez pedig egyike Prometheus „többnevű” anyja neveinek, amelyek közül Magya- és Gaea-n kívül Titaiá-t, Rheá-t, Kybele-t és Ops-ot sikerült eddig meglelnem.

Prometheus azzal vonta magára az Ég és a Mindenség urának, Zeusnak, haragját, hogy áthozta a Nap tüzét a Földre; a tűz erét szekrénybe töltve be lehozta s ez műiparban vezetője és kézi-művekben segítője lett az emberiségnek. Sokszor gondoltam ezen égi tüzre, a Rádió terjedésével mindinkább kiismersző csodaerejére a rádiumnak, a Földre gyülemlő nap-sugaraknak, s az uránnak. Ez a rágondolás az időjárásnak az utóbbi években észlelt feltűnő módosulása, szinte abnormitása révén olyan alakot is öltött már, hogy talán most is a Föld rádiumkészletének „lopkodása”-ból ered ránk az égi Zeus haragja. Dr. I. C. Modrus, a tudós aegyptológus, meg van róla győződve, hogy a régi egyiptomiak a műmükbe és köréjük annyi dinamizmust tudtak sűríteni, amelynek szörnyű erejéről eddig fogalmunk sem lehetett. A bibliai frigysekre is, melyet — kétségkívül az egyiptomi Amon isten valamelyik egyiptomi templomából — a menekülő zsidók magukkal vittek, olyan Ismeretlen Erő valóságos akkumulátorai voltak bele-gyűjtve, hogy a hozzá tiszteletlenül közelítő leváltak és papok, mintha menykő sújtotta volna őket, halva maradtak fekve mellette. És Egyiptom kultúrájának, mint alább látni fogjuk, ugyancsak Prometheus népe volt az alapvetője.

A fáraók különösen igyekeztek magukat ijesztő formák, öltözékek és lövegek alkalmazásával népük szemében tekintélyes, hatalmas, sőt rettegett személyekké tenni (Diod. I, 62.). A pruti fáraók („dicső v. felséges uralkodók”) maradványának vélem a Proteus tengeristen mythosát, akinek Homeros szerint Pharos-sziget volt a székhelye Egyiptom partján. Ilyetén miszticizmus révén juttatják a cheták az Olympus trónjába Zeust, akinek az Ida hegyéről mesterséges menydörgés

közt aláhajgált ú. n. menykövei nem okoznak mindig halálos ütést a Tróját ostromló görögöknek.

Hogy a diluviókák és jégkorszakok okozója a Föld hő-készletének nagyarányú elvonása volt-e, vagy a Hold vonzóhatása, ez még megoldatlan kérdés. Azon elmélettel szemben, hogy holdunk a Csendes-óceán helyéből kilódult darabja a Földnek, melytől a dagály hatása távolította el s még most is távolítja (Cholnoky-Kövesligethy, Világegyetem, 591 skk.), újabban a Neptunikus-elmélet kelt nagy érdeklődést, amely szertint az öt belső bolygó közül, „die alle aus kleinen Subzentren hervorgingen“, Földünk a Holdat elkapta s a maga bolygójává tette (Fauth „Hörbigers Glacial-Kosmogonie“, Wien 1913). Hörbiger, akinek gróf Zichy Ernő József dr. lelkes híve nálunk, az eddig konstatált s szintén Holdelkapásnak tulajdonított négy jégkorszakra ötödiknek a mi lassan-lassan közelebb vont Holdunk lezuhanását teszi kilátásba, hatodiknak pedig a Mars elkapását földünk által; akkorra azonban már a Nap alighanem magába vonja a Merkurt és a Vénuszt, valamint a vízátkotta külső bolygóvilágban is egyesülve lesz a Jupiter a Saturnusszal.

Az antik kl. hagyományban is találunk ugyanerre rámutatást, sőt igazolást. Arkádia legrégebb lakóit ugyanis Προσέληνοι-nak, „Hold előttiek“-nek nevezték, a későbbieket ellenben Σελήνται-nak. Mindazonáltal eddig nem akadtam döntő bizonyítékra a szóban lévő két földkatakklízis magyarázatához, mint csak arra, hogy ezeket kettő már megelőzte. (L. IV. f. Atlantisz).

Eddig Ázsiát vélték az emberi kultúra ősfészkének; ezért hitték, hogy az egyiptomiak „valószínűleg“ ázsiai eredetűek (Fr. Hommel). Ma azonban már bizonyos, hogy a kultúrát a Nyugati félteke iber és pelaszg ősnépei (a médok, pannónok, ősthrákok, főniciek és etruszkok) hozták mind Ázsiába, mind Egyiptomba, mind pedig Európába.

### III. Ibérek és pelaszgok vándorlása Kelet-felé.

A Csendes-óceán képződésekor vízzel borított nagy Mű szárazföldet több ezer évvel ezelőtt kultúr-nép lakta; attól származott és terjedt tovább az írás tudománya; ott volt a bibliai Édenkert is; bölcsője tehát mind az emberiségnek, mind a kultúrának. J. Churchward csakis Nyugatnak irányuló vándorlásukat jelzi „árja-ujgur“ népeknek, még pedig részint Eurázián át egész Britanniáig, részint Birmán és Indián át Egyiptomig; e megállapításnak megfelelően az ő térképén Amerikától egész távol, Ázsiának ellenben jó közelébe látjuk reprodukálva Mű-földjét. E megállapítás lehetősége kétségbe nem vonható: a mongol fajhoz tartozó ugor népeknek ősi fészket csakugyan azon Föld-rész felé jelzi nemcsak a hagyomány, hanem az amerikai indián és ázsiai cheta-sémi fajjellegnek a mongollal való egyezése is (Sayce; Lenormant). Ámde a klassz. ó-kori írásbeli hagyomány Keletnek irányuló vándorlásokat említ.

Myrina népének őshona Délamerika nyugati oldalára, Újzéland- és Polynéziától Peru és Kalifornia felé képzelhető. E föltevést támogatja az amazoni beltenger és a Csendes-óceán közt épült összekötő csatorna is. A Csendes-óceán felől Keletnek irányuló vándorlása Mű amazon népének a Myrina nevéhez fűződik, de Perse nevéhez is; ugyanis ama nyugati fele Földünknek Hesperia (Is-beria) és Iberia nevet is viselt s Peru-nak a neve is kétségkívül ennek a maradványa. Ezért nevezhető Myrina népe iber-nek is; de szorosabban a gigász név vonatkozik reá.

Az ibérek istene a Nap volt, az „élet atyja“, á-tin a „ragyogóképű isten“, dio-nyza; Homér γλαυκῶπις Ἠφίρη-ja, melyet fémkoronggal jelképezve s rúdra erősítve hordoztak — a paion magyarok még a balkáni honukban is. Egy perui kapuüvükön ma is látható a Nap sugárkévés ábrázolata, a Nyza. Tiszteletéhez aranyat, fehér elefántot és fehér mént tartottak méltónak, mint ma is még „Maya fia“, Buddha, hívei.

Mintegy gerinchegysége volt földjüknek az Atlas, melytől kapta nevét a Magyából mintegy 11.500 évvel ezelőtt ki-képződött Atlantis, majd ennek kb. 4268 évvel később bekövetkezett elmerülése után az Atlaszi-óceán is. De valamikor az Atlas, melyhez az Antillák s a Pyrenaeusok is tartoztak, csak

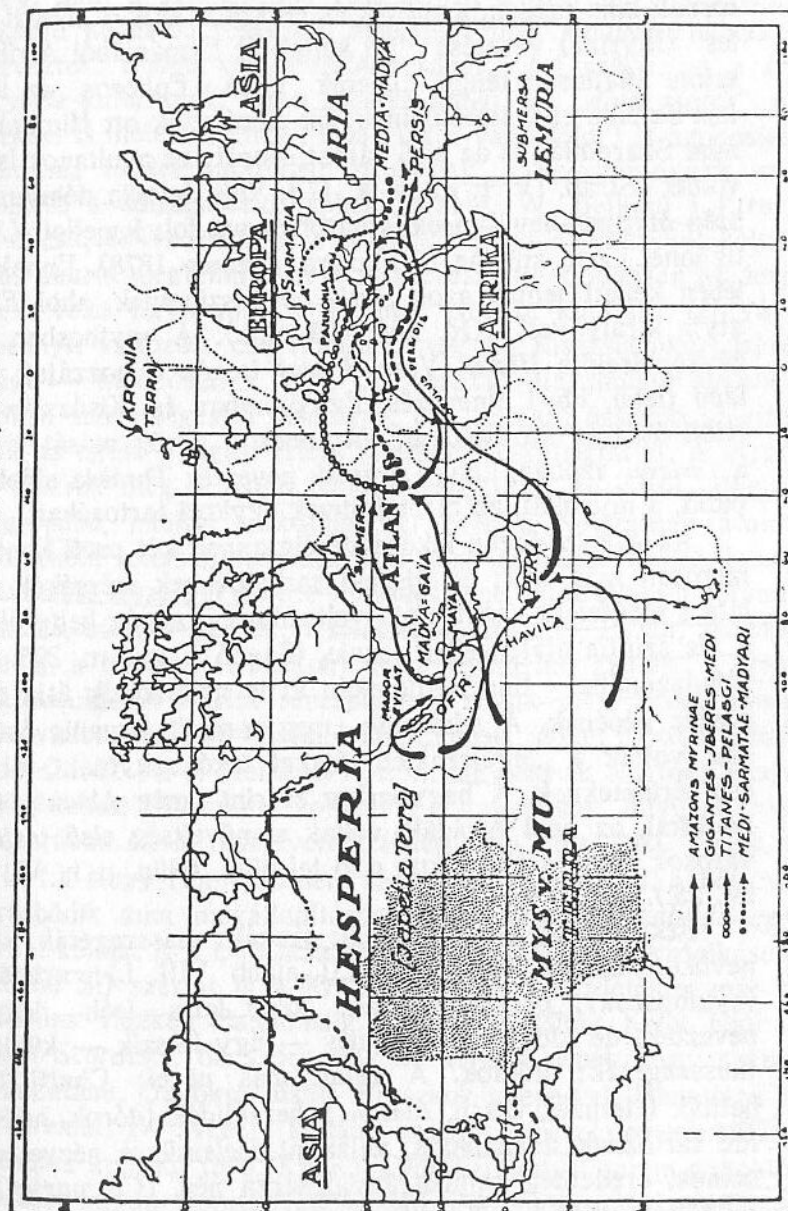


ugyan külön tartá vállaival a Földet és Menyet (mint Homérnál olvassuk); ezért *Dyr*-i „égtartó”, „ég-tűrő” az ő honi neve; ezért *caelifer Atlas* ő Vergiliusnál (Plin. n. h. V, 1. Herod. V, 3. L. Dr. C. Roh, *Tiuanacu, eine untergegangene Weststadt im Herzen Südamerika's*. Über Land u. Meer, Jahrg. 64. nr. 13. Stuttgart).

Az elmerült Mys amazon népét, *Myrina* vezetése alatt, egy *Triton* nevű nagy tó (beltenger) környezte szigeten, *Hesperan*, jegyzi fel először az antik klassz. hagyomány, nem messze az aethiopotól és a gorgóktól. Az aethiopot hamar meghódoltak Myrinának; de a gorgók irtó harcok után is legyőzetlenek maradtak őshonukban. Miután földrengések következtében ama beltenger szárazföldi övezete megszakadozott s a *Triton-tó* eltűnt, Myrina átvonult nemcsak Libya legnagyobb részén, hanem elment Egyiptomba is és *Hor* (faraó?) királlyal szövetségre lépett. Ezen vándorlásból települt Hispania, Libya s az alsó-Nilus nyugati fele. Az ő nevük maradványai Hispániában a móroké, Egyiptomban Amon vidékén a maroké, úgyszintén Libyában a mauroké. Az éjszaknyugat-afrikai *Mauretania* (gör. *Maurusia*) egy nagy Magyarország volt hajdanán, melynek lakói latin íróknál *Mauri*, a görög Herodotnál *Maxyes*, egy mőd feliraton „magyar” ok néven szerepelnek. A közönséges egér neve az ő nyelvükön *ξέγεροι*; a királyé *βαττος* (bátya!), a telepeseké *libyes*, *lebu* „lepők”. Más névváltozataik is, ú. m. *Mazar* (-a), *Makar*, *Magor Gorgo*, *Matsya*, *Mazzyiara* és *Maceyiara* — igazolják Plinius abbéli észrevételét, hogy a libyiaiak város- és népnevei szinte kiejthetetlenek más nyelven, mint az övékén (Diod. III, 52—53. Strab. VII, 3, Herod. IV, 180. 188. V, 9. Plin. V, 1.). Afrikai országuk nevének maradványa az annak alig harmadrészét tevő *Maroccoé*. A berberék még ma is *tojugá*-nak hívják a taligát. *Iberia* a legrégebb ismert neve nemcsak Hispaniának és — legalábbis a Rhone folyóig — Galliának, hanem Britanniának ( *Ἰουβονία* , *Hibernia*: írek) is.

További hódító útja Myrinának: Arábia, Syria, Kilikia, Taurus-vidék, szigetek (köztük Lesbos, Samothrake), Thrákia. Thrákiában Mopsus, a thrákok elűzött királya, a szkythák (geták) elűzött királyával szövetségbe hosszas harcok után legyőzte Myrina népét, mire a megmaradt amazonok visszatértek Afrikába.

A nyugati elsüllyedt földrészek: I. Mő: őslakóhelyük Myrina és Perse ibir-amazonjainak, magyaroknak (mődok-nak), arménoknak s b. II. Uran: Atlantis MAYA, őshonuk a pelaszgoknak: itüin, szükün, aol pannonoknak, jéniceknek, thrákoknak és az ön aethiopotoknak.



A nyugati a nyugati jetteke népnek útirányait jelzik.

Ez ime az ő majd kilencezeréves történetük útvonala, ezek az ő állomásaik Diodor vázlatos elbeszélésében. Ehhez a Dionysos és Myrina névéhez fűződő vándorsokasághoz tartoznak ama médok, arménok és persziek, akik a „libyai Hercules“ (Myrina) vezetése alatt keltek át Hispániából Afrikába — szinte állatiasan tengő emóerek közé. Ephoros az ibereket írja Szicilia első települőinek; ők alapították ott Himerát, valamint Szardinián is az első várost, Norát; az aquitanok is iberek voltak (Strab. IV, 1. Paus. X, 17.). Volt Szicilia dényugati részén Magyar nevű város is hasonlónevű folyó mellett (A. Castiglione, Cose antiche di Mazara. Alcamo 1878). Ennek közelében kellett lennie azon Syrie nevű szigetnek, ahol Eumaios atyja király volt (Od. XV, 400 skk.). A mythosban iberek névképviselője Hiera (Verg. *laera*) is. Az ő hozzájuk fűződő lepő (lebu, liby) elnevezés Egyiptomban és Kisázsian át is jelöli őket és útirányukat, sőt annak a görög mását látom én a κίσται szóban, ahogy a geták nevezték Thrákia előbbi telepítőit, a myzokat, az afrikai libyek egykori tartozékait.

Az Atlaszi-óceán kiképződéséig annak két parti kontinense merőben más volt; az éjszaki sarkvidéknek mérsékelt éghajlata s megfelelő vegetációja volt. Magyarország belterületének a víz szintje alatt kellett lennie. (Szabó J. f. i. m. 295. sk. I.) Mindazonáltal Európa derekán át is mutatkozik útja Magya gigász népének. A sármatak „magya-sari“ ugyanis őstelepeik voltak a „legéjszakibb tájakat lakó szkythák“-tól délre eső területeknek. A hagyomány szerint még Aloeus gigász ivadékai, az aeol Aloidák, voltak a műveltség első terjesztői, városok építői s a thrákok első telepítői. (Plin. n. h. VI, 7, 15. IV, 25.).

Szkythák az ó-kori íróknál: szakák; masszagéták, későbbi nevükön alánok, s a hunok, (l. alább VIII, f.); arimaszpok (kyklopszok); perzsák; geták, kiket latin írók dákoknak neveztek, de idővel a két név — úgy látszik — különvált; thusszagéták; góthok. A geták más nevei: Chatti, Cheta, hetiták (Hethaei, Cissii, Κίσται), heraklidák (dórok, hellének). Ide tartoznak a szabínok, valamint főelemükre nézve a germánok, eredetileg szintén ázsiai sárga nép. (Carmania lakói: Γερμανιοί Hdt. I, 125. L. Strab. VII, 1, 1. Tac. Germ. 3. Etym. Magn. s. v. Χῶνες). Kelták (Strab. VII, 3.): galaták = gallok, boiok, szkordiszkok (Galli Scordisci: Iustin. 37, 7), tauriszkok,

ligyriszkok, tauriszkok. A szkordiszk a szerb név eredetibb formájának látszik. Strabo szerint a károk is kelták voltak.

Eszerint a homerosi Κῆρες βαρβαρόφωνοι kelták voltak, épen úgy, mint a szomszédos galaták, ott a kisázsiai Phrygiának Galata nevezetű részében, amelyből ők-ülük Gallograeciának is neveztek. Ebben volt Pessinus városa, ősi székhelye a frig Kybele-kultusznak. Ezen „mater Idaea“ és „diva mater“ nevekkel is illették s Rhea-, Ops-, Gaea-val („föld“) is azonosított istenség tisztelismódjában papjainak, a korybantoknak, szereplése a török dervisekéhez fogható. W. Betham („Etruria Celtica“, 1842) mind az etruszkokat mind a fönícieket keltáknak akarta megtenni. Ám őt megtévesztette különösen az, hogy nem vette figyelembe s így nem is tette kutatása tárgyává, mennyit változott, cserélődött és vegyült Kisázsia ókori lakossága — különösen a Kr. e. XV. század óta, amikor myzok s rokon szövetségeseik települtek oda, miáltal összebb szorították az egész nyugati felére kiterjedő Nagyfrigiát is. A myzok s teukrok még a trójai háború előtt, 1232. év körül, átkeltek Európába, miáltal szabadabb tér nyílt a Nyugatnak áramló dór-cheta sokaság számára, úgy hogy nemcsak Tróját, hanem távolabbi részeit is ellepte Herkules népe, minélfogva a sólymok hazája, melyet Sarpedon sémi népe lepett el, Lykia, Maeonia pedig, a teukrok (truszkok) hona, Lydia lett azután. A trójai háború idején Cariat sem paionok laktak már, akiket onnan Endymion vezérelt Elisbe, hanem károk, akiket Strabo keltáknak számít (v. ö. Hom. II. X, 428.). Ugyancsak a trójai háború előtt kellett Phrygiába vonulniok a galatáknak, mivel a trójai háborúban ők is részt vettek (Hieron. in Epit. Hist. Franc. L. VII. f.). Hogy Homeros nem nevezi őket e nevükön, abból csak erősödik ama megállapításom, hogy károk és galaták egyaránt kelták. A f. i. francia történet, valamint a mi krónikásunk (Kézai S.) szerint is a Kr. e. IV. század kezdetekor már az al-Duna vidékén Pannóniáig hatoltak a kelták Kelet felől: a Galli Scordisci; ők szorították az itt lakó népek nagy számát Nyugatnak. Galloktól üzött etruszkok telepedtek Rhaetiába is. A Brennus (= „vezér“ keltául) nevével kapcsolatos két betörés közül a korábbi (390. Kr. e.) Lyon-kerületbeli senon-gallokkal történt ugyan Rómába; de a 278. évi betörés Makedónia- és Görögországba már bizonyára nem. Etruszkok és föníciek semmiképp sem sorozhatók a nomád szkytháknál civilizáltabbak-



# AZ AEOLOK HŐSMONDAI GENEALOGIÁJA.

(Ebbe tartoznak a *feniciek* v. *dardánok*, s a *frigok*, *paeonok* v. *pannónok*, *teukrok* v. *etruszkok*, nemkülönben a *thrakok*<sup>1</sup>, az *achájok* és *görögök*.

I. Gaea (Mű): *Gigantes*.

↓  
Uran (Aia, Aetheria, Argus, Atlantis, Poseidonis, Graia).

II. Gaea + Uran

Τιτῆνες ὑποταρμῆοι: 1. *Okean*, 2. *Koios*, 3. *Krios*, 4. *Hyperion* (Helios, ἡλέκτωρ „radiatus“ = sugárküllös, Hom. II. VI, 513), 5. *Japetos*, 6. *Kronos*.

III. Okean + Tethys

Perse Pleione Klymene

{ Koios + Phoebe (Diana)  
Perses (Helios) + Asteria (Ortygia, Delos)  
Hekate }

IV. d. Iapetos + Klymene (Asia)

Atlas

(ura a heszperidák kertjének, azaz az Uran = Graia-nak)

IV. a. Hyperion + Perse

Aietes\* Kirke\* Hekate [más neveik:

Skamandros (Kreta) + Kybele (Rhea, Ops, Gaea)

↓  
Teucer\*\*

↓  
Bateia („királynő“)

V. Atlas + Pleione

VI a. Pleiades (Elektra, Maia etc.) VI b. Hyades (Dionysosnak, a Myrina amazonjának a dajkái.)

VI 1. Elektra

VI 2. Maia

↓  
Dardanus („ex Phoenice“) Hermes (Ἐρμῆς—Sar-Maias, Magyar. Maia-sarj „soboles Maiae“)

Euander

+

Tros

Ilus

Assaracus

Ganymedes

Laomedon

Kapys

Anchises

Hesione

↓  
Aeneas\*\*\*

Priamus

↓  
Kreusa („királynő“)

+

\* *Aietes*, Colchis királya; székhelye: *Aia* („meny“); nővére: *Kirke*, kinek szigete volt *Aiaie* (Hom.), Timaeus szerint az u. n. *Azori-szigetek*. — *Krios*, κίρκι, = ölyv v. sólyom, „turul“ magyar. „ölyv v. „ölü“. Circe-nek, *Aietes* nővéreinek népe, a *Κιρκισίαι*, *Circassii*, M. „cserkeszek“, v. *Gergithes*, meg a teukrok sarja (Herod. V. 122; v. ö. VII, 43), kiknek alapítása Troasban *Gergis*.)

\*\* *Paeonok* (Pannónok) vagy őseik voltak a frigoknak, vagy gyarmatosaik; a teukrok ivadéka (Herod. II. 118; V, 13.); igen közeli rokonságban mutatkoznak *Aloeus* gigász aeol trákjaival.

\*\*\* *Aeneas* „Troius“ kinek népét „gens *Dardania*-nak, meg *teukrok*-nak nevezi Vergil (Aen. I—IV.), *Creta* szigetét tudta hazájának  
<sup>1</sup> *Aloeus* gigas (v. *Posidon*) + *Iphimedeia* a szülői *Otus*- és *Ephialtes*nek.

nak jelzett, azonban az iber-pelaszgi népek kultúráján alul álló kelták közé; ennél fogva nem számíthatók oda a pannónok sem, akiket pedig a visszafelé következtető historikusok hol a szlávok, hol a kelták közé sorozgatnak be. Hogy is üztek volna keltákat („duce Rhaeto”) épen kelták Rhaetiába, t. i. ha az etruszkok kelták voltak? Kybele is frig, nem kelta; bizonyítja ezt az ő *Mater Idea* és *Mater Berecyntia* neve, meg az, hogy Kreusát Kybele tartotta vissza Kisázsiaiban, vagyis Kreusa meghalt, hogy ne menekülhessen Aeneasszal. Legerősebb bizonyítéka azonban Kybele ősfrigiai kultuszának az, hogy azt a gallok nem hozták magukkal, hanem csak a Kr. e 204-ben, a pún háborúk idején, hozatta el a senatus Rómába Pessinusból.

Atlantis. Mintegy 4268 éven át állott fenn már az atlanteuszok hatalmas és boldog országa, midőn, Platon adata szerint, borzasztó földrengések és vízárutatók következtében egy átkos nap és éj alatt alámerült rengeteg sok lakójával egyetemben s eltűnt az egész sziget, mely nagyobb volt, mint Libya és Ázsia együttvéve (Krit. 7. §). Az igen magas iszapfenéktől még 5000 év multával, t. i. Platon korában is hajóval járhatatlan s bűvárokkal felkutathatatlan volt ott a tenger. Platon *Timaios* c. műve egészen az *Atlantisz*-ről szól, de részben a *Kritias*-a is. E művében előadóvá az apai nagybátyját teszi, Kritiast, kinek hasonlónevű nagyatyjától megvoltak még Solon följegyzései az ükapjáról, Dropidesről, aki legbizalmasabb barátja, sőt — egy adat szerint — testvére volt Solonnak. Ammianus Marcellinus (XVII, 7. 13) szerint „nyiladékos földrengések” (chasmatae), valamely erős megmozdulás következtében szakadékok nyílnak s nyelnek el egész területeket, mint ahogy az *Atlaszi-óceánon egy Európánál nagyobb sziget . . . merült alá az Erebus* (pokol) *tátongó mélységébe.*”

Tertullianus följegyzése szerint „Aeon in Atlantico Libyam aut (?) *Asiam adaequans quaeritur nunc.*” Az elmerült Atlantisz maradványainak tekinthetők a spanyol félsziget délnyugati kikötővárosának *Gadir—Gades—Cadix* nevei; Poseidon egyik fiának, *Eumelos*nak, ugyanis *Gadeiros* volt a honi neve, amely épen úgy, mint görög mása is, „juh- (v. kecske-) nyájban bővelkedőt” jelent (v. ö. sum. *gá-dir*, ill. *gud-dir*). Spanyolul *azor* „ölyv“-et jelent, mint a gör. *Κίρκη*, és az Azor-

### AZ AEOLOK HŐSMONDAI GENEALÓGIÁJA.

(Ebbe tartoznak a *fenékiek* v. *dardánok*, s a *frigok*, *paeonok* v. *pannónok*, *teukrok* v. *etruszkok*, nemkülönben a *thükok*, az *achájok* és *görögök*.)

I. Gaea (Mü): *Gigantes*.

Uran (Aia, Aetheria, Argus, Atlantis, Poseidonis, Graia).

II. Gaea + Uran

*Τιτάνες* *ὑπεργαίητοι*: 1. *Okean*, 2. *Koios*, 3. *Krios*, 4. *Hyperion* (Helios, *ἡέλιος* „radiatus” = sugárküllős, Hom. II. VI, 513), 5. *Japetos*, 6. *Kronos*.

III. Okean + Tethys

Perse Pleione Klymene

(Kotos + Phoebe (Diana))

Perses (Helios) + Asteria (Ortygia, Delos)

Hekate)

Skamandros (Kreta) + Kybele (Rhea, Ops, Gaea)

Teucer\*\*

Bateia („királynő“)

+

Tros

Assarácus

Kapys

Anchises

Aeneas\*\*\*

Ilus

Laomedon

Hestione

+

Priamus

Kreusa („királynő“)

+

Ganymedes

IV. d. Iapetos + Klymene (Asia)

Atlas

(ura a heszperidák kertjének, azaz az Uran = *Graia*-nak)

V. Atlas + Pleione

VI a. Pleiades (Elektra, Maia etc.) VI b. Hyades

VI 1. Elektra

VI 2. Maia

Dardanus („ex Phoenice“)

Hermes (*Ἐρμῆς*—Sar-Maias, Madyar.

Maia-sarj „soboles Maiae“

Euander

\* *Aietes*, Colchis királya; székhelye: *Aia* („meny”);

növére: *Kirke*, kinek szigete volt *Alaie* (Hom.), *Timae-*

us szerint az u. n. *Azori-szigetek* — *Kiapos*, *xios*, =

ölyv v. sólyom, *áruak* — *maasar* „ölyv v. „öli”, *Circe-*

nek, *Aietes* nővéreinek népe, a *κίρκων*, *Circassii*, M.

„cserkeszek”, v. *Gergithes*, meg a *teucrok* sarja

(Herod. V. 122; v. ö. VII, 45), kiknek alapítása *Troas-*

ban *Gergis*.)

a teukrok ivadéakai (Herod. II. 118; V. 13); igen közeli

rokonságban mutatkoznak *Aloeus* gigász aeol trákjaival.

\*\*\* *Aeneas* „Troius” kinek népét „gens *Dardania*”-nak, meg *teukrok*-nak nevezi Vergil (Aen. I—IV.). *Creta* szigetét tudta hazájának

1 *Aloeus* gigász (v. Posidon) + Iphimedeia a szülői *Otus*- és *Ephialtes*nek.



szigetek csakugyan Kirke-szigeteként szerepelnek Timaiosnál, aki oda is elutaztatja az Argonautákat. *Geryon*, a háromtestű óriás (tulajdonképen „három menyhon“: *gir-i-un*), hol mint Veresország (Insulae Purpurariae, Erythia; Madeira=Makaria: Paus. I, 35), hol mint Hispania királya szerepel a mondában. A *νῆσοι Μακάρων* (Insulae Fortunatae) „boldogok szigetei“ nevet kapták a Kanári-szigetek a *Makar* eredeti vonatkozásáról már mitsem sejtő hellén írótól, akik oda képzeltek az Elysiumot, azt a helyet, hol a negyedik emberkor hősei Kronos alatt boldog életet folytatnak. A *Madya* s *Iberia-Hesperia* nevek változatos alakban jelentkeznek az ókori följegyzéseken különböző, sokszor igen távoleső helyekhez fűződve, amint vándorlásában népe vitte-vitte magával; nevük maradványait (Mexico, Peru) sem kell eredettől a mai területükhöz kötve s mindenkor a mai határok közé szorítva gondolnunk.

Az ó-kori kl. írók adatain számítva ezelőtt kb. 7238 évvel történt meg az elmerülése Atlantisnak, melynek *Aia*, *Mennu* (Mene, Mne, Miny), *Uran*, *Argus*, *Aetheria*, *Aige* (Aigis), *Anzan* nevei mind a mi *Meny* és *Ég* szavunk másai. Ezért *pelargus* v. *pelasgus* a neve Atlantis „menekült“ népének. Hívták később Aethiopiának is őslakóiról, a fénylőbőrű aethiopokról, Memnon népéről; ezektől *szikán* „halványszínű“ névvel különböztették meg a *magyákat* (gorgókat) vagy paeonokat, Emathionnak, Memnon testvérének, a népét. Ezek is iberek ugyan, de már nem gigászok, hanem titánok. (Dion. H. I, 22). Uru-Solym = arx Elymorum „Meny-vár“, tehát u. a. mint *Ur-an*, meg Elam, Ilion, sőt valószínűleg Olymp (Ulymp) is a menyét jelenti (Dr. A. Gruhn szerint: sémi nyelven).

Az ős aethiop istenükön *Szét*-en kívül, akit vándorlásukban az egyiptomiak hasonlónevezetű rosszindulatú istenétől, Szutektól, a *Poseidáon* „a dáoni Szet“ névvel különböztették meg, különösen tisztelték a *Nap-ot*, *Heliost* (Apollo), amelynek jótékony befolyásából országuk kétszer hozott termést évente. Az előbbiről *Posidonis* néven is fordul elő *Atlantis*. A Csendes-óceántól Keletre, a most ú. n. Amerikával együtt megmaradt szárazföld az Atlaszi-óceán képződése folytán szigetté vált, sőt idővel 7 darabbá szakadt. Ezeket nevezi a görög *theogonia* („isten-származástan“) *Atlantisok*nak, „Atlas leányai“-nak,

mint részeit ama *Magyának*, melynek mintegy főhegysége volt az Atlas. Ennek maradványai az Antillák; ezek folytatása az Atlaszi-óceánon innen a Pyrenaeusok, meg talán — legalább névleg — az afrikai Atlasz-hegység. Az Atlasz-leányok közt legnevezetesebb volt *Maia* (Maya-Magya), mint magva, középpontja a hatalmas birodalomra nőtt Atlantisnak; Elektra nevű testvérföldjének elszármazottai a *durdánok*, akiket vonatkozásban tüntet fel a hősmonda Árkádiával, Phrygiával, Samothrakéval, sőt *Phoeniciával* s ezáltal a púnokkal is. (Plin. n. h. XXX, 2.). *Dido* nőtestvére, *Anna*, neve szintén a m. „meny“.

*To* útját ugyancsak Európa derekán át is jelzi a mondai hagyomány Keletnek, a sármáták területein át — tartózkodva az északi tájak idegen és ellenséges szkytha népeinek megközelítésétől. A Szajna és Rajna közt pelaszgok telepesei a *belgák* (*Pelagones*) s a sequanok (szikánok), akikről a Szajna eredeti *Sikanas*, *Sequana* neve származott; úgyszintén lejjebb a venetek, a nyugatfranciaországi *Vendôme* őslakói, a Rajna-melléki belga *menapiusok* és később a *szigambrok*. Ezekből a szikanokból települt a belga menapiusokkal legközelebbi rokon *paion* v. *pannon* nevű magyarság, a frigok ősei vagy gyarmatosai, előbb *Aeolisba* (Thessalia), ahol lakóhelyük *Orestia* majd *Pelagonia* és *Paionia* neveken fordul elő; onnan pedig a Kr. e. 1120. körül betört thessalok elől egy részük Boeotiába, az aeol paeonok pedig Endymion vezetése alatt *Elisbe*, Peloponnesos (Morea) nyugati részébe, húzódtak. Bizonyos kapcsolat vehető ki köztük és a thrákok közt abból, hogy thrákok és brygok útja Thrákiából van jelezve Kisázsia felé; tehát mindketten Aloidák. (Strab. XIII, 1. XIV, 2. VII, 38—40. Thuk. I, 12. Paus. X, 8.). Görögország *Graecia* neve öhozzájuk tartozik: *gr-aiu* ugyanis a m. „meny-kert“, Atlantis. A frig *Aeneas* („*livéias*“) is Atlas ivadéka (Verg. Aen. VIII, 126. skk.); de rajta kívül a két *Aias* és Achilles nagyatyja is, *Aiakos*; sőt makedóniai Nagy Sándor édesanyja, Olympia, szintén *aiakida* volt.

Memnon útját ellenben Afrikán s Egyiptomon át jelzi az írásbeli hagyomány egyik adata *Susába* (Paus. I, 42); de Aischylos (Prom.) Európa derekán át is. Az ő alapítása ott Media szomszédságában *Elam*, mely *Aethiopia* néven is előfordul. De *Athene* vezérlete alatt is vonulnak pelaszgok végig

Éjszakaafrikán; ezek libyekkel, szaporodva Egyiptom szélén Dionysos (=Osiris) népe segítségével legyőzik Hor királyt (fáraót!), akit aztán a trónon az első emberkirály követ: Menes, Memphís alapítója (Kr. e. 5300. körül). Ez a csatlakozás kétségkívül Dionysos gigász és Athéne titán népeinek, az iber médoknak és az aeol-pelaszg pannónoknak, ősrégi kapcsolatát jelzi. Emellett szól a „titanismus-nak nevezett sajátsága is a paeon beszédnek.

Egyiptomban tehát a pelaszg vándorlaskor Athene és Poseidáon (= Szét = Xuthos) népeiből történt település; ez utóbbiak közé tartoztak az achaiok (achauasa), kiket Strabo aeoloknak vesz. Aeolok a paeonok is, de Iapetidák, vagyis első telepesei, sőt talán benszülött őslakói az ős-Magya (Gaea) azon részének, mely a Mű elmerülése után Uran v. Atlantis néven szerepel tovább. Ezen paeonok ivadékai a Közép-amerikában (Mexico, Yukatan, Guatemala) ma is peonoknak nevezett mavák.

#### IV. Ázsiából vissza Nyugat felé.

Elam. Az elamiak mintegy harmadfélezer évet tölthettek már el ázsiai hazájukban kitéve az árja-szkythák zaklatásainak és hatalmaskodásának, midőn Kodur-Nachundi királyuk, Mediának is vagy királya vagy szövetségese, Kr. e. 2270. körül egész a syriai partokig terjedő nagy győzelmet aratott a nyugati népeken s az akkád Bél istent is elvitte a kultuszával együtt Susába. Hadai egy nagy sokasága azonban, mintha előre látta volna győzelme múltó sikerét, nem tért vissza vele, hanem Egyiptomba áradt (Ktesias: 2200. Kr. e.), ahol már Menes idejétől fogva nagy számmal voltak fajrokonai, sőt dynastiájuk is.

Kodur-Nachundi a mondában Kodros és Inachos néven szerepel: Inachus, mint az ion-pelaszg hiksoszok (Io, Epaphos) őse, Kodros, mint az athéniek (elamiak!) utolsó királya; ő utána méd dynastia kezdődik Elamban. Kodros a dórok (cheták) elleni háborújában saját élete feláldozásával akarta megmenteni hazáját: az ilyen vak elszántság (totem) az iber

és pelaszg népek szokása volt. A. Posuansky a perui ősi építmények alapjaiban élve befalazott emberekre talált. A rómaiaknál sokáig dívott a (Plato szerint) atlantiszi eredetű Ver Sacrum, amelyen nagy veszedelem elhárításáért egy év figyermek-termését fogadták és ajánlották fel majd ifjúkorukban foganatosítandó szent áldozat: az isteneknek. Idevág Curtius önfeláldozása is. (S. Reinisch, Zeitschr. der Deutschmorgenl. Ges. XV., 253. skk. I. Strab. III, 4. Plat. Kritias. 29. §). Újabb kutatók (Ed. Meyer; Busolt) szintén felismertek már annyit, hogy a Kodros-monda eredete az ion gyarmatosítással függ össze; de Kodros létében nem hisznek, mert ők nem látták még, miképen szerepelhet ő az athéniek királya gyanánt. Pedig itt az athéniek ázsiai elődei értendők.

Hiksoszok. Ez a „hiksoszok“ vagy menu, meniu „menynyei“ néven ismert ion-pelaszg sokaság, utóbb mégis, miután a XVII. dynastia, vagyis a III. hiksoszdynastia, utolsó királya, II. Apepi (Aphobis), meghalt, a Nilusdelta keleti mellékére húzódott fel Daon (gör. Tanis) fővárosuk és Auaris váruk általma alá. Kiletük elég bizonyosága az, hogy Szét volt az istenük, akit „po Szet-Dáon“ (Poseidon) „a dáoni Szet“-nek azért neveztek el, hogy megkülönböztessék az egyiptomiak egy hasonlónevű gonoszindulatú istenétől (Szutek: Apep, Typhon), amelynek sok utálatos kígyó, sárkány s más szörnyek környezte kultusza szinte átruházódott már Szetre is. A Kr. e. 1570-ben egy nagy tömegükkel elhagyván Egyiptomot, a későbbi Palesztinában állapodtak meg. A hagyomány solymoknak nevezi ezen elymokat, akiknek nevét ma is viseli Jeruzsálem: Uru-Solym „solym-vár“ (Tac. hist. V, 2; v. ö. Hom. Od. I, 22. V, 282). Visszatértek még egyszer Tanisba terelt fajtestvéreik megsegítésére, de I. Amenophis király nemcsak Egyiptomból verte ki őket, hanem Palesztinából is tovább szorította. Ezek később, a Kr. e. 1232. év körül, achaiok (achauasa) néven Görögországban helyezkedtek el.

Aténisták. Később az áten-, vagyis a Nap-kultusz miatt is űztek ki Egyiptomból ion-pelaszgot. Ezekből valók a Horemhib uralkodása alatt (1379 — 1358) kiüldözött danaok, úgyszintén az állítólag II. Ramses seregéből kiszakadt sokaság, „advena ex Aegypto“, Kolchis alapítói, legnagyobb részt gyapjas-hajú sardanák „taniszi sarij“.



Kolchis fővárosa Aia „meny” v. Kytais; királya Aietes „menyeli ember”, testvérei: Perse és Kirke = Aie, melynek „héja”, „ölyv” jelentésű mása, a spanyol Assur, nevük az Azori-szigeteknek, melyeket Timaeus görög író Kirke-szigetnek jegyez föl; a Hom. Ai-aie „meny-sziget”; Aietes leánya Medea. Ez utóbbi név jelzi, hogy magyarok is voltak Kolchisban, ezért írja U. Ravenna: Colchis-Mazara. A székvárostól 70 stádiumnyira volt az arany vár, Sybaris, hol sárkány őrizte az aranygyapút. A sum. sub-ara is a m. „aranygyapjú helyé”. Meglehet, hogy szép sárgaszínű volt a lana Coracina. A sub a mi suba szavunk őse lehet. (Diod. I, 53–55. Herod. II, 104. sk. Dion. perieg. 609. v. Zen. Cyneq. 2. 4. Vop. Aurel. 48. Pollux 5, 26). — Hogy mennyire összetartozott Colchis és Maeotis népe, bizonyosága az, hogy K. O. Müller (Griech. Heldensagen, 275. l.) azt vitatja, hogy az argonauták Maeotisba mentek az aranygyapjúért, nem Colchisba.

Szintén az áten vallás követése miatt üldözték ki Száiszból a kekropidákat. Alig kezdett ugyanis uralkodni IV. Amenophis (1403–1391), a veje III. Amenophisnak, kinek Marrhus neve is volt, tán mivel a neje, Teie, libyai nő volt, a sokféle vallás helyébe a fényes koronggal („átén”) jelképezett Nap, á-tin („lét atyja”) istent tiszteletét igyekezett általánosítani s, mivel Thébét fennie székhelyévé nem sikerült, Középegyiptomban új város alapját vetette meg, azt Kut-Atén-nak, a „lét-atyja” székhelyének, magát pedig Ku-en-Atén-nak, a „Nap fényé”-nek nevezte el és ez új vallást mindenképp igyekezett terjeszteni. Volt neki Nofer-Keperu-Ra mellékneve is. Néhány évre halála után az ő utódai közül már Tutanchamon, de kivált Horemhib alatt véres harcok dúltak a régi Amon-vallás visszaállításáért; ez teljesen sikerült is végre s Thébé lett újra a királyi székhely. Aténisták a fegyveres üldözés folytán menekültek Egyiptomból Rhodosz szigetére (Diod. V, 58), Görögországba, még pedig a száiszaiak ott egy eladdig Poseidaon pelaszg népe lakta városba, amelynek aztán róluk Athenai „áténák” lett a neve. A Kydathenaion „áténák városa” nevű telepük az Akropolis délnyugati aljában az egyiptomi Kut-atén megújulása volt. Mivel Amenhotep görögös Amenophis nevének második fele, ophis, kígyót jelent görögül, azért az ő vallásának követői, a kekropidák (Nofer-Kheperu-Ra), kígyóban végződő emberek gyanánt szerepelnek a mondában és a művészetben. Az új pelaszg lakosság békésen egyesült a régivel (Thuk. II, 36).

Szintén Naptisztelő népeket jelez a krétai Minos és a testvére, Rhadamanthys, neve: amaz az on-i (heliopoliszi) Mne-aurus tisztelőit, emez pedig a Rha, Ptah és Mentu tisztelők együttesét; de, hogy mikor hagyták el Egyiptomot, pontosan

nem tudjuk. Minotaurus tehát nem Minos hadvezére, hanem maga a Mne-bika, Ariadne pedig ariad-Mne, a Mné felügyelője. (v. ö. Hommel, GBA. 143. 148). Az Egyiptomból Kisázsziába gyült iber és pelaszg népek közül a myzok (masuasa; meronok) Mysziában (Masu) telepedtek le; a lebu a Kaukázus-melléki Iberiában, melynek Libya neve is volt (Suid. s. v.); a sardana a szomszédos Kolchisban; a turcha (teukrok) Troasban, az achaiok (achauasa, solymok) a későbben ú. n. Lykiában és Káriában helyezkedtek el. A turchák, Tros népe, ivadéka a Memphissel átellenes nagy Turoau kőbányász-telep nagyrészt pelaszg népének, Trója alapítói, akik később tyrrhánok-tyrrhánok-hetruszkok-etruszkok, Tusci (Agathyrsi) neveken is szerepelnek a régi íróknál. Ez a turucha, turcha nevű nép juttatta hozzá a később közéje áradt s fölékerekedett ugarságot a török névhez, a magyar-féle szavakhoz s a circumcisio szokásához. Kisázsziában ugyanis az ujguroknak nemcsak a kaukázusi-faj eredeti, valódi képviselői (iberek, pelaszgok), hanem chéták, sőt zsidók (Assarakos; Sarpedon) maradványaival is kellett gyeülniök. Ami a törököknél eddig dívott polygámiát illeti, ez a szokás szkythaságot jelez, tehát ugor eredetű. Vegyes voltukat jelzik a trójai genealógiában Tros fiai: Illus (elamiták, solymok), Assarakus (cheta), Ganymedes. Ezen utolsó név alá leginkább sorozhatók a „lőfejő myzok” ama bányamunkára fogott része, mely sekelsa nevet visel és sémi archetípust mutat. Nagyphrygia így megkisebbsült. A frigok ugyanis, akiket dardánoknak is neveztek, akiknek némelyek szerint őseik, mások szerint gyarmatosaik a paionok, Helios pelaszg-titán népe, Thrákián kívül Kisázsziában is nagy terület urai voltak addig; sőt Plin. n. h. 30, 2. „Dardanus ex Phoenice” adatából, meg abból, hogy Herodot (I, 189) a Tigris-folyó mellékén Mediától nyugatra említi egy elmaradt vagy visszasodort részüket: nem valószínűtlen, hogy ez a művelt pelaszg faj volt Phoenicia névadó ősi lakossága, amikor még Cyprus tán nem volt sziget, hanem összefüggésben volt a szíriai szárazfölddel, épen úgy, miként Egyiptom a kisázszi Kiltktával (v. ö. Plin. III, 23). A dardánfrig Aeneas csakugyan Atlas ivadék (Verg. Aen. VIII, 126 skk.). Arcus, az arkádok ösatyja, Maia neveltje, s az arkádok, myzok és dardánok Homérról egyaránt közelharcosok.

Meglehet, hogy a Kaukázus keleti részén jelzett Albania is

akkori település, még pedig aethiop, amennyiben a latin *albus* és a görög λευκός jelöli a fénylőtestbört; így *Leukas* az elamita phaiak kivándorlottak telepe a. m. *Scherie = Argus* „menyország”; Alba Longa görög neve is Leuké (Dion. I, 66). Ez a magyarázat segít megértenünk az Albula, Albunea, Albania, Ino-Leukothea szavakat: a *Tiberis* jelentése is etruszkul a. m. Albula, ám épen nem azért, mintha „szőke” volna, mint a Tisza, amennyiben a „flavus Tiberis” vize csakugyan sárgás.

Az *oinotrokat*, az arkádok egy ágát, tartja a hagyomány Itália őslakóinak, az *Aborigines*-nek (Dion. I, 11 skk. Liv. I, 2. 4. Serv. ad. Aen. I, 6.). Plinius az umbrokról írja, hogy őslakók; Strabo ellenben teljes tévedésben van, midőn a szabinokat mondja Itália legelső lakóinak (Plin. III, 19. Strab. V, 3). Egyébként az adatok egybevetéséből az dereng keresztül legélénkebben a messze-múlt zavaros kódén, hogy legrégebb lakói az arkádokkal rokon nép volt, az *Aborigines*, akik az Aeneas nevéhez fűződő dardán aeolsággal egyesülve *latin* nevet viseltek. Evander, a *Palatium* telepítője, *Hermes* fia volt, tehát ép úgy Atlas-ivadék, mint Aeneas. Az Evanderrel jött s Tibur környékén települt *Sicani* neve is megerősíti következtetésemet. Volt azonban idő, midőn egész Itália az etruszkok hatalmában volt (Cato ap. Serv. ad Verg. Aen. XI, 567). Az etruszkok egy része volt a rhaetiai Alpok telepese, akiket a gallusok űztek oda (Plin. III, 24). A szabinok ellenben, akik aztán a Kr. e. VIII. században már Alba és Róma vidékét is elárasztották, *Mars* és *dárda-* (quiris) vagy kardtisztelő *szkytha* nép, rokon a *getákkal*, *dákokkal* s a *germánokkal*. Ezekkel s a hellénekekkel és szabinokkal közeli rokonság fűzte össze azon *szikulok* nevű népet, mely Itáliából Siciliába tódulván ezt a nevet adta neki a régi Sicania helyett. (L. Varro V, 20; 36; 11; 25. r. r. III, 12. Gel. I, 18, 2. Pollux VI, 13, 90. X, 24, 107).

## V. A trójai háború.

*Gigantomachia*. Az Egyiptomból kiűzött vagy kivándorolt *iber és pelaszg népek* azonban csak visszavágytak oda. Többszöri sikertelen kísérletük után a Kr. e. 1232. évben a *masuasa* (myzok) vezetése alatt nagy vállalatra szervekedtek Egyiptom ellen III. Ramses uralkodása idejében a *lebu*, az *achauasa*,

*sardana*, *turcha* és *sekelsa*, e négy utóbbi circumcidált. Ha az eddig még gazdátlanak mondható *sekelsa* a székelység egyiptomias neve, akkor a myzoktól való eme névbeli megkülönböztetésre okot tán a circumcisio adott, mely különben eredetileg aethiop és egyiptomi szokás (Brugsch a Mernep-tach-lista ford. 575 sk l. Herod. II, 104). Izrael népe Ábrahám révén jutott ezen egyiptomi szokáshoz, amint a Bibliából kitűnik. Szárazon és vizen vonultak a szövetségesek a szíriai partvidék mentén családostól-mindenestől Egyiptom felé; de mivel a cheták folyton háborították vonulásukat, már Palesztinától délre döntő vereséget szenvedtek III. Ramses seregétől. E kudarc után visszatérőben szétrobbantották a cheták nemrég alapított, de erős Taurus-syriai birodalmát; közülük a myzok és teukrok, miután magukhoz vonták a cheta-dórok elnyomásától féltett fajrokonait Kolchisból (Argonauták, *Minyae*) és Trójától (Ganymedes elrablása), átkeltek hajókon Európába, ellepték Thrákiát s az achaiok az Ion tenger szigeteit, partvidékeit, meg a déli görög szárazföldet is egész a Peneus-folyóig birtokukba vették (Herod. V, 122; VII, 43. 75. Paus. VII, 6. Plin. n. h. VI, 57. Diod. V, 82).

*Trója*. A szétbomlasztott Cheta-ország taurusi, azaz *dór* népének áradata néhány évtized alatt úrrá lett a Kisázsiaiában visszamaradt turáni iber-pelaszg népek fölött. Teutamios „assyriai” (cheta) király hűbéreseivé tette Memmont és Priamost, azaz Elamot, Kolchist és Tróját. Mikor aztán a dórok Európába is kezdtek már özönlenni, az achaiok, a „meny népe” (*menelaos*), Agamemnon „főmemnon” vezérlete alatt még egy kísérletet tettek feltartóztatásukra Trójánál. Nem alaptalanul tartják e város nevét az egyiptomi *Tu-ro-uu* (ma: Tura) kőbányász-telep neve másának, mely együtt vándorolt ide s tovább mindenfelé a „turániak” ott összeverődött elegy-belegy sokaságával; erről nevezik is ezt az egyiptomi írások *turucha-* v. *turcha-*, a görög írók *tyrrhánok-*, a latinok pedig *Tusci-*, *Etrusci-*, *Hetrusci-*nak. E két utóbbi név jelzi, hogy ez az alapjában véve aeol-pelaszg népség vándorútjában a cheták (hetiták) ellepte területről, állítólag Lydiából, mely addig *Maionia* volt, kivergődve jutott el végtére Itáliába (v. ö. Paus. X, 17. Mahler E. *Ókori Egyiptom*, 29. l.); ellenben egy részük még a eftenaturalom előtt kelt át Európába: Erdélybe, a Maros és Szamos



vidékeire; ezért ezek aga-thyrsok „független tursok“, talán a Σάρματοι ἄσφαλοι.

A mi „v“ betűnk a görögben ου v. β által másítható (pl. Ὀυεσπρία v. Βεσπρία = Veszprém; v. ö. Ἰουεσβία = Hibernia). Ennélfogva nem lehetetlen, hogy a turai bányamunkára kényszerített népség vegyes voltát akarja jelezni a „zavart“. Karácsonyi I. szerint (i. m. 65.) a magyarságnak a IX. század végén Onoguriából v. Lebédiából Perzsia felé menekült töredékei, a Kur-vidéki szabírok v. sevortik a Σαρματοισσαροί „erős szabírok“. Alighanem azon alapszik e vélemény, amit Anonymus állít, aki t. i. a parthiai (kohestani) Zapaortene-hegytől származtatta a Sabartoi elnevezést. [L. még a Tudom. Gyűjt. 1825. IV. és VI. fasc. (Szabó I.), meg Dánkovszky Gy. Hungarae gentis avitum cognomen. Posenii. 1825] Az Ilion név az Flam változata. Teutam-ban látom én a „Deutsch“ ősalakját; általános népképviselője ő itt a „Teutoni „Graeca gens“ és „Teutanes quidam Graece loquentes“ néven emlegetett népnek, amelyeknek azonban nem görög, hanem igazában hellén volt a nyelve (Cato ap. Serv. Aen. X, 179.).

De Agamemnonnak és Menelaosnak már a görög had toborzása sem volt könnyű feladat az iónok húzódozása miatt. Odysseust és Achilleust csak csellel sikerült megnyerniök a vállalatnak. Akkorra Kisázsziában is kedvezőtlen fordulat következett be rájuk nézve. Phrygiát és Maeoniát már a lydok árasztották el; Lykia korábbi lakóit, a solymokat, hegyekre szorították a Krétáról odagyülemlt kyklopsok, kikben a névképviselőjük, Sarpedon (sar-Pithum = pithumi, azaz gózeni sari), a cheta-akkád Zeus nagyon kedvelt fiának, neve után az egyiptomi Gózenből 1335. (újabb adatok szerint 1447.) évben kiköltözött zsidók ivadékaira ismerünk. Nem szabad szem elől téveszteni, hogy a trójai háborúban részben rokonfajú népek mérköztek. Priamos és Memnon már a cheta Teutamos hűbéresei. A myz király, akihez nagy reménnyel telten siettek az áthajózott achaiok küldöttei, nem önekik, hanem Priamusnak küldte segítségére seregével a fiát, Eurypylost, Memnon után a trójai sereg legszebb daliáját (Hom. II. I, 423. skk.). A paphlagoniai venetek, Antenor népe, a bretagnei venetek ivadékai s az Adria éjszaki végénél később letelepült venetek ősei, meg a maeonok, a frigok — mind Trójának álltak védelmére. Sőt az 1232. körül Európába átkelt iber-pelaszg („turáni“) népek közül is Tróját védeni jöttek át larissai pelaszgok, paeonok, valamint thrákok és kikonok. A dardán Aeneas és a vend Antenor a kibékülést szorgalmazták s ezért az achaiokkal való összejátszás gyanúját vonták magukra; Aeneas különben is

meghasonlott Priamossal, Antenor pedig barátságot tartott fenn Menelaossal. Az achaiok mindazáltal bevetették Tróját és feldúlták; ám ezzel a cheta-dór áradatot feltartóztatniok nem sikerült: elborította ez Görögországot, a szélekre és a végekre nyomta a régi pelaszg és iber lakosságot, sőt erőszakos és hatalmaskodó fölléptével kiüldözte vagy elnyomta, nyelvét ráerőszakolta, műveltségét kisajátította (akár ma vérbeli utódaik, a Kis-entente államai!), és 5–6 százados ádáz tusák s belvillongások után annyira magába olvasztotta, hogy a faji elkülönzés szinte korunkig nem sikerült. A hellén (chet-len) elem erőt vett a pelaszg-görögségen [Görcke u. Norden, Einl. in die Altertumswissenschaft I. (1910), 146. 148. 157. 1.]. A kentaurok és stymphalosi madarak üldözése, lernai hydra, nemeai oroslán, általán Herakles (chet-Achles; másként Perseus) 12 feladata, a messenei háborúk, majd az arisztokraták és demokraták pártvillongásai — mindmennyi példái az öslakosság üldözésének (Herod. I, 56; II, 171; V, 22. Strab. VII, 7. stb.)

## VI. Magyarok a Balkánon.

Kevéssel a trójai háború előtt iber és szikan népek nagy sokasága állapodott meg a Balkán vidékein. Myzok és teukrok a Kr. e. 1232. évben keltek át Európába; a myzok v. meronok elárasztották Thrákiát s róluk az al-Duna (Ister) déli nagy vidéke Moesia nevet is viselt azután; viszont ezeket is nevezik azon túl thrákoknak is az írók. A paion teukrok az Axios-(Vardar-) folyó vidékén települtek le, a Strumától nyugatra (Hom. II. II, 848). Hogy a meronokkal együtt-e vagy külön, bizonytalan, de még a trójai háború előtt települtek át Egyiptomból Thrákiába a eikonok, a „nagy szőlész“ Maron népe, úgyisintén az Emathioné, mondjuk a matyók. Diódor ugyan a balkáni Makedónia népképviselője (Makedo) nevet veszi itt az Emathia népképviselője helyett; ám ez anticipatio, mert a balkáni Emathia csak jó 500 évvel később lett Makedónia. A eikónok Thrákia déli részében, a Hebron-folyam vidékén települtek le; papjuk és királyuk Maron, városuk Ismaros („mar város“), területük Maronea — ugyanazon nevek, melyekkel a Nilus-deltától nyugatra az Amon-vidéken találkozunk (Maron,

Marea, Mareotis). Előindia felett a tocharok északi szomszédaként is vannak említve cikonok (Plin. VI, 20). A cigányok egykori hazájának hol Egyiptomot, hol az előindiai Malabart tartják. A cikon névnek a cigányhoz való hasonlósága s a more megszólítás, mely a latin (oláh!) Maure vocativus másának látszik, legalábbis fölemlítést érdemel. Ők hát eredetileg annyira mindenesetre maurok, mint az indusok. Az ő megkülönböztetett típusuk megvolt hát csakugyan akár az indusok, akár a myzok között is; de azért Diodor adatán kívül is minden valószínűség amellet szól, hogy mifelénk azok kerültek, akik Egyiptomból jöttek Thrákiába, vagyis, ezek csakugyan a „fáraók ivadécai.“ Ne a mostani viszonyainkhoz mérten ítéljünk felőlük: a majd három évezreden át tartó elszigeteltség, dák-román, görög és római iga, üldözés tette őket gúny és megvetés tárgyául szolgáló kóbor oláh cigányokká. A mi ibér-fajunk széthullott töredéke ez az — ókori adatok szerint — szívósan ki- és összetartó, vitéz szikán nép! (Diod. I, 18—20).

A trójai genealógiában Dardanus és Bateia „királynő“ unokája Tros. Herodot (II, 118) a trójaiakat teukroknak nevezi; a paionok a Trójából való teukrok gyarmatosainak vallották magukat (u. a. V, 13); teukrok ivadécai voltak a gergithek is (u. a. V, 122; v. ö. VII, 43), akiknek neve a Kaukázus-melléki cserkeszekre, Kirké népére, utal vissza. Az bizonyos, hogy Moesia nyugati felén telepedtek le dardanok és pelagonok (paeonok), még pedig emezek valószínűleg a mieronokkal együtt a trójai háború előtt szállták meg a bulgáriai Vardar- (Axius-) folyó mellékét (Hom. II, II, 848. XVI, 887. sk.); ellenben az eliszi paeonok odatelepedése Emathia szomszédságába, szintén a televényföldű Paioniába (u. o. XVII, 350), későbbben történt. A thessaliali paeonokat ugyanis az ő Aeolis, Orestia, Paionia, Pelagonia neveken említett országukból a trójai háború után 60 évvel szorították le a thesszalok Elisbe s innen költöztek fel valamikor a Vardar vidékére; valószínűleg ugyanakkortájt történt a boeótok átköltözése, amit a Kadmos-monda jelez, Illyria déli részébe. A paionok még a balkáni honukban is a Napot tisztelték istenükkül s rúdra erősített fényes korongot használtak ábrázolására. (Max. Tyr. és Paus. V, 1.). Nevük a mienk még a Hunyadiak korában is; a görög írók Paionia-ja latin és olasz íróknál Pannonia; Erdély neve pedig egy újabbkori görög írónál Paionodakia.

A teukrokból, akik a myz-meronokkal keltek át Kisázsia-ból Európába, bizonytalan úton és időben települtek Erdélybe az agathyrsok, „független tursok“, akik tudniillik nem maradtak Kisázsiaiban cheta főség alatt, tehát nem chet-tursok (hetruszok), hanem tursok. A Kr. e. V. században már itt tudja őket Herodot (IV, 48. 100). Testbőrszínezés és polyandria még dívott köztük. Mint az egyiptomi bányamunkások leszármazottai igen vegyes, részben talán üldözött elemek keveréke lehettek már Egyiptomban s egyazon forrású lehetett vallásuk a zsidókéval, vagyis azonosnak látszik a Mózes-féle vallás ahhoz, mely Erdélyben egykor szinte általánossá lett. Árpádek bejövetelekor Marót fejedelem népe voltak az agathyrsok, A torockóiak, kiknek városa, a Trauszkó hegy alján, a trauszok, agaturszok nevét örzi, még ma is birgej-nek hívják a sírt s a szum. és etr. vru-gal a. m. „holt-lakás“, katakomba.

Teukrok avagy trójaiak számos más településeiről is szól az ó-kori klassz. hagyomány. Ilyen település volt Antenor népe, a venetek, a felső-itáliai Veneziában, melyhez a Trianonban elszakított vendek területe is tartozott; Diomedes népe, az emberi hangon beszélő s barátságos „madarak“, Apuliában (Arpi) s az adriai Tremiti-szigeteken; a Maxyes éjszaknyugati Afrikában; az etruszok Itáliában, kikhez a rutulok is tartoztak. Hajdan egész Itália az etruszoké volt; Itália pedig hozzátartozott az atlantiszi birodalomhoz; csakis ez lehet az oka az etruszok terrigenae és gens terrigenarum jelzőinek. De a Keletről visszafelé jött tyrrhán-etruszok nyelve jócskán eltért már azon régi italusokétól, akik előlük a délibb részekbe húzódtak. Nyelvük maig megfejtetlen. Szókincsükben sok egyezés van a magyarral. Én úgy vélem, a szumér és ókori fog a nyitjához juttatni, amire egy fiatal honfitársunk, Pogányi-Nagy Félix kutatásai, már alapos kilátást nyújtanak, bár eddig az ókori klasszikus írók adatai nélkül nem talált rá az egyenes útira. Kaukázusmellékről kolchiszi alapítások Aquilegia, Aithalia (Ilva. Elba), Pola. Igazolódott egyszersmind, hogy az Argonauta-monda nem alaptalanul vezeti hőseit az Ister-folyón végig Istriához; valamikor ugyanis, mint Schafarzik kimutatta, máshol volt az al-Duna vízválasztója, (Plin. III, 23).

Geta-dák áradat. A thrákok, a myzok (v. mieronok) és Emathia lakói, — mondjuk „matyók“, nemkülönben a szikan paionok és cikonok, akik a Kr. e. 1232. év körül együvé kerül-



tek Thrákiában vagy — új nevén — Moesiában (Strab. VII, 3. Moesia = Mysia), mind a nyugati nagy Magya egykori népeinek sarjadékai voltak, vagyis részint gigászok, részint titánok. Akkor még szkythák nem lakták ama tájakat.

Σχεδὸν δὲ τι καὶ ἡ σύμπασα Ἑλλάς κατοικία βαρβάρων ἐπὶ τῆς τὸ παλαιὸν (Strab. VII, 7). A dór (taurusi) geták v. cheták a trójai háború után 60 évvel, a Kr. e. 1120. esztendő körül, kezdtek beközölni Görögországba és föltételezhetően az évszázadok át folyt ádáz rusák, üldözés, erőszak, utóbb pártvillongások után kerekedett Herakles hellén népe föléje az aeol és ion pelaszg őslakosságnak s tette Görögországot Hellas-szá (chet-lans).

Ugyanazon időre tehető a szkytha-geták átözönlése az al-Duna (Ister) vidékére, melynek thrák-myz-magyar népeit a Kr. e. 700. év táján már hatalmuk alá vonták s az összébb szorított Thrákiától nyugatra Getaországot (Ma-kedon-ia) létesítették: Emathiából Makedónia lett. A geták győzelmét a magyarfaj népek közt támadt trónvillongás segítette elő, még pedig a következőképen. Myrina sírja Homer szerint a trójai Bateia „királynő“ nevezetű halom; az ő népének eme névképviselője helyett a phrygiai Midas király neve jelöli a Kisázsiaból Thrákiába gyült magyar népeket, nevezetesen Emathia és Paionia lakóit, meg a thrákokat. A Kr. e. 700. körül a thrákok elűzött királya, Mopsus, (kinek neve népmondáink nagy-süvegű Maksus királyát sejteti), szövetekezett a szkythák (geták) elűzött királyával, Sipylussal, és hosszas harcok után leverték Myrina amazon seregét; ennek maradványa aztán visszatért Afrikába. (Diod. III, 55). A geták tehát győzelemhez juttatták ugyan a thrákokat, de a maguk javára; alighanem itt rejlik az oka annak, hogy szamárfülekkel látta el a monda Midast, akit a hagyomány Makedónia népei egyesítőjének tart.

A myzok egy része az Adria nyugati partvidékén, Calabriában és Apuliában, állapodott meg, ahol Messapii néven említik őket az írók. Ezek alapítása ott a mai Brindisi nagy kikötőváros őse, Brundisium (gör. Βροντίσιον), s jelentése az ő nyelvükön: „szarvaső“ (Strab. VI, 3).

Azontúl a thrák nevet az ókori írók használják a getákra is, kiket a latin írók dákoknak neveznek (Str. fr. IV, 25). Mindazáltal kiötlük a különbség a régiek és újak közt, mint a következő vonásokból látható: Az igazi thrákok, meg a meronok v. myzok nyugodt, jámbor, istenfélő emberek; tar-



Dr. Cserép József, a szerző.

Király Ilona  
Hüvösvölgyi Út 163/A  
1021 Budapest  
Tel. 1-36-37-16

Az összes szerzői jogok fenntartva.

tózkodnak táplálkozásukban minden élőtől, akár Buddhának, Maya fiának, a hívei, tehát barmoktól is; tejjel, sajttal, mézzel élnek; már Homér tejevőknek s híres lótejőknek jellemzi őket. „Abioi” nevük is volt, mivel nőtlen életmódot folytattak, vagyis a többférjűség (polyandria) jellemezte amazon-szervezet (gynaekokratia, matriarchatus) divett köztük. Ezért is pénzre és más szükségük; mértékletes életet folytattak s ők a legigazságosabb emberek. Ezután idézi Strabo Menander jellemzését a getákra: „A thrákok egyáltalán, de mindannyiuk között mi geták — mert én is tőlük származottnak vallom magam — nem igen vagyunk mértékletesek. Közülünk ugyanis senki sem vesz kevesebbet 10—11 feleségnél, sőt némelyek 12-öt is, vagy többet. Akinek csak 4—5 felesége van, azt szégyennek, szerencsétlenségnek s nőtlennek (abios = apius) mondjuk.”

A geták tehát már szkythák voltak, akiket a többnejűség jellemzett; akik nem érték be tejfélével, hanem vad, nomád életmódot folytattak, úgy hogy emberhúst is ettek. Nemcsak a meronok v. myzok különböztek a szkytháktól szokások és életmód dolgában, hanem a sármaták is, akiknek a myzokkal való egyezését kiemelve találjuk a hagyományban; összetevésük okát Plinius azon adatában találjuk meg, hogy a sármaták vagy pedig germánok közelébe került szkythák azok nevét kapták s csupán az emberek nem járta északi tájak szkytháinak maradt meg a „szkytha” nevük (Strab. VII, 3 skk. Hom. II. XIII, 3 skk. Plin. n. h. IV, 25. v. ö. Plin. n. h. VI, 19. 25. Diod. II, 43. Amm. Marc. XXXI. 2. 1. 12 sk.).

Árják Itáliában. Az írásbeli hagyományban eltérő adatokra lelünk Itália őslakói felől. Plinius (n. h. III, 19) az umbrokat írja őslakóknak, Strabo ellenben (V, 3) a szabinokat, holott ezek a legelfogadhatóbb adatok szerint a lakedaemoniak gyarmatosai voltak s az ázsiai Persisből, Caramania szomszédságából, kerültek Európába. (Cato, ap. Dion. II, 49. Plut. Num. 1. Serv. ad Aen. I, 6. VIII, 638). Valamikor egész Itália etruszkok birtokában volt (Cato ap. Serv. ad Verg. Aen. XI, 567); ők voltak hát az aboriginok „ős-örök-urak” (a latin *ab origine* helytelen szófejtés!). A trójai háború előtt 60 évvel jött oda Arkádiából Euander (= Faunus), Hermes fia (Maia unokája), s megvetette Palatium város alapját, melyből a későbbi Róma



lett. Ezek az aboriginok és oinotrok, mikor aeol achaiok is jöttek oda Thesszáliából, latinok néven forrtak egygé (Dion. I, 17 skk.). Ezen utóbbi jövevényeket Hellanikos szerint tyrrheneknek is nevezték Itáliában; ámde tyrrhenek voltak a rutulok is, Turnus népe, talán az őslakók, akikről nevezték is el Rutulianak — Itáliának a földjüket. (Phot. Bibl. 16. 6. 4 Beck. L. 36. l. is!).

Ez az aeolság, melynek a valódi latin volt a nyelve, tehát az ú. n. casci v. prisci Latini, akik épúgy Atlástól származtak le, mint Aeneas s a dardánok (Verg. Aen. VIII, 134—142), a Kr. e. 658. év körül korinthosi aeolokkal is gyarapodott, midőn onnan Demarat a felülkerekedett dór „arisztokraták“ üldözése elől családotól nagyszámú népével együtt az etruriai Tarquiniiba költözött. Ezeket először a szikulok nyomták, akik az előbbi Sicania név helyett Sicilia nevet adtak megállapodó helyüknek. A szabinok, akikhez a szamnitokat s az umber-szabellokat is számítják, már a VIII. sz. folyamán nagy erővel ékelődnek az Anio- (Teverone) folyó irányában a Tiberis felé a régi latin lakosság közé; Alba legyőzésével a Kr. e. VIII. század második felében kerítették hatalmukba Rómát s tették meg alapítójául Romulust „Kis Romus“-t, akinek a neve alá majd 500 év történetét gyömöszölték be s akit Titus Tatius meggyilkolása után époly fortélyosan tüntettek el a monda színpadjáról, mint amily ügyesen hipnotizálták az őslakóságot az ő első királyuk, Numa, és a „láthatatlan“ Egeria nympha összeboronálásával. Ezért írhatta Dionysos (I, 72), hogy Róma kétszer épült: előbb mindjárt a trójai háború után, másodsor 15 emberöltővel később. Numa után Tullus Hostilius ismét latin vér, aki a szabinok hatalma alá került Albát lerontatja s annak latin népét Rómába telepíti, hogy a latin elemet erősítse. Ancus újra szabin, de ismeretlen származású, állítólag Numa unokája. Ennek, elűzött fiai helyett, Tarquinius Priscus lukumo lesz utóda, ezé a latin Servius Tullius, majd újból egy Tarquinius, akinek elűzése után köztársasági kormány lép életbe (509). Így vált Róma kb. harmadfél-százados harcok és pártvillongások alatt egy olyan vegyes lakosság hatalmi központjává, amelyik nyelvének a gerince és csontváza nem az aeol-latin többé; latinnak nevezzük ugyan ma is, de helyesen a „római“ név illetné meg. Ezért kezdődik oly

sokára Rómában az irodalom, mivel az új nyelv kialakulásához idő kellett, mint ahogy a hellén irodalmi nyelvéhez is. Rómának Karthágóval a legelső consulok alatt kötött szerződéséről azt írja Polybios (III, 22), hogy ő azt, amennyire lehetett, a legpontosabban lefordítván följegyezte; mert akkora volt az eltérés még rómaiakra nézve is a mostani s az egykori nyelv közt, hogy még a legértelmesebbek eszüket törve is csak alig bírtak egyet-mást pontosan megállapítani. (Dion. III, 60. V. ö. még a „Róma kora, népe s királyai“ c. értekezésemet az Egyet. Phil. Közl. 1915. évi IV. és V. füzetében). A műveletlen hódítóknak volt gondjuk a régi művelt lakosság alkotásainak eltüntetésére és kisajátítására; de helyükbe újat csak jó idő teltevel teremthettek. A „görög“ helyett a hellén név illeti igazában a mai Hellas nyelvét is (Joann. Lydus, de magg. I, 5. p. 125. Bk.). A hellén-dór elemnek volt gondja a trójai harcokról szóló énekek eltüntetésére; de egy Peisistratos esze kellett hozzá, hogy az Onomakritos-bizottsággal hellén nyelven, hellén célra üttesse össze multjuk döntő fordulatainak emlékezetét — oly ügyes zárkózottsággal, hogy csak most, 2½ ezer esztendővel utóbb kezdünk rájönni, hogy az a közelebről nem ismert „vak“ vándor udvari dalos tulajdonképen nem ember, hanem írásba foglalt énekgyűjtemény: διοτὴ ἀρχὴς = Homeros! Számos hellén és latin szó iber-pelaszg eredete kimutatható a máig hódítói erőszaknak ki nem tevődött maya és magyar nyelv segítségével. A bizonyítóerőt nem gyengíti, ha amazoknak csak egyikében lelünk egyező szavakat a mieinkkel, sőt erősít. Érdekes, hogy egyik magnásunk, Zselénszky R. gróf, mélyreható megfigyelés alapján először hívta fel nyilvánosan a magyarság figyelmét nyelvünk kiváló fejlettségére és magvaságára, amit én már szintén megállapítottam volt, s amihez most büszkén toldhatjuk hozzá, hogy a magyar nyelv mind neve, mind grammatikája tekintetében a legősibbnak ismerszik, de legeredetibbnak is annyiban, hogy fenyegében néve legkevésbé vegyült s változott el.

Germániában szintén Hercules geta népének nyelve jutott felsőbbre; a germánok testszine is időszámításunk kezdetekor még feltűnő sárgaságával tanúsította ázsiai szkytha eredetüket (Strab. VII, 1. Tac. Germ. 3.); még a mi időszámításunk első századaiban is sokan éltek nomád életet a germán törzsek

# PÓTTÁBLA A FENICIEK ÉS PAEONOK GENALOGIÁJÁHOZ.

## A) Poseidon + Libya

Phoenix = Agenor\* + Telephaessa („longe fulgens“ = messze sugárzó)

Kadmos (Boeotia)

Europa  
(Hom. II. XIV, 321.)

Elektra

Athamas + Ino

Melikertes Learchos

(Athamas előbbi neje *Nephele*, kitől született *Phrixos* és *Helle*).

Poseidon + Helle

Paion (Hyginus szerint)

[Endymion (Elis)]

Paion]

Salmoncus (Athamas fitestvére)

Tyro (v. Salmonis) + Poseidon

Pelias (Iolcus királya Thessaliában) Neteus (Pylos királya Elisben)

Nestor

\* *Agenor* = *ágya* + *árvia* „fejedelem“, „király“; úgy szintén *Dido* (kinek tulajdonneve *Elissa* volt) a méltóság címneve: „fejedelmi királynő“, „főhercegnő“, miként *Bateia*, *Creusa*, avagy mint az egyiptomiaknál „*fárao*“.

<sup>1</sup> Belus fia volt Nauplius, Euboea királya, kinek fia volt Clymenetől *Palamedes*.

Europa + Zeus

Minos Rhadamanthys Sarpedon

B) Agenor\*

Matton

(Tyrus királya)

(v. *Belus*, ki Tyrust elfoglalta, Verg. Aen. I, 619. skk.)<sup>1</sup>

Pygmalion

Elissa

(= Phoenissa *Dido*\*, Verg. Aen. IV, 335. 348.)

C)

Agenor (Antenor fia) + Epikaste v. Iokaste (Menoecus leánya)

Agrios

Portheus (Kalydonia királya)

Oineus + Allhaia

Meleagros

Tydeus + Deipyle

Diomedes + Aigialeia

(Arpi alapítója)



adatból, hogy Óbuda előde, Sikambria „szikan vára“, az ő igen erős városuk, a Duna mellett feküdt valami „~~Sykan-hegy~~“ alján, ahol Atila átkelt a Dunán seregével. E krónikás adat nyomán Sicambiáért azon római katonai út mentén kell keresnünk, mely Kissházy Á. Gy. megállapítása szerint az Angyalföld felől régibb időben hajó-hídon vezetett át a Dunán, a Kr. u. 375. év től pedig azon a 700 m. hosszú fagerenda-hídon, melyet I. Valentinian római császár épített Transaquincum (Angyalföld) s a mai Óbudai Hajógyár-sziget közt. Rákospatak közvetlen a római hídfő felett szakadt a Dunába, ahol már évszázadokkal előbb használt rév volt, de sziget akkor még nem volt. Eszerint Sicambria csakugyan a Margit-szigettel átellenbe tehető. Nevét — állítólag — még soká viselte egy falu Sámborja néven. A Zöldmal és Rézmal valószínűleg az ő „mal“ „hegy“ szavukat tatotta fenn; lehet, hogy a Guger-hegy neve is, ha a szigambrok neve Gugerni is volt (Ókori Lex. s. v.); az a város ugyanis körülbelül a Szépvölgy meg a Remete- s Mátyáshegy felé terjedt: mellette ama római hadiút jobbparti folytatásául a Vörösvári-ú. és a Bécsi-utat tekinthetjük. (L. Eötvös J. b. „Magyarország 1514-ben.“ I. 203. 204. I. Bpest 1873. II. kiad. Ráth Mór).

A mi krónikáinkból s a *Historiae Francorum* egy 658. évi kivonatának Hieronymustól vett adatából megtudjuk még, hogy ez a „Trója romlása után“ Pannoniába költözött szikan nép kb. a Kr. e. 400. évig lakott itt, amikor aztán keleti népek nyomása folytán a közép Rajnáig a mindkét partján telepes belga menapiusok („menyei-nőtlenek“) mellé, a mi krónikánk szerint pedig a franciaországi Sicanas (= Sequana, Szajna) folyóhoz költözött. A Helvetiával szomszédos Sequani, a genfi-tónál, szintén őket jelöli. Az alsó-Rajna jobbparti mellékéről a szikambrokat Tiberius római császár telepítette át a balpartra. Nem alaptalanul nevezték tehát a frankokat még a középkorban is szugambroknak. A sequanok ugyanis, meg a menapiusok, és általában a belgák, eredetükben véve mind szintúgy szikanok voltak, mint a pannonok, akiknek thessaliali országát Pelagóniának is nevezték (Strab. VII, 5. 38—40. Plin. n. h. III, 26. Kézai Chron. I, II; Bécsi krón. I, 5. 10.).

Minden valószínűség mellett szól, hogy a Balkánról Pannonia telepítésében csakis a paionok és matyók vettek részt; legföljebb thrákok csatlakoztak még hozzájuk, mint

szintén acolok, s a frigoknak is legközelebbi rokonai. Myrina amazon népével már Kisásziában mutatkozik az érdekbeli ellentétük; a Balkánon sem igyekeztek a myz érdek felkarolásával félreszorítani a nagyon előretörő szkytha-geta elemet. Mindazonáltal egész biztos vonatkozásokból az tűnik ki, hogy, ha csak csoportonként is, jöttek ő utánuk a Balkánról a Kárpátok közé myzok, de aligha épen a pannónok és matyók közé, hanem csak közelükbe, leginkább talán Erdélybe, ahol az agathyrszok laktak. Különösen a székelyek, a „hires lötejtő myzok“ gyülekeztek oda, a későbbi görög írónál u. n. Paionodakiába; ők az u. n. Messiani. A Budai Krónika *Graeci advenae* „görög jövevények“ kitétele egyaránt jelölheti ugyan mind a székelyeket, mind a matyókat, elsősorban pedig a pannonokat, akik Thessaliát meg Elist lakták volt; de a Bécsi Krónika már Bulgari-nak nevezi őket, amit csakis pannónokra és matyókra érthetünk. Az „advenae“ appositionból az is következik, hogy ők nem mint betörők jöttek, hanem mint ürpótló telepesek, akik egymásban kölcsönös segítséget, szövetségestársakat remélhettek azon geta — germán — dák (= polák, vlách, oláh) tömegek ellen, amelyek elől elhúzódni voltak kénytelenek. Erdélybe pedig, a későbbi „magyar“ Dáciába (Painodakia), maga a római kormány látta szükségesnek a betelepítést a hosszas harcokban meggyérült lakosság pótlására. Ilyesféle telepítés lehetett az, melyet Strabo VII, 3, 10 említ Augustus uralkodása idejében Moesiából az Ister-folyó másik partjára.

Strabo i. h. a geták mellől (tehát: Thrákiából) jelzi amaz 50.000 főnyi mőziainak az Isteren történt áttelepítését, de — tévesen — Thrákiába, „Dakia“ helyett. Tévedését világosan mutatja az, hogy ő az említett áttelepítést azért hozza fel, hogy cáfolja Apollodor azon állítását, hogy a trójai háború idején nem voltak myzok Thrákiában, amit pedig Homer határozottan állít. Már pedig, ha csak az ő korában telepítettek volna Thrákiába myzokat, avval nem bizonyítaná a maga álláspontját, hanem csakis avval, hogy még az ő korában is voltak myzok elegen Thrákiában, úgyhogy Augustus 50.000-et telepített ki onnan az Ister túlsó felére, vagyis, Dáciába. (V. ö. Hom. II. XIII, 3 skk.). Ezeknek az Ött (Aluta-) folyó mentén akár tanyázásuk akár a székelyföldre vezető útjuk könnyen

érthető. Erdélyben gyakori a „hegy“ jelentésű *mály*, s ez vagy myz vagy fryg szó. Hogy Szt. László királyunk „Messie rex“-nek is címezte magát, ez amellet szól, hogy az ókorabeli Magyarország bizonyos része *Moësia* nevéen is járta. Hogy 3 ezer év multán más fogalomkörbe sorozta be a „löféjő“, „löfő“ ösi jelzőjüket, az nem rontja le következtetésem erejét; hiszen ma, sokkal csekélyebb időbeli távolság ellenére is, lehet akár rendbeli, akár társadalombeli lovag valaki, ha soha nem látott is lovat. Mekkora változott csak 100 év óta is a „cseléd“ szavunk fogalma, vagy a „paraszt“-é! A Csaba neve főleg a Székelyföldről játszik át Görögországba; ehhez pedig akkor hozzátartozott Makedónia is, a későbbi Bulgaria. Így aztán még érthetőbb, miért „görög jövevények“ és „bulgárok“ a pannónok. Lehet, hogy *Irnak* még Emathia vagy Paionia tartozéka, melyet a később (Kr. u. 679-ben) odanyomult bolgárság törzsösének is vettek, mintahogy a magyar hősmundában társult testvérnek Magor mellé Hunor. De történhetett ez fordítva is, úgy t. i., hogy a krónikás Makedónia későbbi bolgár foglalójának Irnik őseivel jelölte meg Emathia és Paionia népét, amikor ez már rég a Kárpátok közén lakott. Így lett a görög népgenealógiában is Hellen nemcsak az ő dór népének törzs-atyja, hanem az aeol és pelaszg őslakóké is. Ezen utóbbi föltevést erősíti azon újabb megállapítás, hogy az Ister északi felének telepesci, az oláhok, hun-bolgárok eredetükben véve, tehát ők is az egykori Volga-melléki hun birodalom népe voltak, miként a bolgárok.

A székelyek kilétére nézve alább történelmi becsü bizonyítékok is fognak feltárulni.

**Föniciek.** A *paionokat*, avagy — a latin és olasz írók szerint — pannónokat, némelyek a frígok őseinek írják, mások a gyarmatosainak (Strab. VII, 38—41.). Herodot a *teukrok* ivadékanak mondja őket (V, 13), amivel *frig* voltukat megerősíti. De a thrákoknak (az ősv. eredeti thrákoknak) is rokonaiként mutatkoznak a pannónok, nemcsak azért, mert mind a paeonok mind a thrákok aeolok voltak, hanem azért is, mivel thrákok és brygok Thrákiából mentek át Kisázsziába (Strab. XIII, 1). Közeli rokonság fűzi azonban a paionokat a dardanokhoz s ezek révén a föniciekhez is. Mind aeolok és atlantidák ők. A Földgenealógiában is *Maia* és *Elektra* testvérek: *Atlas*

leányai. „*Dardanus ex Phoenice*“ s a krétai teukrok egyesülését jelzi a trójai genealógia; mind a dardanok, mind a paionok a „teukrok ivadéka“, Iapetidák, vagyis elszármazottai *Atlas*-nak egyrészlről *Elektra* útján, aki *Dardanos* őseként van jelezve, másrészlről *Maia* révén; de *Kalypso* és *Orestes* is *Elektra* testvére s a paionok thessaliali országának legrégebb nevéül *Oresteia*-t említi Strabo (f. i. h.) a *Paionia* és *Pelagonia* nevei mellett; hívták *Aeolis*-nak is. Későbbi, a makedóniai *Axios*- (Vardar-) folyó melléki honukat is találjuk nevezve *Orestis*-nak s lakóit *Ἰορδαίαι*-nak. A *paionokat* tehát megillette a „*Maia*-sari“, *Ἐμείας* (Sar-Meias) elnevezés, amelyet Egyiptomban lakozott pelaszgokkal kapcsolatban találunk először említve Diodornál (III, 55. 71.). A *phoin* = *poín* = *poen* = *pon* egyazon név változatai. A frigiai dardanida — Aeneas vándorlásának állomásai, de kivált a phoeniciai („Phoenissa“) Didónál Karthágóban tett látogatása, a *Hermes* fia, Euander, alapította latin Rómának kimagaslása . . . mind ennek az aeol pelaszg népességnek a multjába szolgáltat világosságot; a Cadmus-monda meg egyenest Föniciával hozza kapcsolatba a paionokat v. pannónokat (Agenor: Cadmus; Boiotia: Ino — Leukothea — Illyria). Ezen aeol-pelaszg hősmundából vette Vergilius az *Aeneis*-e tárgyát. Dido igazi neve, *Elissa*, épúgy a „*meny*“-et jelentheti, mint nővéreé, *Annáé*, s miként *Elam*, *ilíon* s *Ulymp* v. *Olymp*, a sémi másuk (Dr. A. Gruhn); Dido pedig valószínűleg a m. „*urnő*“, „*hercegnő*“, tehát cím, épúgy, mint az egyiptomi királyé volt *Iáraó*, s a sidoni *Phoenix* királyé, Cadmus és Európa atyjáé, *Agenor* „*fő-férfiú*.“

## VIII. A hunok se nem magyarok, se nem székelyek.

Az ibér és pelaszg népeknek Pannóniában maradt *turuclu*, paion, *matyó*, myz töredékeit még a hun betörés idejére vonatkozó följegyzések is *médok* „magyarok“ néven foglalták eggyé. Ezek fejedelme volt *Buda*, *Érd fia*, Csak népgenealógiai testvére neki *Atila*, *Mundzuk* vagy *Bendekuz fia*, még pedig *öccse* azért, mivel a hun betörés előtt több mint ezer év óta lakott már itten *Buda* pannón népe. Szintén csak népgenealógiai fiai *Atilának* *Ellák*, *Dengezics* és *Irnak*, avagy — az ő



holta után — Csaba és Aladár; mintegy névképviselőik ezek az Atila hatalma alá tartozó népeknek, ú. m. hunoknak, médoknak és góthoknak, amint Jordanes és a Budai krónika megjelöli: Athila rex Hunorum, Medorum et Gothorum. Nyugati nagy hadjárata előtt Atila a Tiszától a Donig terjedő birodalma vegyes népeinek kormányát Budára bízta; de később meggyilkolta „önkezüleg” Sicambriában, Pannónia fővárosában, amiért ezt a saját neve után Budavárának nevezette. E név használatát aztán megtiltotta ugyan Atila, s a teutonok (góthok) féltükben csakugyan Ecilburgnak nevezték; ámde a magyarok — írja a krónikás — ma is Óbudának hívják.

A B. Kr. szerint Pannónia lakói közül akik vonakodtak Atila alattvalói lenni, átkeltek Apuliába, Itálya déli részébe. Itt kizárólag Messiani-t, myz-meronokat kell értenünk, akik Messapii néven már több mint ezer évvel előbb is települtek oda a Balkánról; így Diomedes népe is.

Az Egyiptomból kiszorított iber s pelasg népek ama szövetségében, amely Egyiptomba való visszatelepedésük érdekében Kr. e. 1232-ben utolsó, de kudarcra járt kísérletre vállalkozott Kisázsziából, a myzokon s a libyaiakon, vagy — egyiptomiasan — a masuasán és leban, a vállalat főszereplőin kívül a többi szövetséges, ú. m. sekelsa, turcha, achausa, sardana, praecidáltnak van megjelölve, mint főntebb említém, meg azt is, hogy az eddig gazdátlanok mondható sekelsa a székelység egyiptomias neve lehet, mely névbéli megkülönböztetésre épen a circumcisio adhatott okot. Egyiptomból való kiüldözésük a Nap-kultusz miatt történt; erre utal, ennek az őshitnek maradványa még a székely átok: Verjen meg a Napisten! A székelyföldi Bálványosvár (arx idioloatriae) 3500 láb magas hegyen még ma is látható; ennek tetején emelkedett egy 12 öles torony, eredetileg aranyozott tetővel; a torony csúcsán volt a Nap sugárküllös képe: ny-za = aranynap. Lehet azonban a székely szó „szekelő” értelemben a. m. lepő (lebu), amelyet a balkáni myzokról szólva πρωτος (telepes) szóval másit Strabo. Atila szétoszló maradvány-serege egy részének útiránya is Makedóniának épen az Öt torkolattal átellenes területére, a Vid- és Iszker-folyamok vidékére, vizs. A lófejő myzok ivadéka tehát a székelység, Árpád magyarságával együtt az ősh-Magya sarja. A nyugati székelység idiómáját kü-

lönbözőnek találják a keletiétől, amely a tuladunai legnyugatibb dialektusunkkal mutat feltűnő egyezést. A beszédükben észlelt ily nyelvjárásbeli eltérések miatt sem tehető fel, hogy idegen népfaj volnának, aminőkkel azonosítani próbálgatják őket. Az ő tömegükben és helyzetükben idegen nép nem válhatott volna oly törzsökös magyarrá nyelvben és érzésben. Jeles történet-szeink, nevezetesen Karácsonyi János, dr. Hóman Bálint s dr. Grexa Gyula határozottan kizártnak veszi a hun rokonságot. Hóman B. dr. „A magyar hun hagyomány és hun-monda” c. műve (1926.) 93. l. ezt írja: „A hun krónika és a többi külföldi forráskritikai vizsgálata egy szép illúziótól fosztja meg a magyar tudományt. Az eredményt nehezemre esik kimondani, mert a vizsgálattól ennek éppen az ellenkezőjét vártam. A hun krónikában fenntartott mondák vagy tudakos eredetűek vagy pedig a hunokkal önkényesen kapcsolatba hozott magyar-mondák.” Helyesen véli Grexa Gyula dr., aki „A Csaba-monda és a székely hagyomány” c. művében éles historicus-érzékkel kezeli tárgyát, hogy a székelynek, ha a magyartól különböző nyelve volt volna, inkább elállhó kellett volna válnia, mint magyarrá. Karácsonyi János történetíróknak is az a határozott megállapítása, hogy a magyar nem volt a hunnak rokona, még csak nyelvrokona sem. (A magy. nemz. őstört. 21. l.). Az az egyetlen hun szó, melyet eddig ismerünk, a sztrava „áldomás”; nagyon is szlávizú! A Szilágyi-féle Magy. Nemz. Tört. I. k-ében Fröhlich egy Hunivar szót akar a hun-magyar rokonság érdekében hitelesíteni Jordanes szövegének magyarázatásával; de tévedése nyilvánvaló, amennyiben: 1. fluenta nem többágú folyót jelent, mint pl. ebben sem: fluenta Xanthi (=flavi) Tiberis; 2. „quem (v. quae) Hunivar appellant” csakis úgy helyes latin mondat, ha Huni alany benne; máskülönben qui appellatur v. quae appellantur volna a szabályos kifejezés: 3. a Var v. Varuch a Dnieper-folyó más neve (Karácsonyi, i. m. 52. l.); a Huni tehát ott kétségtelenül alanya a mondatnak.

Amunianus Marcellinus mind az alánokat, mind a pálus civilizálatlanabb hunokat, egyaránt nomádoknak jellemzi és szkyltháknak veszi; szintűgy Priskos rhetor és Jordanes is. Említik a kardot, mely Marsnak, a Hadúr-istennek („Deo bellorum praesidi”), volt szentelve s melyet hajdan tisztelettel vettek körül a szkylthák királyai. Atilának több felesége volt,

de nem mind tanyázott együtt vele, hanem más-más hun telepeken (községekben) is. Egy ilyen telepére ment egyszer, hogy egy ottani leányát, Escát, nejévé tegye, „bár volt már neki több más, mivel ezt a szkythák törvényei megengedik.”

„A hunok nemzete a maecotisi mocsarakon túl a Jegestenger mellékén lakik s a vadság (feritas) minden mértékén túljár. Minthogy náluk a csecsemők arcát jó mélyen bevagdallják s forradások gátolják a szőrszálak életrevalóságát, szakálltalanul minden szépség nélkül öregszenek, akár az eunuchok; tagjaik általán vaskosak és erősek, nyakuk vastag; természetellenes termetűek s görnyedtek, úgy hogy kétlábú állatoknak hihetné őket az ember; olyanok, akár a hídállványok minden dísz nélkül faragott tuskói. . . . Soha semmiféle épület nem fedi őket. Mert mind állandó lakhelyek, hajlék, törvény vagy bevett szokás nélkül élnek ögyelegev kétkerékű szekerekkel együtt, amelyeken laknak: nejeik ott szövögetik számukra durva ruháikat, ott hálnak, ott hozzák világra gyermekeiket, kiket aztán fölserdültükig tartanak. Náluk senki sem tudja illetősége helyét, mivel másutt esett fogantatása, messze onnan a születése és soká tartott a fölnevelése . . . Szószegők, megbízhatatlanok; felbukkanó új kilátás minden kis biztatására hajlók s teljesen a hirtelen vakultság eszközei. Oktalan állatok módjára fogalmuk sincs arról, mi tisztességes, mi nem: kertelők és titkolódzók; arany után mérhetetlen kapzsiság tüzeli őket; változékonyak, ingerlékenyek . . . E harcra kész féktelen emberfaj határtalan zsákmányra vágyástól hajtva, szomszédai rablásán és öldöklésén keresztül eljutott egész az alánokig, a régi masszagétáikig.”

Ime Ammianus már nem a hunokat veszi masszagétáknak, mint Procopius, hanem az alánokat, akiket a velük egyező életmódot folytató perzsa néppel együtt eredetükben szkytháknak nyilvánít. „A hatalmas Ister-folyó határuk a sármátáknak, akik országa egész a Don folyóig, Ázsia és Európa határáig, terjed. Ezen túl Scythia végtelen pusztaságait lakják az alánok, akik . . . a szomszédos népeket gyakori győzelmeikkel meggyöngítvén idővel a nemzeti összetartozásukat megjelölő elnevezésük alá foglalták, miként a perzsák is tették.”

„Az alánok majd mind magas termetűek és szépek, hajjuk

szőkés; kissé zord nézésük miatt félelmesek, fegyvereik könnyűségénél fogva fűrgék s a hunokkal csaknem egyezők minden tekintetben, csak táplálkozásukban és maguktartásukban szelidebbek; de elportyáztatnak és vadásztatnak egész a Maeotis-tóig s a Krim-tengerszorosig; szüntűgy előgyelegnek Arméniába és Mediába is . . . Nem láthatni náluk templomot, szentélyt, sőt szalmatetős kunyhót sem sehol, hanem barbár szokás szerint meztelen kardot szűrnak a földbe s ezt, mint Marst, ugyancsak alázatos tisztelettel illetik” . . . „Veszély és háború a gyönyörűségük. Semmivel sem kérkednek oly fenn, mintha bárki emberfiát megölték; a megöltnek levágott fejről lehúzott bőrt harci ménjök szűgy-díszűil használják fel, mint dicsekvésre méltó zsákmányt.” Épen így a hunoknál sem szánt senki, sem ekeszarvhoz nem nyúl soha. A földművelést és baromfityenészést az onogurok is a felsőbbségük alá vont magyarsággal végeztették, mialatt ők zsákmányolni és portyázni jártak.

A hunok „vászonnal ruházkodnak, vagy erdei egerek összeöltögetett bőrével; nincs külön otthoni meg kimenő ruhájuk. Az egyszer nyakukba öltött viseltszínű tunikát sem teszik le vagy cserélik föl előbb, csak miután már a folytonos nyűvéstől cafatokban lóg le. Meggörbített kucsma a fővegük; szőrös lábszáraikat kecskebőrrel övezik; minden divat nélkül készült saruik nem engedik szabadon lépni őket. Ezért nem is igen alkalmasak gyalogos harcra; ámde szinte hozzánöve s olykor asszonymódra ülve edzett bár, de formátlan lovaikon megfelelnek szokott feladataiknak. A hun férfi lován ülve vesz, elad, eszik, iszik, alszik s lova keskeny nyakára nyúlva egész az álmok tarkaságáig ható mély álomba merül. A tanácskozásokot is lóháton végzik s ott hoznak határozatokat a közjóról.”

Téves tehát történetünk íróinak abbeli megállapítása, hogy a magyarok másoktól tanulták a földművelést, még pedig a médoktól. Hiszen az Árpád-féle magyarság éppen a médokból szakadt ki, akiknek Északafrikában visszamaradt részéről már Herodot azt írja, hogy az ottlakó népek közül egyedül a maxyok, (latinosan: maurok), nem nomádok, hanem földművelők. Németh turkista-nyelvésűnk azt hiszi, a magyarok kaukázusmelléki törököktől vették a szőlő szavukat, mivel csak ez a része ismeri azt a törökségnek. Holott a való-



ság szerint a szőlő ősmagyar szavunk; hiszen a cikonok törzsösét, Maront, már Egyiptomban „hires szőlész”-nek jelzi Diodor. Eredeti tulajdona tehát a szőlészet a velünk rokon turcha népnek, s a szőlő neve a Kisásziára áramlott ugorokkal való nyelvi keveredés után is fennmaradt náluk.

A hunokat és alánokat, e nomád szkytha népeket, a perzsák rokonait, semmi szokásuk és vonásuk nem rokonítja velünk; élesen megkülönböztetik a nevezett görög és latin írók nemcsak a médoktól, hanem a sármatáktól is. A sztrava (áldomás) hun szóból, meg a roxalánok nevéből szláv-fajta népeknek kell vélnünk őket.

Az 1931. évben Szentes városa szoborral tisztelte meg Atila hun király emlékét. A város valóban azon a tájon fekszik, ahova Atila székhelyét a hagyomány képzelte; E. Hutton „Attila and the Huns” c. művében a Tisza jobb partján, Várkonyi táján, Cibakházával majdnem átellenbe jelöli azt meg; a közép-Tisza mellékén gyakori hunszka (huszka) szó, a muszká-val együtt s ezen át a hun szláv-ság hagyatékának tetszik. Mindazonáltal ilyen tiszteletnyilvánításnak csak azon esetre volna érthetősége, ha a lakosság zöme nemcsak biztosan tudná, érezné hun eredetét, de őse emlékét kegyelettel őrizni is oka volna. A felsorolt történelmi adatokból azonban be kell látnunk, hogy a hun-magyar rokonság szinte vak hajszolása lehet ugyan theoria, nézet, lehet elv; de theorema, azaz, valódi történelmi értékű adatokon nyugvó igazság, sohasem válhatik belőle.

A régibb „ural-altáji”-t pótló „finn-ugor” megállapításukat újabban „finn-magyar”-ra igazították ki magyar linguistáink; mindazáltal az ugor besorolás elhagyása óta is rendületlenül tartja még magát a hun-magyar rokonságról való hiedelem; sőt nem rég, a vak pénz-szórás epidemiájának szünte előtt, az új-Budapest tervei közé került Atila monstrum-szobra, melyet a mesterségesen vízzel elárasztandó Vérmező közepe tájára tervelt szigeten emelnének; költségei felerészét Törökország vállalná. Téves, sőt el is avult történelmi és nyelvészeti erőltetésektől így olyan baklövésre fogjuk utóbb ragadtatni magunkat, amit a történelmi valóság diadala után annál is nehezebb lenne eltüntetnünk, mivel egy velünk rokon nemzet szeretetének és rokonszenvének bizonyítéka is bele volna építve. Atila

a mi történelmünkben mint idegen hódító szerepelhet csakis. („Paeonum regio, quae Athilae parebat”). Semmiféle rokonsági kapcsolata nincs népének a magyarral. Ez az ugor-szláv-ság nyelte el a méd-magyarság igen jelentékeny sokaságát, a sármatákat, s tartotta lekötve jó 400 éven át a Volga- és Don-folyók közt, majd Lebédiában az Árpád-féle, szintén méd-magyarságot; a polygam ugor-ság árasztotta el s elegyítette az őskaukázusi, s a pannónokon át velünk magyarokkal a legközelebbi rokonságban levő kisázsiai turucha v. turcha nevű őslakosságot, amelytől maradtak a török nemzet neve, a praecisio szokása s nyelvének a magyarral egyező elemei. Szintannyi igényt tarthatna efféle megtisztelésre részünkről Saiban is, a magyarok tatár „királya”, akit a bátyja, Batu kán, magyar királlyá tett a tatárjárásakor szerzett érdemei elismeréséül, de — szerencsénkre! — meghalt, mielőtt a trónt elfoglalhatta volna. Buda meggyilkolása is biztosan a pannón-elemek teljes elnyomására vezetett volna, ha Atila meg nem hal. Csakis azért lehet örvendetes ránk nézve Atila halálának ezeréves évfordulója; de örömünk kifejezésére a tervezett gigantikus emlékmű nem való, sőt inkább lealázó volna.

Lehetőségek. Churchward az ő említett művében egy, a Csendes-óceán területén elmerült Mu szárazföld uigur és árja nevű népességének Nyugat felé vándorlását állítja be, amely népességnek kb. 40.000 éves kultúráját borította el a tenger árja. Itt a geologia és anthropologia nyújthat ugyan majd még tüzetesebb tájékozást; de laikusnak is könnyű elgondolni, sőt az ainokra nézvést meg is állapítani, hogy ama merülő szárazföld nyugati részéből, amely valamikor össze is függhetett az ázsiai szárazfölddel, Nyugatnak, Ázsia felé, kínálkozott a menekedés legrövidebb útja, de a vonzóbbik is, ha ott korábban elszakított fajrokonokra számíhattak. Ellenben az elmerülő szárazulat keleti részének lakói hasonló okoknál fogva Kelet felé keresték a menekülésük útjait, miként ez utóbbi a klasszikus ókori írásbeli hagyomány adatai tanúsítják. J. Churchward colonel az én adataimat és következtetéseimet, melyeket részletezve pontosan közöltem vele, magáévá tette, mert 1931-ben megjelent The Children of Mu c. művében már azokat a vándorlások útirányait jelölő térképpel együtt fel-

használta, ámde anélkül, hogy nevemet és szívességemet csak legalább megemlítenie is kötelességének érezte volna.

A hun krónika Iafetra vezeti föl Atila származását. Iáfet, a megszemélyesített Nimród, „hős”, a Magya-szárzaföld egy eltűnt része; fia volt önéki Magor (Prometheus, az „ős-matya”, Gaea fia); de fia a B. Kr. szerint Hunor is. Az ó-kori klassz. hagyomány csak Nyugatról Keletnek irányuló vándorklását ismeri ugyan a Magya népeinek; de néhány adatból ellenkező iránybeli áramlásra is lehet következtetnünk; ú. m. ezekből: 1. A hunokat Procopius egynek tartja a masszagétákkal, akiket később alánoknak neveztek. 2. A masszagéták nevében rámutatás érzik ki a Magyá-ra s a getá-ra. 3. A masszagétákat nem általánosan vallja szkytháknak az ó-kori klasszikus hagyomány. Bár a Hadúr-jelkép, a kard, miként a szabinoknál a quiris, szkythaságra vall, úgyszintén a polygamia. 4. A masszagéták is, miként a Magya népei, az egy Nap-ot tisztelték istenükként. 5. A hunok nomádok, akik - minden másban hasonlatosak voltak az alánokhoz, de életmód és erkölcs tekintetében alántabb állottak náluk. Herod. I, 202. v. ö. Diod. II, 43. Strab. XI, 8. Amm. Marc. XXXI, 2, 1—21.

Nem lehetetlen tehát, hogy a hun-tatár-mongol népek szintén a Mu, vagyis az ős-Magya egykori tartozékai; ebből azonban nem következik, sőt épen valószínűtlen, hogy uigurok és magyák közt, mint, bár talán ugyanazon földrészbeli, de egymástól óriási távolsággal elválasztott népek között, faji rokonság volt volna; nyelvi is legföljebb annyi, amennyi a polysyntheseis természetes fejlődése mellett föltehető. Nem csupán azért emelem ezt így ki, hogy a históriát hozzájuttassam legelső feltételéhez, a veritas-hoz, (ma, amikor úgyszólván mindenki historikus, nyelvész és etymológus!); hanem azért is, nehogy nekünk, akik erőnek-erejével ragaszkodunk a szkythasághoz, az evvel járó „nomád”, „yad-horda” jelzőket egy igazi szkytha-sarj dobhassa majd bele Brennus kardjaként létkérdésünk mérlegserpenyőjébe nemzeti életküzdelmeink egy döntő mozzanatában! Ezt meg is tette már Zaharczen oláh tanár a földrajzában.

## IX. A pannón- s a méd-magyarok egyesülése.

Atila halála (453. év) után tíz évig király nélkül volt Pannónia, ahol a hunok kiszorítása után Atila volt alattvalóiból oláhok, görög jövevények vagy „bulgáriaiak”, móziaiak, gothok és szláv száműzöttek maradtak. A „selavok”, alighanem Suetibolug morva népe, kezdtek már felülkerekedni, mikor Marót fejedelem eléjük vágott az ország tiszántúli részének elfoglalásában. De a IX. század végén sem Suetibolug volt már Pannónia fejedelme, hanem Marót, kinek népét bolgárnak is, meg kazárnak is nevezi Anonymus.

Hogy Marót Suetibolug fiaként is szerepel és — fordítva — ez is amannak, az népgenealógiai értelemben veendő, úgy t. i., hogy Atila után Pannóniában Marót vetett véget a morva uraságnak; de később ama 433 év folyamán, mely a méd-magyarság bejöveteléig eltelt, kétízben kellett a morváktól felszabadítani magát Marót népének. Ily értelemben ünokája a honalapításkori Marót annak, aki Atila halála után 10 évvel lép elénk. Marót tehát az itteni pannón-matyo-szekely magyarság névképviselője.

A médok (= „magyarok”) nevezete alá tartozó pannóniai népek Anonymusnál „populi Athile regis”; tehát a székelyek is. Ettől a helyes megjelöléstől eltérőleg a Budai Krónika már „ex Hunis”-t ír s hunok maradványainak mondja a székelyeket. Ily téves értelmezés okozta, hogy idővel nemcsak a székelyeket vélték hun eredetűeknek, hanem vallották, hirdették a magyarok és hunok rokonságát, sőt azonosságát is. Pedig a f. e. hun krónika eme kitétele „non se Hungaros, sed Siculos alio nomine vocaverunt” nem azt jelenti, mintha azért nevezték volna magukat a hungaroktól eltérően székelyeknek, mivel ők nem magyarok voltak, hanem mivel a székelyeket nem illette a hungarok elnevezés, mint amely az onogurokról csupán az Árpád-féle magyarsághoz tapadt. Ép ezért nem hungarok a pannónok sem. Egyáltalán nincs tehát okunk örülni „hungar”, „ungar” stéff. idegenes névváltozatainknak; de még kevésbé annak, ha a mi eredeti magyar nemzetnevünk idegen kotyvaszték voltáról kiröpített ötlet tovább is nyeregben maradna. A paion-magyar betelepülés, Emathia és Moesia szintén magyareredetű lakóinak egy-egy, a paionokkal együtt jött vagy



későbbben csatlakozó csoportja, a közbejött hun és avar inváziók miatt annyira összekavarodott a hagyományban, hogy a rokoneredetű népek emléke idővel elhalványulván — hun atyafiság sült ki belőle. Ezért is nevezi a krónikás Árpádék bejövetelét „*secundus reditus*”-nak, már t. i. amennyiben az avarokét veszi elsőnek. Mert a hunok és onogurok, továbbá az avarok, kunok v. kabarok, uzok, szabirok, bolgárok v. kazárok rokonok ugyan egymással, de a magyarokkal nem. (v. ö. 6. l.). Mint Bulgária régibb lakóira használja Anonymus Mén-Marót paeon népére a *bolgár* és *kazár* elnevezést, amiből Németh és Gombóc linguistáink azt a téves következtetést vonták le, hogy a *Magyar* (Megyer) a török-bolgár nemzetségek egyike.

*Károlyi* Senki sem odaadóbb védője nálam az írásbeli hagyománynak. Ámde a hun krónika célzatos avagy látszólagos betoldásai és ferdítő alakításai semmiképp sem képesek történelmi hitelességre emelkedni. Mindazáltal az általánosan követett népgenealógiai alakításokon kívül nem vetem el egyszerűen azon adatát sem, hogy a székelyek „hun ősei” az Atila halála után uralomra jutott nyugati népek üldözése elől húzódtak a Csiglamezőről Erdélybe. (Karácsonyi J. i. m. 75. l.). Akár a Dunántúl volt az a mező, akár máshol, és bármit jelent is a Csigla (gyepű? székely?, vagy talán a Csik elnevezéssel is van kapcsolata?): az nem épen lehetetlen, hogy Atila seregében szolgáltak székely-myzok vagy épen Don-melléki — de még nem „hungár” — méd-myzok, akik Atila seregének kitakarodása után jónak látták a legnyugodtabb fedezetet keresni ki maguknak. A székelyek mindenesetre tudták, hogy ők is Myrina iber népének, a „hires lófejő” myzoknak, tartozékai, mint a médek; ezért mentek Álmos magyarjai elé Rutheniába; ezért állottak melléjük addigi fejedelmüktől, Maróttól, akinek a népe szintén iber-magyar volt ugyan, de csak a székely volt köztük gigász, a többi szikan-pelaszg, titan. Ezért kapta a titán-paeon, (de — mint láttuk — bolgárnak is jelzett) Marót a Menu jelzőt, miután a további vérontás helyett békésen egyezett ki a méd-Marótnak, Árpádnak, magyarságával, s egyesülésük megpecsételéseül nőül adta leányát Árpád Csát (= Solt) nevű fiához. A paeonokat, mint a teukrok ivadékaikat, a Turcae (törökök) elnevezés is megillette. A Marót tehát általános nemzetnév a fejedelem megjelölésére, amire már fon-

tebb is emeltem ki példákat. Megjegyzendő itt, hogy Aranyos Marót városunknak *Maurod* a régi neve.

Teljes megbékélést azonban ez a házasság és egyesülés sem hozott rájuk, mert Csátnak már nem volt meg az a korlátlan fővezéri és kormányzói hatalma, aminő az atyjának, Árpádnak, és Csát után nem az ő, hanem a bátyja fia lett a fejedelem, névszerint Fánccs; csak ez után lett Csátnak Szakcs (Taksony) nevű fia. A leszármazás és öröklés illetően megzavarása sok pártos torzalkodást és sok vérontást okozott. A paeon magyarok több mint másfélszeres lakói voltak már Pannóniának Árpádék bejövetelekor. Hogy egyesülésük ellenére is annyira elmosódott a pannónság kilétének tudata, annak hát itt is versengés és hatalmaskodás volt az oka. Egyik beszédes tanúsága ennek, hogy a sanyargatott pannónok *szikan-szigynna* jelzője a szájalmat keltő „szegény” szavunkat adta nekünk. Fajbeli különbség okvetlen volt a két magyarság közt, amint az ó-kori klassz. hagyomány néhány adatából következtethető. Pláto (Tim. 23 sk.) a száiszi ősrégi írások nyomán közli, hogy Atlantisz népe volt a legszebb és legkiválóbb emberfaj, tehát a pelaszg. Herodot (III, 17; IV, 20. 187) írja, hogy a tenger melléki aethiopok a legszebb és legmagasabb növésű emberek; a libyok (myzok) pedig a legegészségesebbek. Homér a trójai sereg legszebb daliájának mondja Memnont, az elami aethiopok vezérét, utána Eurypylos myz királyfit. (Hom. II. I, 423 skk.). Ami a nyelvüket illeti, ősmagyarai lakóterületeik egymástól való távolsága, vagy évezredek át tartó elszakadottságuk következtében nagy eltérések lehetnek beszédükben; erre is vonatkozhatik épen a Konstantinus császártól említett kétnyelvűség, valamint a paeon beszéd feltűnő sajátysága, melyet Strabo (VII, 38—40. M.) *titanismus*-nak nevez; de okvetlen volt egyezés vagy hasonlatosság nemcsak a szókincsben, hanem a szó- és beszédalakulásban is. Hogy mekkora része volt a 210.000-nyi fegyveressel meg a családtagjaikkal bejött méd- s mekkora a pannón-magyar-ságnak nemzeti nyelvünk alakulásában, azt egyrészt az ő-méd nyelv, másrészt a ma is élő mayák nyelvének tüzetes tanulmánya és egybevetése alapján lehet majd kideríteni. Eddigi, elméleti tere szorítkozó észleleteim révén merlelő egyezését találtam nyelvünknek ama mayákéval, akikhez a pannónok

az atlantiszi katasztrófaig tartoztak. A myzok és messapiusok szóalkotása inkább a sumerhoz hasonlít, tehát a méd is; de szókincsükben sok az egyezés ezekkel is. Nem lehetetlen, hogy az ősmayákból a médok és pannónok a Csendes-óceán területén feküdt egykori szárazulaton nemcsak területileg s szervezetiileg, de nyelvileg is szomszédok voltak egymással. A pannón beszéd *titanismus*-nak jelzett sajátja is erre enged következtetnünk; nemkülönben az is, hogy az epeusok a paion Endymion anyja *Παιονογενεια* („első szülött”; Éva?) által ágaztak el az Iapetidáktól. E véleményem mellett szól Plato ama följegyzése is, hogy Atlantisznak és termékeinek leírása különösen Mediára emlékeztet. Döntő ereje van azonban következtetésem igazolására azon mythikus adatnak, hogy Athene, ki a Triton-tónál született („Tritogeneia”), nejeként szerepel Minyasnak, Roscidon fiának. Nagyon sokat nyomna a latban e kérdés eldöntésére nézve, olyan adat, melyből az *achai*-ok és *paion*-ok, e két *aeol*-nak jelzett nép, egymáshoz való viszonya kitűnnék. Thessáliában nemcsak paionok, hanem achaiok is laktak egykoron; tehát kapcsolatuk valószínű.

Már — úgyszólván nemzeti megalakulásunk kezdetétől fogva — idegen befolyás s a latin beszéd kerékéig vitt hasznolása, szittva vitézi vérben tetszelgésünk, s mindenféle ázsiai rokonság ábrándos melengetése, majd a német társalgás divata annyira elvont nyelvünk, irodalmunk és történelmünk érdekkörétől, hogy magyar nevünk is szinte ismeretlenné vált. Lacon Chalcocandylas a XIV—XV. századbeli történetünk kapcsán ezt írja róltunk (Darkó J.-féle kiadás, 1922. év. I. 67. sk. 1.): Beszédük egyetlen más nép nyelvéhez sem hasonlít, hanem teljesen eltűnt mind a germánokétól, mind a csehekétől, mind a polákokétól. Némelyek azt vélik, hogy hajdan geták voltak s a Balkán alján laktukkor szkythák háborgatása miatt jöttek föl mostani országukba; mások szerint dákok voltak ők. Részemről nem egykönnyen tudnám megmondani, minő eredetű nép ez; más néven sem tudnám őket megnevezni, mint ezen (t. i. paion, pannón), ahogy ők magukat nevezik s az olaszok is. Királyi székhelyük Buda boldog városában van az Ister mellett.

Csodálkozhatunk-e egy idegen (görög) író ekkora gyarló-

ságán, mikor tulajdon krónikásaink sem tudták, hogy a magyarok első bejövetele, a paionok idetelepedése, a hunoké előtt mintegy 1150, s Árpád magyarságáé előtt kb. 1600 évvel történt. Az igaz, hogy az a görög sem ismerte nemzete íróit; máskülönben tudnia kellett volna, hogy dák a geta nép latinus neve és hogy épen a geta-dák volt az az árja-szkytha-faj, mely Görögországot Hellaszá tette s az iber és pelaszi népeket Elő- és Kisázsziából Nyugatnak szorította.

## X. Ős-szavaink.

Amit eddig az ókori görög és latin írók adatai alapján a sumér nyelv segítségével földrajzenem sikerült, mindaz okvetlenül igen fontos útmutatója lesz a történelemnek, az anthropológiának, a geológiának, a nyelvészetnek s általán az emberiség művelődéstörténetének. Ez a — bár kései — remény serkent rá, hogy megismertessem — főleg nyelvészeink figyelmenek ráterelése céljából — még azon utat-módot, amely őket hivatászerű munkájukban támogathatja. Én ugyanis koromnál fogva ilyenbe bele már nem mélyedhettem; de jó negyedszázados munkámmal gyűjtött és rendezett adataim mellett ötleteim vagy sejtéseim is okvetlenül nyújthatnak segédkezet a messze idő homályában kutatóknak.

Ki hitte volna, hogy a görög theogonia legmythikusabb nevei Istenek helyett földrajzi fogalmakat rejtegetnek; hogy a görög mythos tulajdonképen nem más, mint nép- és föld-genealógia? Legrégebben a Gaea „föld” volt meg az Istenek közül; őtöle született Uran „ég”, majd kettejük egyesüléséből a Titánok. A sumér és méd nyelv segítségével kiszűrt, hogy a Gaea csupán görög mása ama nyugati nagy szárazföld honi madja (magya) nevének, amelyhez Amerika is tartozik; ebből mintegy 11½ ezer esztendővel ezelőtt csak az a nagy darab maradt épen, amelyet Atlantisz néven tartott fenn számunkra az ókori írásbeli hagyomány. Ennek a földnek volt egy Atlas nevű hegye, amelyen állt Uran „menyvár” vagy Mene; ezért nevezték azt a hegyet honi nyelven dyr-i-nek „égtartó”-nak. A caelifer Atlas sem valami óriáshős tehát, hanem hegység. Az a madja „föld” volt a mi népünk őshona, amelynek görög-latin íróknál



Media volt a neve — már akkor Ázsiában; de a honi neve ott is mindig Magya volt. Annak a hazának a fia magyar vagy sármata „Madja-sari” néven járta. Megvan-e a mi szavaink között e régi szavunk nyoma? Ha Mád és Mada (Nyirmada) községeket hozom fel, úgyszólván mit sem nyerek vele; ámde ezek is vesztik homályos voltukat, mihielyt először is Aranyos-Marót város régi Maurod, utána pedig Kecskemét „kecskeföld”, „kecskemező” nevére hivatkozom; ez ugyanis nagyon valószínűvé teszi, hogy a „mét”, mely talán a mező (metj-ő?) szavunknak is alapja, az egykori madja-matja utóda. Szinte a bizonyossáig emeli ezt a gondolatot a közeli Cegléd város neve, amelyet Ciglédnek hí a köznép, és csakhamar a német mása szökken elő benne Kecskemét nevének. A kecske is ősi szavunk bizonyára, mert az albán nyelvben is kecsi (Thomopoulos, Pelasgica). A -ra vagy -r suffixum ethnicum a méd nyelvben, tehát saját szavunk magyar is és Madjához tartozót jelent; meg a matyó. A Maros folyó neve épúgy összefüggésben lehet a mi maur, mar, mór, merón, marót névalakjainkkal, mint az illető ősnépek nevével a Szajna (Sequana), Ebro (Iberia), Madrid, Madeira, Amazon, Sindus (= Indus), Morva.

Mene bizonyára a mi nyelvünkön való mása Uran-nak: meny; ezt az utóbbi pelaszg nevét — nem magaslat, hanem már ég jelentéssel — mindvégig megtaláljuk a görögben. De az a másik is számos változatban jelentkezik a régi följegyzésekben: mennu, Memnon, Menes = Minyas, Minyae „menyeiek” = argonauták „meny-hajósok”. A minu (v. menu) ma is járatos Parthiában (Jerney). És hogy az ég is ősrégi szavunk, kitűnik abból, hogy Diodor az atlantiszi országot Aegis szörnyetegnek írja, és abból, hogy ez a szó igen gyakori az atlantisziak ősrégi istenének, Poseidáonnak a kultuszában (Aege; Aegae; Aegeus). Talán a sumér i szóban találjuk meg mását. Az i t. i. annyit jelent, mint ég; a dyr = dür pedig annál is megbízhatóbb előde a mi tür szavunknak, mert a dyri latin mása caelifer, s a ferre igében nemcsak a visz, tart, hanem a tür (elbír, kitart) értelem is megvan. Így akadunk rá, íme, Vergilius „caelifer Atlas”-ának a nyitására!

A sum. ur vár (v. város) azt mutatja, hogy a vár ősrégi szavaink közé tartozik. Ez a pelaszg alakja jelentkezik, az

uran-hoz hasonlóan, Jeruzsálem Hierosolyma — eredeti nevében: Ur — Solým „solým város”; ez ugyanis az elamiták, vagyis az ion-pelaszg híkszoszok alapítása volt. A mi nyelvünk v-je tűnik elő (a görögben b betűvel) Menebria „menyvár”, Sikambria „szikan-város” neveiben; a szikanok pedig épen azon pannónok neve, akik a Kr. e. V. században hazánk területén is laktak (Herodot). Strabo thrák szónak írja bríát. Önála ugyan nemcsak myz-merónok és teukrok viselik a thrák nevet, hanem a későbbben rájuk nyomult geta-dákok is; ámde, hogy amazokat az ibér és pelaszg népeket illeti a kérdéses szó tulajdonjoga, bizonyítja nemcsak az, hogy Menebriát azok alapították, hanem méginkább az, hogy már a médban is vuru(n) volt a vár és város neve.

A sármata szóban a sár a mi sarij szavunknak méd és sumér előde: Sarmatae Medorum (ut ferunt) soboles — írja Plinius. Mazur, Mazovia, Mazeppa, szoloma, (szalma), borozda, ulica s talán asztal (sztol) és kolbász is, eredetileg sármata szavak. Legalább én az asztal fejtését, nem az és tál, hanem esz-tál által, nagyon elfogadhatónak vélem.

Eredeti összavaink tehát az eddigi fejtegetés szerint: a Mada, Mád, mét (mező), kecske, meny és ég, vár (város), sarij, tür és magyar.

De a taliga sem késik tovább lerázni magáról az orosz telega apaságának gyanúját, sőt épen erre süti ki, hogy sármata maradék. A berber tojuga ugyanis nemcsak azt bizonyítja, hogy a juga-iga eredeti iber szó (toló-juga, toló-iga; v. ö. joelitat = igtat), hanem azt is, hogy a lat. jug- és a gör. züg- e két kl. nyelvnek iber-pelaszg öröksége, a ném. Joche pedig kölcsönvétele. A sum. gir-ig (gar-ig) „járom” is erősíti ezt. A tol ige is ősi sajátunknak bizonyul ebből. Ennek meg a távolító -tól ragunkkal, a hoz és hüz igének pedig a közelítő -hoz ragunkkal való feltűnő egyezése érdekes adalékul kínálkozik mai beszédünk elemei kialakulásának vizsgálatához.

A természeti erők romboló működése következtében tovább-tovább szorított őseinknek Madya-Amerika, Atlantisz, majd Iberia (Hispania) után Libya volt a telepedő-helye, hogy úgy mondjam, a negyedik állomás, amelynek ma már csak a kicsinyre szorult Marocco tartja fenn — legalább a nevét. Magyarok laktak ott egykor sokáig, tovább évszámításunk

kezdeténél. A római író szerint azok a médok a maguk nyelvén mauroknak nevezték magukat; de számos változatára találunk az ő nevüknek (magyar-mazar-matsya-Maxyes-makar), mivel — mint Plinius írja — az ő nép- és városneveiket úgyszólván senki sem tudta kiejteni raituk kívül. A közönséges egér neve zegeri volt náluk; ennek eredetiségét igazolja a magyar fonetika törvénye, amely szerint egér csak azon esetre eredeti magyar szó, ha valamikor azelőtt sziszegő hanggal kezdődött; de igazolja a sum. szikki (szi-ki), tör. szicsián (Vámbérinél) és a kaukázusvidéki gruz cagoi neve is az egérnek. Ha a földnek sum. gar (agar, igara) nevét a magyar ugar szón át vesszük szemügyre, még a zegeri-ben is rálelünk a „földszínű” értelmére (szi-ger). A szi ugyanis a mi szín (színes, színű) szavunk mása a sumérban, amely az ibér faj szi-kan „halványszín” (fénytelen) elnevezésében is benne van. A lebu (= Libyes) egészen úgy tűnik elém, mint a mi lepő szavunk ös-mása abból az időből, amikor egymagában is elég ereje volt kifejezni azt, amire mai nyelvünk már csak igekötő segítségével képes. (L. 52. lapon a ktistés szót!). A lep, lepe-lepe, lebeg, lebben-libben, libbent stb. segítenek megérteni okoskodásomat. Ugyancsak a libyai nyelv tulajdonának vallja Herodot ezt is: battos „király” bateia „királynő”. A mi bátya (bátyus, bácsi) szavunkat nem a mongol Batu khán révén kapcsolom én hozzá, hanem az etruszkok öse, Atys, hozzáfogásával; mert atya-apa másai az etruszkban: aba, ates, atys, (gör. atta, frig apa, alb. atea). A libá-t már csak tartózkodva merem valami avis Libya hídján át vonatkozásba hozni Libyával.

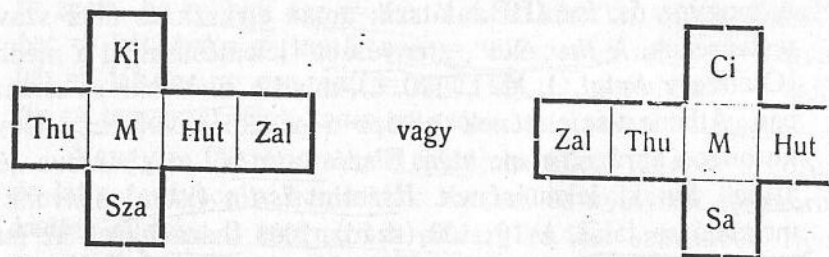
Hanem azt bátran merem állítani, hogy a kert ősi szavunk. Megvolt ez már egykori hazánk, Atlantisz, a heszperidák kertje, honi graia „menykert” elnevezésében, ahonnan a pelaszg-görögök graiokoi (Graeci) neve kelt. A sum. g-r „kert” adta a lat. cort (cohort) „kerített” és a gör. hort-os szavakat; ezt az utóbbit vette át a latin a díszkert nevének hort-us alakban. Ezt a szavunkat sem lehet többé német kölcsönszónak bélyegezni Garten-ből.

Hogy a Kaukázusban kau-ra egy idegen tudós derítette ki a hó (hav) jelentést, mélyen fájlalom. Eszerint a Kaukázus jelentése a. m. „havas”. Hát Astyagesnek, Nagymédia utolsó királyának, mi nem sült ki a nevéből! Médul úgy hívták őt Aspadus,

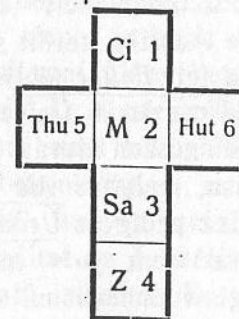
arménul Asszidahak, görögül meg Eurymedón-nak; mind a kettő azt teszi: longe potens, vagyis „hosszan- (v. messze) tehetős.” A hosszú és tev (dah) tehát legalább is a Kr. e. VI. század közepéig vihetik fel családfájukat. V. ö. ctr. tece „tesz”.

Ha már második sorozatunk is: tol, iga, taliga, egér, ugar, szin, lepő, bátya, atya-apa, kert, hó (hav), hosszú, tesz, egy ilyen tekintélyes, az előbbivel együtt 25 szóból álló, gyűjteménnyé gyarapodott, talán megkockáztathatók egy-két nem bizonyítható szófejtést. A mi ember szavunk a méd em-ruh „nyelvlény” mása lehet. A lat. homin és ném. Mensch szónak is ész-lény (lat. menti-ész) megfejtést ad a legújabb etymologia.

Thomopulos a Pelagica c. műve 527. lapján két etruszk kocka betűit fejtegetve azt hozza ki, hogy M = mach „egy”, mert a kockák átellenes lapjain elhelyezett 3 pár szó: mach és zal, thu és hut, ki vagy ci és sza — csak azon esetben néz egyazon irányba a betűivel, ha a mach-ot állítjuk fölfelé:



Amde lehetséges, hogy itt nem úgy járt el a felíró, mint a pontok felrakásakor szoktak, hanem sorban haladt, ilyképen:



Ez esetben ama párosság csak úgy jön ki, ha mach = 2. Ezt a megoldást igazolják: 1. Martha könyvében (Les Etrusques



etc. 100. l.) esl = első. 2. mach-nak megfelel a magy. más (másik, második). 3. a sum. id, is = egy, a HB. iggy, berb. jüt, inkább a ki vagy ci felé mutatnak, de a maya „egy“ is = ik. 4. az etr. lch, lc (nc?) = (tíz) „tizes“; harminc „három tíz“; kile-nc „ki (= egy)“ le ncből. És ekkép a-mealc = mach-l-alc „2 le lc-ből“ csakugyan nyolcnak jön ki. A hetes számrendszerre vall, hogy a 8- és 9-nek nem volt külön neve; a sumérban sem ismerjük ezeket. Vagyis: mikor már neve volt a tíznek, abból alkották meg a 8 és 9 nevét.

Az etruszk főisten Tina volt. Hogy vág ez össze azzal, hogy a madjai amazonok, majd az atlanteusok és libyek tiszteletének fő tárgya a Nap volt, a ragyogóképű isten, dio-nyza Athene? Az etr. ais, eis, a myz ase „isten“ másaként van eddig felavatva. Talán rávezet ennek okára az, hogy a régi latinok kultuszában is nagy szerepe volt az ősök szellemei (Lares, Manes) tiszteletének. Az etr. lar „úr“ volt a családfő neve is. A magyar ős, ise (HB.) látszik amaz etruszk és myz szavak testvérének. A tin „élet“, „tenyészet“ jelentésű mind a médban (Csengery Antal Ö. M. I. 170. l.), mind a sumérban és etruszkban. Athene tiszteletének jelképe a palladion volt, egy fényes korongon ábrázolt nap: atén. E szót a-tin-ből magyarázva „élet atyja“ jön ki jelentésének. Eszerint is-tin (isten) szavunk is megoldásra talál. A 10, 100 (szád), 1000 (hezar) meg az Isten név ó-perzsa a magyarban (Schlőzer). Itt van helyén említenem, hogy Hevila vagy Evilat „a magas atya háza“ tulajdonképpen szintúgy a Nap, az atin házát, nyugvóhelyét jelöli meg, miként Iberia. De ez a nyugvóhely épen úgy beillett fölkelő tájnak is, mikor népe Ázsiába került s országa nevét magával vitte, úgyhogy Media lett Evilat földje. Állítólag az etr. sisak-ból vette a latin az ő cassis-át, (mivel az etruszk írás jobbról balfelé tart). Ötletnek egészen idevág ősapánk nevének a Mada névből való kiolvasása, melyhez Aia (Uran) szolgáltatná Éva nevét, amaz a Gaea, ez pedig az Uranos mását. Mert az eddig meg nem fejtett Aia szó nem γαία más alakja, mint némelyek vélték, hanem kétségbevonhatatlanul Meny (Uran, Argus, Atlantis), a pelaszgok és aeol-titánok őshonának egyik neve. Érdekes, hogy az etr. chabrea „csábító“ és „kóbór“ (alb. csóba). Én azt hiszem, ebből lett az április hó neve. „Áprilist jártni“, „Április bolondja“ egészen megfelel ama jelentéseknek, a Csirt-

biri kezdetű április elseji vers pedig a hangzásának. A „csábo-rodott“ szavunk egész hozzáillik mind a két tekintetben, sőt a káprázik is. A latinok nem tudták e hónapuk nevének eredetét (Varro). Az aperio-ból (nyit) származtatni nevét az olaszországi viszonyoknak meg nem felel, ahol már februárban kezdődik a kikelet. Valószínű tehát, hogy e hónap neve etruszk eredetű. Érdekes, hogy a sum. har és az etruszk haru jelentése „bél“ (haru-spex „bél-néző“). A gör. χολή és χορδή = bél; ellenben χολος és χολή (n. Galle, lat. fel) = epe, harag.

Hanem — természetesen — a különböző nyelvek betűi és kiejtése szerint való leírás fölötté megnehezíti nekünk is a megfejtést; annál inkább az idegen-beszédű vizsgálódóknak, mert ezeknek még nagyobb mértékben kell nélkülözniök az eleven beszéd kalauzolását. Nagyon szemléletes példái e nehézségnek az ind. maddzsao „macska“, karacho „korsó“ és gwala „gulyás“. Ide veszem még segítségükre a nyelvészkedőknek a Csengery Antal kis méd szójegyzékét fent idézett művéből: pi = fül, szí = szem, ha = hal, asz = ész, kas = kér (lat. quaer-quaes-), kat = két, kutta = kettő, nap = világosság, at, aty = atya, lub = láb, or = orr, zal = zöld, sip = csepp, szal = szül, tin = tenyészet, élet, szum = szám, asz (assza) = hosszú.

Mennyire fölszaporodnék e számbavehető jegyzék a görög és latin nyelvben a heraklidák hatalmi és nyelvbeli fölülkerekedése-ellenére is megmaradt pelaszg és ibér szavakból! Nem a falánk indogermán nyelvészet eddig taposott útján remélhetjük a helyes megoldást, hanem, épen fordítva, az oly csecsemőkorúnak nézett magyarság nyelve és beszédorganuma lesz ezentúl hivatott irányítója a szóösszehasonlításnak és szófejtésnek, amelyhez az alapot és hitelt a méd, sumér és maya nyelvek fogják szolgáltatni. Hányféleképp próbálták már megfejteni Poseidáon nevét! Ez a sok próbálgatás mind nem hozott megnyugvást. Engem nem a linguistica, hanem a filológia vezetett rá a kétségbevonhatatlan megoldásra: po-Set-Daon „a daoni (tanisi) Szét“, hogy a turáni ión-pelaszg hikszoszok megkülönböztessék ezáltal az ő Szétjüket az egyiptomiak hasonlónevű rosszindulatú istenétől. Ez vezetett rá a homeroszi Polybos = „a libyai“ név alatt rejtőző Thuoris egyiptomi királyra, úgyszintén Agamemnon „a fő-memnon“ és az egykor Erdélyben honos agathyrzok „fő- vagy független turszok“.

„etruszkok” nevének megfejtésére; ennek a „trauszkok”-nak is nevezett népnek a révén egyszerre megvilágosodott előttem Torockó s a Trauszkő neve, a sumér nyelv segítségével aztán az is, hogy a torockóiak ma is városuk ama régi lakóinak a nyelvén hívják a sírt birgej-nek, amennyiben t. i. uru-gal, a. m. holt-lak, katakomba. Különösen Bérard francia tudós fejtegetései vezettek rá, mily gyakori az ókori írónál a kettős név alkalmazása. Így jöttem rá, hogy a Minotaurus-ép oly kevéssé Minos havdezőre vagy ember egyáltalán, mint Atlas, Gaea, Uranos stb., hanem a. m. „Mne-biká”, amelynek a kultusza az egyiptomi Gózenből, Heliopolisból, került át Kréta szigetére, Szentúgy a Rhadamanthys sem Minos testvérét avagy emberi lényt, hanem a Ra, Ptach és Mentu kultuszok Egyiptomból kivándorolt hiveinek egyesülését jelöli. A kárhágói várnak byrsa volt a neve: „börvár”. (A „bör” népiesen sok vidéken „búr”). A monda szerint Dido akkora területet kért ott, amekkorát egy ökörbőrrel betéríthet. Még érdekesebb megtudnunk, hogy a lat. frons „homlok” és ante gör. ἄντα tulajdonképen ibér-myz hagyaték. Brundisium ugyanis egy ókori följegyzés (Strab. VI, 3) szerint azt teszi: szarvasfő; és a sum. br-anta-siu csakugyan „szarvas-fejtető”-t ad ki. Siu-ból kiindulva nem találunk-e rá Yo-ban a szarvas holdra, a tehenre, melyre a százszerű Argus, a csillagos ég, vigyáz? A mi gyűjteményünk azonban nem gyarapszik ezekkel, bár a kutatás módjára nézve nagyon becses adalékok. Hanem ősi szavainkat igenis szaporítja a madár; mert ez kétségbevonhatatlanul annak bizonyul, ha rá gondolunk a görög monda stymphalosi madaraira, és Dimedes kísérőire, vagy a memnonidákra.

Meg nem állhatom, hogy még egy különös szóösszejárt-szást be ne mutassak. A kaukázusi Kolchis fővárosa Aia „meny”, a királya Aietes „menyes”; ennek a testvérei Perse, a persziek törzsképviseelője, és Kirke „ölyv” (sólyom, héja). A parthusban ejje a. m. héja, öjju ölyv. Kirke szigete Timaeus szerint az Azorok s Azor „héja” spanyolul, Homérnál Ai-aie „menysziget”. Nem juttatja-e ez az adatsorozat eszünkbe a turul madarunkat, amennyiben t. i. a sum. tur madarat jelent, az ul pedig az ölü változatának mutatkozik?

De világosan kivehettük azt is, hogy magyar nemzeti nevünk eredete ősrégi, úgyszintén azt, hogy hosszú nagy

vándorlásaink közben akár madjai és ibér-szikan, akár magyar-maur és méd, akár sármata nevünkön a civilizáció terén mindig előbbet adhattunk mi más népeknek, mint amennyit mi kaphattunk ötőlük. Kétségtelen hát, hogy a pelaszgokat és médokat rokonsági kapcsolat fűzte egymáshoz, bármily eltérők a nyelvészkedők véleményei. Ugyanis a szumér nyelvet Lenormant a török-tatár, Hommel a finn-ugor nyelvek közé sorozza; Sayce véleménye szerint pedig a sumér, a méd és az elami nyelv az alsó-Ural vidékeihez tartozó nyelvek különálló s eddigi ismereteink szerint legősibb forrása, amelyet J. Oppert és Lenormant a mai magyar nyelvhez nagyon hasonlatosnak ismert föl. Az angol G. Hüsing feltűnően hasonló nyelvformákat talált a dravida és a kaukázusi nyelvfajták közt. Ezeknek pedig, különösen a gruzokénak, a magyar nyelvhez való hasonlatossága szembeötlő.

Az előző adatok és fejtegetések érthetővé teszik, mi az oka Lenormant és Hommel, meg a többi vélemények közt mutatkozó ellenmondásnak; de azért még mindig homályban marad, miért különböztette el Oppert J. a médokat a „szkhazdó-szittyák néven a többiektől. Néhány őszavunkat igyekeztem beleilleszteni fejtegetéseim keretébe. Láttuk, hogy a kert (berber urti) ibér-pelaszg szó: g-r, mely a latinban cort (cohort), a görögben κόρτος alakban élt tovább; ez utóbbit vette át később a latin hortus alakban a műkert jelölésére. Összavaink: meny, ég, mály (myz) = hegy, zegeri = egér, tojuga stb. A myzből tudjuk meg, hogy mészáros szavunk első része nem szláv kölcsönvétel, hanem eredeti tulajdonunk, amennyiben a myz v. frig miesi = hús (arm. mis, alb. misi). A myz sue = sok, sute = sokat, gyakran, asi = ház, ch-l = ló, gul = nyelv, tuhubi = csábítá (alb. csóba), asti, astina = társnő, asszony (v. ö. Hb. achszin), aza = aszalt; az etruszk vacil = beszél, tece (méd dah) = tesz; tez és on, perszi diz, sum. on = tíz (v. ö. hetu-moger, hetu-en = 7 tíz, ötü-en); tin = élet, lét; tehát is-tin ösélet; v. ö. Hb. isemukot = ösünket; az etruszkok főistene Tinia volt (Müller, Die Etr.); Mesi, egyipt. Masu, = Mysia; molu = emel, nse = jó, kits = kicsi, itun = edény, abá, atys, ates, alb. atea, frig apa = apa, atya; māmā és atī = anya; thu = öt, hut = hat, ki = egy, mach = kettő, (más); leszin = lassan; dzeri = zörgés, chabrea = csába, kóbor (alighanem ebből lett az április neve). A myz siri = koporsó (sír), chauli s etr. hahu = (meg-)hal, hlel = halál, maly = hegy: Zöldmál, Rézmál. Ezek Thomopulosnál myz szavakként szerepelnek, de alighanem frig-pannón szavak ősbibb jogon, úgyszintén mies (misz = mész = hús) is. Megemlítenéd itt, hogy az etruszk Tarquinus „jós”, ill. „judósno”-je, Tanaquil, a Tordó néven is előfordul. A szöllő sem turk eredetű szavunk; csakis így érthető, hogy csupán a Kaukázus-melléki török nyelvben van meg. Az asszony szavunk őseredeti tulajdonunk; ehhez kétség sem fér; egy amazon nép nem kölcsönözhetette idegenből az asszony szót. Kétségtelen már, hogy a kút és ír sem idegen eredetű szavunk. Myz biainahu = biainai, etr. rumach = római. A görög és latin szókinsben igen sok a pelaszg-ibér örökség; csak néhány példára lehet itt rámutatnom: etr. aiv- (lat. aev-um, gör. αἰών) = év, myz aviz =



évek; etr. *trin* (gör. *τρίτης*) = tenyér; lat. *flu-* = foly, *fulg-* = vil-lám, *palea* = polyva, *culm* = halom, *poena* (gör. *ποινή*), *pun-ire* = bűn (-tet), *dei-* = dél, *cul-it* = üt, *segnis* = henyé, *idős* = édes, *odds* = út; *odos* = doh (v. ö. Sall. Cat. 55, 4), *vēaq* (kikelet) és *ēaq* = nyár, *myz nara* = tűz *quod* (kuod). *ōri* = hogs; *quaer-* (kuaer) = kér, keres; *fulget*, *ful-gur*, *ful-men* = villog, villan, villám; *fug-it* = fut, *χώρα* = hó; *moratur* = marad; *solvit* ( *λίπει* ) = old; *cap-it* = káp; *τελει* (*τελευται*) = teljesít; *εργε* = eredjete; *par* = pár; *vapor* = pára, *fillus*, *vios* = fiú, *vir* = férfi, férfi; *curtus* = kurtá; *ασκος* = acskó (zacskó); *luit* = volt; *aridus* = száraz (angol: ser); *siccus* = szikkadt; fr. *bord* = part; ang. *leaf* (lifth, plur. *leaves*) = levél; *leap* (lilp) = ugrik, libben, lippen; *neck* = nyak (ném. Nacken); *new* (nyuh) = új; *oak* = (makk), tölgyfa; *oath* = eskü (átok); *pine* = fe-nyő; *see* (szih; ném. sehen) = látni, (szem); *day* = idő; *heat* (hit), *hot* = hő (ném. Hitze); *pain* (pehn) = fáj-ás; *how* (hau) = hogs; *run* = rohan; *smile* = mosoly; *gate* (geht) = kapu (gát); ném. *Halm* = szalma. Ennyi-ből is eléggé látható, mily fontos szerep illeti meg a magyar nyelvet a görög-latin összehasonlító nyelvészet mezején.

## XI. Adalékok a maya-kérdés történetéhez.

Az Amerikai Magyar Népszava 1926. ápr. 4-ki számában Csernitszky István bridgeporti plébános cikkéből értesült Francsek Pál, newyorki elektr. mérnök az én fölfedezésem-ről, hogy a magyarok az amerikai mayák ivadékai. „A magyarok eredete“ c. művem megszerzése és elolvasása után ezt írta nekem 1926. aug. 26-án kelt levelében: „Ez a dolog annyiban érdekelt engemet, amennyiben nekem (úgy 1912/13-ban, amikor még San Franciskóban éltem) egy igen érdekes könyv került a kezembe, dr. Aug. Le Plongeon orvos műve, melyben arra a felfedezésre bukkantam, hogy a Yukatan fél-szigeten Középamerikában élő Maya nemzet és a mai Magyar nemzet közt valami prehistórikus összeköttetésnek kellett lennie a múltban.“ Kérésre elküldte nekem az ő 1916. évi febr. 12-én a clevelandi „Magyar Hírlap“ szerkesztőségéhez intézett levele másolatát, melynek lényege ez: A Californiában élő „csángó“ munkások és boltosok, bár China déli részeiből valók, sokkal közelebb állnak a magyar földműves népséghez testalkat, arckifejezés és modor tekintetében, mint a szibériai finn-ugor atyafiak. Ebből s megismert néhány szavukból az a kérdés ötlött felje, nincs-e ezekkel a déljázsiai csángókkal közelebbi rokonsága a magyarságnak, mint az éjszakázsiai mongol-fatár népekkel. „A mai őstörténeti kutatások azt mutat-ják, hogy úgy az egyiptomi, mint az ősi sumir és chaldeai műveltség az őszindiaival együtt egy még ősibb népfajtól ered-tek. Ez pedig a még ma is élő maya népfaj, melynek oly esodás építészeti emlékei állnak fenn még ma is Yukatan, Honduras

és Guatemala területén . . . . Általában azt lehet mondani, hogy a maya nemzet az egész Földközi tengermedence kör-nyékén el volt terjedve s innét terjedett tovább Keletre: Indiába s a Menyeibirodalom földjére.“

Dr. G. Plongeon orvos mintegy 12 évet töltött a maya nép közt (meghalt 1923. körül Párisban), nyelvét tökéletesen meg-tanulta; tanulmányozta a yukatani maya építkező-módokat is. „Munkáiban bizonyítva láttam“ — írja Francsek Pál, — „hogy az ősi sumir és egyiptomi nyelv a maya nyelv egy-egy dialektusa volt; bizonyítja, hogy a klassz. görög nyelvnek alapvető részét alkotta a maya nyelv, mely a tanult görög pani körökben még 500—600 évvel a mai időszámítás előtt is isme-retes volt. Bizonyítéka szerint a ma ismert görög alfabéta betűinek névsora egy maya nyelvű mnemotechnikai vers, mely azt mondja el, miként történt 10—12 ezer évvel ezelőtt a Maya-birodalom elmerülése az óceán hullámaiba. A görög alfabéta betűinek nevei nem görög nyelvű nevek, se nem semita eredetűek, bár a zsidó betűnevek hasonlóak; hanem a maya nyelv maradványai.“

Egy maya történelmi költemény, mely a Maya-birodalom feloszlását beszéli el, annyira hasonlít a fentemlített orvos szerint a Biblia Káin és Abel testvérgyilkossági történetéhez, hogy ez csakis a maya nemzet ősi mondáiból kerülhetett Mózes könyveibe, úgyszintén azok a közösen mindkettőben előforduló nevek is, mint pl. Abel, Káin, Baal, amelyek értelmét csakis a maya nyelv segítségével lehet kimagyarázni. Az elefánt ősi időkben szent állatuk volt a mayáknak; ámbar ugyanis ma nem él Amerikában elefánt s már Columbus idejében sem élt. mégis vannak Yukatan területén ősi maya építmények, melye-ket elefánt kőből kifaragott alakja díszít. A hódító spanyolok papjai, élükön Landa püspökkel, tűzbe dobatták a maya nép összes ereklyéit és szent könyveit; azok a maya papok, akik az ereklyéket kiszolgáltató vonakodtak, halállal lakoltak; de sokan vetettek véget életüknek önkézükkel, hogy a kínzást és kivégzést elkerüljék. A maya papokkal együtt elveszett a maya szent könyvek olvasásának a kulcsa is s ennélfogva a múzeu-mokban őrzött könyvek mindaddig kibetűzhetetlenek marad-tak.“ Az 1931. végén jutott tudomásomra, hogy Ijász Gyula (Ungvár) szintén a Plongeon művében bukkant a magyar szavakhoz hasonló maya szavakra. Hát még, ha közvetlen ki-ejtésüket hallaná! Pedig legalább is 7000 év választja el egy-mástól térbelileg a két nyelv népét, sokkal több, mint amennyi az ó- és új-görög, az ó-római és olasz nép beszédét. Ezen két utóbbi nyelvparban mennyire felismerszik 2000 év múltával is az összetartozás?! Hogyan magyarázzuk hát meg a finn-ugor

nyelvek óriási eltérését a magyartól az aránylag sokkal csekélyebb időbeli távolság mellett is másképp, mint onnan, hogy e nyelvek közti egyezések nem a rokonság, hanem közbejött alá- és fölérendeltségi vagy szövetségi kapcsolat következményei s a majd felényi időbeli távolság ellenére sem oly szembeötlők, mint a mai olasz s latinból lett francia, spanyol és oláh nyelvek közt; amit természetesen e nyelvek eredetileg is különbözőképpen befolyásolt. (L. Cserép, C. Jul. Caesar commentariussai-nak folytatásai stb. 34. sk. lap).

Hátra volna még ama kérdés megfejtése, honnan magyarázható meg a maya és a héber alfabet hasonlatossága, valamint a biblia egybejártsága a maya mondákkal. Kétségtelen már ma, hogy Peru és Mexico tájain feküdt a „napnyugati híres vidék”, Ophir-Chavila, Indiától 180, Romakolondtól (Eziongebertől) 240 dk. °-nyíra Keletnek. Salamon zsidó király odaküldözgetett emberei, a Hiram föníciai király hajósainak vezetése mellett, nem csupán aranyat, gyapotot és díszfárgásra alkalmas fanyeműt hoztak magukkal, hanem okvetlenül ama távollakó nép kultúrája különféle ágazatainak ismeretét, betűit, sőt írásait is. További kutatások ki fogják deríteni, hogy a Kr. e. 950 körül uralkodott Salamon, valamint a még egyszerűbb, amyi évvel korábbi babyloni uralkodó, Chamurabi, nagy hírnek a maya kultúrával való összeköttetéseik a forrása, akár közvetlen volt az, akár pedig közvetett, mint ahogy Jézus is vagy Egyiptomban, vagy, amit én valószínűbbnek látok, Indiában szerezte tanítása alapismereteit. Már is kiderült, hogy Amerika nem „újvilágrész”; már az ó-korban sem volt ismeretlen; Columbus csak a nyugatfelé való útját kereste meg neki; ámde a spanyol uralkodó körök minden igyekezete oda irányult, hogy ezt a mérhetetlen kincses bányát ki ne engedjék ragadni a karmaik közül se olaszoknak, akiktől legtöbb okuk volt félni, se frankoknak. Erre az indítékra vezethető vissza a maya-ivadék mórok kincsei és kultúrája ki- és elsajátításáért folytatott irtó erőszakosság, meg Columbus üldözése és gondos megfigyelése; erről tanuskodik az is, hogy Orellana már 1540-  
év körül részletesen ismerte és hirdette az Amazon-vidék hajdani Eldorádojáról s népéről szóló történeteket.

## XII. Fölfedezésem egybefoglalása.

Az ó-kori klasszikus írókból merített adataim nyomán a magyarok őseit a nyugati félteke egykori nagy szárazulatáról (Madya), melyhez Amerika is tartozott, vezetem el több ezer éves vándorútjain egyrészt Hispania—Libya—Egyiptomon át Előázsziába, majd Egyiptomból is Kisázsziába, másrészt Európa

derekán át Thrákiába s Kisázsziába, egész a Kaukázusig. A Visztula- és Volga-folyók közt a sármaták szintén „madyasari” (Medorum soboles: Plin.) voltak. A korábbi áramlásnak, mely Myrina és Perse nevéhez fűződik, myz zöme alapította az addigi Aria helyén Előázsziában Madyát, görög és római írók Mediáját; ebből települt Nagymedia bukása után a Don és Volga közé az a magyarság, mely kb. másfélszer év múltával, Árpád fejedelem alatt, a Kárpátok közén egyesült az ott már jó 1600 év óta telepes paion-magyarsággal, vagyis a latin és olasz íróktól ú. n. pannonokkal. Mert a paionok is az ős-Magya népe voltak, de nem gigász myzok, hanem titánok, atlantisziak, kiket az ó-kori hagyomány a legszebb és legkiválóbb emberfajnak jelez, rokonok az eredeti thrákokkal, a frigokkal, az étruszkokkal, s a dardánok révén közeli rokonaik a föníciaiakkal és púnokkal is. A kelták előtt ők lakták Cariát. Első európai telepüknek Thessaliát említi a hagyomány Paionia és Pelagonia néven; onnan a thessalok elől húzódtak Boeotiába és Eliszbe; innen más csoportjaik után költöztek fel Illyriába és az al-Dunához a Vardar-folyó vidékére, majd a Kr. e. VII. század elején a följük kerekedett geta-dák népek nyomása folytán a Kárpátok közé, ahová települtek a Balkánról velük vagy későbbi csoportokban más rokonnépek is, ú. m. matyók és myzok, a „hires löfejők”, akikből valók székelyeink. Sziutén Egyiptomból került Kisázsziába Kr. e. I és félszer év körül a myz-szövetségnek ama turuha nevű tartozéka, akikre a törökség török neve, magyaros szókinése s a circumcisio szokása visszavezethető; a többnéjűség szokását már a sokkal későbben rájuk áradt szkytha-ugorság hozta magával.

A magyar nemzet tehát két ágbeli magyarság egysége; a gigász ágat a Csendes-óceán képződése mintegy 11—12 ezer, a paion-titán ágat pedig az Atlaszi-óceán képződése 7 és egy-negyedszer évvel ezelőtt kényszeríté Keletnek húzódní. Ők a Kaukázus-vidék legelső ismert telepesei, az igazi kaukázusi faj. Yukatan és Guatemala paion őslakóit még ma is peonoknak nevezik, sőt a mexikóiakat is, bár ez utóbbiak már nem beszélnek az ősi maya-nyelvet. A méd magyarság az újszélandi maorikkal láttat hajdani összeköttetést, úgyszintén az ainók, akik azonban — úgy látszik — nem Kelet, hanem Nyugat felé vették vándorútjukat. A délkelet-kínai „csángók” szintezen ibér-ár maradványa vagy töredéke lehetnek.

(Lezárva 1933. jan. 1.)



### XIII. Végzetem.

Kisküniégyházán 1858-ban születtem. A magyar, latin s görög nyelv- és irodalomból nyert okleveleimmel 38 évig működtem a tanári pályán. Tudományos műveim, értekezéseim, cikkeim és nyilvános felolvasásaim száma 131. Első nagyobb tudományos munkáim (1886.), a „Római Régiségek”, melyet később a „Római Irodalomtörténet Vázlata”-val toldottam meg, hat kiadást ért. Az 1893. év nyarán részt vettem a közoktatásügyi kormány által rendezett „Magyar tanárok görögországi és konstantinápolyi tanulmány-útjára”-ban. Ugyanazon év őszén nyertem a kolozsvári tud. Egyetemen a római irodalomtörténetből magántanári képesítést, melyet, miután a C. Sallustius Crispus életviszonyaira és műveire vonatkozó függő kérdések c. művemmel (Arad, 1896.) elért illetékes biztásra a fővárosba kerültem föl, 1898-ban a budapesti tud. Egyetem bölcsészeti Kara szintén elfogadott, majd néhány év múlva a „római régiségek”-re is kiterjesztett; 1907-től a tanárképző-intézetnél is előadóként működtem s 1912-ben tud. egyet. nyilv. rk. tanár címet nyertem.

Az 1889–1900. tanévet a közokt. kormány támogatásával főleg Sallustius-codexek tanulmányozása végett München-, Páris- és Londonban töltöttem s 1910-ben a M. Tud. Akadémia cl. phil. bizottsága kiadta a Caius Sallustius Crispus Összes Munkái c. művemét. De már előbb több értekezésem jelent meg magyar és latin nyelven Sallustiusról. Ugyancsak az Akadémia égisze alatt jelent meg a Határolás számítás a rómaiaktól (1903.) és C. Julius Caesar commentariussainak folytatásai és Asinius Pollio (1906.) c. két művem. Iskolai használatra engedélyezett kiadványaim (13): Latin Axtalan és Latin Mondattan, megfelelő olvasó- és gyakorlókönyvekkel, Homerosi Görög Nyelvtan és Olvasókönyv; magyarázatos iskolai auctorok: Corn. Nepos, Julius Caesar, Ovidius, Sallustius, Vergilius, Horatius, Cicero 2. heszéde. Állami támogatással 1905-ben Itáliában tettem tanulmányutát, 1907-ben másodszor Görögországban s erről írtam „Homeros Ithaké-ja” c. művemét.

Sokszor hallottam már egyetemi hallgató koromban és olvastam, hogy Görögország őslakóinak, a pelaszgoknak, eredete és kiléte bizonytalan. Elkezdtem följegyezni, amit időnkint olvastam róluk. A pelaszgokra vonatkozó adatok gyűjtögetése mind szélesebb és mélyebb kutatásokra ösztönözvén ráakadtam a Magya és Magyar névre, jelentésére, majd mintegy negyedszázados munkával az ókori klasszikus hagyomány adataiból kétségtelenül megállapítottam, hogy úgy a médok, miként az egymással rokon pannónok, ióniciek és etruszok legősibb ismert hona a nyugati, az amerikai féltekén (Hesperia, „Iberia”) volt, meg, hogy miként történt a méd- és pannón-magyarok egyesülése. E korszakalkotó fölledezésemért, bár soha nyilvános cáfolatra senki sem merészkedett ellenem, a Giordano Bruno sorsa ért. Választhattam volna ugyan a Galileiét, midőn a szűk látókör, az elfogultság és önérdek tömörített aknamunkájának primipilusa, megtévelyedése érzetében, azzal akart az általa kért találkozóan theorémáim visszavonására birni, hogy „a klassz. görög s latin írók hazudtak, össze-

vissza fecsegték mindent.” Erre én közelebb rántva hozzá székemet, a várt tettelegesség helyett, (amire érdemesnek kellett magát éreznie, mert hirtelen arca elé kapta fel térdeit és két karját) enyvit válaszoltam: „Ha én erre a meggyőződésre jutottam volna, egy percig sem tudnék a classica philologia szolgálatában maradni.” Majd hozzátettem még, hogy mit áskálódnak ellenem patkánymódra; mért nem lépnek föl nyíltan ellenérveikkel? — amire azt felelte szánakozó hangszínezettel: „Sajnálunk.” — Igy le tudta szólni a cl. philológiát, e tudományt annak egyik hirdetője s vezető embere! Mit várhattam volna azoktól, akik nem értenek hozzá, vagy akiknek szintén nem érdekük a beismerés, csak legfőliebb tettetett szánakozással való takargatása eljárásuknak és szégyenkező bujkálás. Mert akik reményteljes pályafutásukat általuk megnevezni el nem mulasztott primipilusok háta megül kezdik meg, ezek kedvét keresve alig fogtak bele fejtegetéseim olvasásába, „unottan” dobják félre, anélkül, hogy a megjelölt forrásokat vagy hivatkozásokat megtekintésre méltatnák. (M. Sz. 47.) A saját kiskorúságukhoz mérten bírják csakis elképzelni más látóköre és tudása véghatárát. Különben be is ismerik, hogy megérteni nem tudnák; de nem is akarnák, mert ha érett, komoly bírálóhoz illő készséggel áttanulmányoznák, aligha nyújthatnának tömjénfüstöt azoknak, akikhez pályafutásuk kezdő sikerét datálni akarják. Még a Cholnoky—Kövesligethy „Világegyetem”-ből való idézésemet is nekem rójjá fel hibául. Ez a felülelenség az oka, hogy következtetéseimet a nevek hasonlóságán alapulóknak véli; mintha én fehetnék arról, hogy a régi magyarokat nem galloknak hívták, avagy, hogy az ókori Messene görög város mai neve Maura-Mafia, azelőtti Maurodunké pedig Aranyos-Marót? Az ő okoskodása szerint hát a Német, Orosz, Lengyel, Török, Gár stb. tulajdonosaink eredetének már az egyezésüknél fogva sem lehet köze és kapcsolata a lengyel, gall stb. nemzetevekekkel. Szóval ugyancsak hetykén dobál, taszigál, ráncigál, fumigál mindent. Hasonló márványasztal-termék volt kezdetben az a cáfolatnak szánt kifogás is, hogy az egér nem lehet eredeti magyar szavunk, ha egykoron nem sziszegő mássalhangzóval kezdődött. Az a valaki ugyanis szintúgy nem vett rá fáradságot megnézni művem illető helyét, ahol én a régi Mauretania (gör. Maurusia) népe nyelvéből idéztem Herodotótól (Kr. e. V. sz.), hogy zegeri volt náluk a közönséges egér neve. Az ilyen felületes kritikák azonban nem az én theorémámra ingatják meg, hanem azt a teoriát, melyet az illetők és „szaklapjaik” körömszakadtig védenének, mert anélkül multjuk egész termése s érdekközösségen alapuló magaskodásuk „por és chomv” lézen.

A hosszú háború zürzavara s a rákövetkezett züllés és nyomor leserelte az emberek lelki erősségeit, összetörte kedély- és érzésvilágát, lerombolta az idealisztikus nevelés már szinte kész építményeit s meghazudtolta az esztétika és humaniorák tekintélyét, vezető-szerepét. Előterbe nyomultak s léggömbjükkal az úr alig észrevehető sckadalmának vezéreivé furakodtak a képzelt nagyság liliputi lovagjai. Mert már előbb is tapasztaltuk nem ritkán a humaniorák tiszteletével s a magyar jellemmel össze nem férő, a magyar vér tartalmából kizárt sírberkedés, paklizás és intrika érthetetlen sikereit; vigéckedés, kikönyöklés, udvarlás és uszályhordozás megadott minden hiányzó érdemet és képességet, mikor a hivatott és hivatatlan intézők akár túlhajtott idealizmusból átallottak, akár hiányos tudásuknál fogva nem mertek, akár a köréjük gyülemlő tömjénfüst ritkulásától tartva nem akartak tudományt venni a játszma rejtelmeiről. Akinek működését „korszakalkotó”-nak tüntette föl a paracnesis, de tulajdonképen mitseni alkotott, keserű hangon veti szememre egy külföldi kitüntetésekort várt ováció elmaradását, megszakítja családias barátságunkat s, mivel már-már sürgős neki a koránál fogva, olyanokat igyekszik lekötelezni, akiktől majd szakszerű s kiadós parentáció remélhetett. Ilyet azonban el nem ért. Mi hasznuk is lett volna egy elhúnyt-

tal való cipekedésből? Hanem akik felé bizalma tévedt, azok ugyancsak célt értek! Persze miként egy sipista sem fog soha előállni nyerese titkának fölfedésével, azonkép a letiport érdem sem remélhet elismerést és feltámadást a tipróktól. Ki is lenne önnönmaga áruhája? Kispiszok is mérhetetlen kár okozója lehet pedig; de hát magának használ vele: püffed. El kell jönni az időnek, amikor az igazság diadala révén feltámad az erkölcsi tisztá érzék s előtűnteti az álhumanizmus és érdeklődés vezérelte mesterek és gárdáik elfogultságát, mesterkedéseit vagy parányiságát, lerombolja a lelketlen gög. hiúság, önzés és eksztázis. SZIKLA- emlékeit és szokatlan magasságba emelt katakombáit is.

En mint a görög s latin philologia serény munkása a pelaszgokra vonatkozó adatok gyűjtögetésén kezdve akadtam rá nemzetünk nevére, majd nemzeti nevünk jelentésére, a magyarság őshazájára, végül nemzetünk mész- és pannón-magyar ágának ismeretére. Az üres nagyképűsködés elhált ezért a tudomány szabadságával homlokegyenest ellenkező jelentésében (1912.), miután elismerésének adott kifejezést a class. philologia, különösen a C. Sallustius-irodalom terén addiglan kifejtett munkáságomért, azzal szorított félre az ő és az övéi útjából, hogy — úgy mond — „utóbb olyan útra tért, mely a tudomány mai álláspontjával össze nem egyeztethető.” Támogatták ezt gyűlölködő ugratások, mint pl. (akad. szavazások): „Most következnek az, aki fel akarja fedezni a magyarokat” (G. Z.), vagy: „Pelaszgnak teszi meg a magyarokat!” (n. S. Zs.). Minő lábon állhattak ezek a tudománnyal, akik magukat hitték a tudás véghá-tárának! Persze aztán a köz szenvedti meg, ha egy-egy tudomány-ág másra cserélődik át; ha a humanisztikus irányítás kozmopolitává formálódik; ha a tudomány gáncsolat előhaladása helyett avult egyetemi előadások címe és tárgya nyer feltámadást; ha tudóskodó vigéckedés, egy-egy antik formájú alkalmi versecske megalkotása és bemutatása, műfordítások áradata, riport-reklámok juttatnak csakis sikerhez; ha talicskán beszállított írka-írnák súlya és tömege az, amit „jutalmazni kell”, s magas protekcióval lehetővé is válik egy részük kinyomatásáért az egésznek jutalmazása az ad Graecas Calendas következő folytatás és befejezés reménye fejében.

De hogy is merhették ezen ítéletet nyilvánítani olyanok, akik nemcsak addig, de azóta sem tudtak felmutatni erre jogosító alkotást egyetlenegy sem?! Fogalmuk sem lehetett a tudomány haladásáról, csupán maradásáról! Vagy magyar emberről föl sem tehető szerintük, hogy előbbre viheti? Még azt sem bírta észrevenni annak a négyes szakbizottságnak (1912.) egyik tagja sem, hogy az elismerő és a gáncsoló véleményük teljes ellentétben áll egymással, mivel, amit fölfedezésemről mondtak ki, ugyanazt kellett volna megállapítaniok nemcsak a Sallustius-irodalomra, hanem a Julius Caesar műveire és Homerosra vonatkozó fejtegetéseimről is. Ha megfigyelték volna elöngulatanul vagy fel bírták volna fogni, mily nagy gonddal gyűjtöttem ott is, itt is a tudósok álláspontjától eltérő következtetésem és megállapításaim érveit nemcsak a klassz. írásbeli hagyományból, hanem az illető írók műveiből és politikai maguktartásából is: akkor a világtörténelemre, de különösképen nemzeti történelmünkre páratlan fontosságú fölfedezésem fölött nem törhettek volna pálcát oly laikus könnyedséggel. „Gloriam, honorem, imperium bonus et ignavus aequo sibi exoptant; sed ille vera via nititur, huic quia bonae artes desunt, dolis atque fallaciis contendit.” (Sall. Cat. 11). Ezt a felfogást vallották Cicero korában, amikor még a Catilinariusok halállal lakoltak. Ma a csöcselék mintegy járomba fogva halad az utcán, kíméletlenül nekimegy gyenge hölgyeknek, öregeknek, ott tartja sportverseny-próbáit s így gyűjti a butik-társaság számára hőködő dicsekvései anyagát; torka, orra, szája gyülevész rakományát a gyalogútra üríti . . . még, ha a kocsiúton halad is; s mindezért a Teleki-téri virtusságért nem kíván egyebet jutalmul, mint szavazó-jogot, részt a kormányzatban, törvényhozásban stb. A

háború győztesei, lábbal tiporva a humanisztikus művelődés és kultúra vezéreleit, árulás, hazugság, rablás s gyávaság jutalmazásra tévelyedtek. Elszaktított országrészeinkben még írni sem tudó embereket tesznek meg tanítókká is . . . vajjon miféle érdemük jutalmul? Ahol a hitványosság és nevelétlenség mer az igazi érdem helyett jutalmat nemcsak elfogadni, de követelni is, ott a humaniorák apostolai sem lehetnek többé mások, mint modernek: az ilyen áramlat ugyanis nemcsak az igazi érdem, de a nemzeti szellem kiszorítására is vezet. Ennek a folyamánya az újdivatú ünneplésmódok, hódolat- avagy gyásznyilvánítások s végtisztességek sűrűsbödése, mivelhogy a „quod uní, iustum alteri aequum” elvének sün-párján legolcsóbban érhetni célt.

Hogy én már a jelentésükben is elismert érdemességem kész jutalmához az ókori klasszikus hagyomány megtagadása árán jutni nem kívántam, bizonyosága az 1922-ben kiadott latin művem „Epilógus” c melléklete. Idegen, liliputi praktikák következményeierit magyar jellegű nem vágyik a felelőségben sem osztolni. Bono vinci satius est, quam malo more iniuriam vincere. Mártírságomat is könnyebben esik elviselnem azon tudatban, hogy, bár a mai divatok kápráztató útjain vergődő elemek ficánkolódásának és sikereinek szemléletétől mély hazafíui keserűség fog is el, ama „lebecsült” kütfőim révén nemcsak a nemzeti, de a világtörténelmet is ily korszakalkotó fölfedezéshez juttattam. És ha a maszlag bódulatának tombolása közepett nem remélhetek is már elismerést; még kevésbbé beismerő, önlekcicsinylő „szánom-bánom”-ot, nem bírok lemondani az igazság diadalának eljövételéről, mely a tudomány szabadságát nálunk is újra fel fogja oldani a korlátoltság s bizonyosnemű egyedáruság bilincseitől; kizsuzul a tudóskodás és rangkorság pöfetege s nem az lesz tudós vagy művész, qui esse vult vel fieri iubetur. Mert: Nemo ignavia immortalis factus est.

Addig is legyen nevemhez kötve negyedszázados adatgyűjtésem, kutatásaim ezen eredménye ne csak latin, de magyar nyelven is, nehogy épen onnan történjék kísérlet kisajátításukra, ahol saját termékkel nem kelhetnek versenyre; nehogy egyazon mű hosszabb időköz elteltével megjelent és előre jutalmazott kötetei, az elsőhöz vagy előbbiekhöz képest helyreigazításokat tartalmazhassanak — másébol.

Felsorolom itt időrendben e tárgybeli közleményeim, amelyek tetőzészésül e művem tartalmazza összes eredményét kutató munkálkodásomnak, amiért elítéltek azok, akik azzal a képzelettel vívták ki maguknak a „tudósságot”, hogy az ő tudásuk a határa minden tudománynak; amiért is jaj annak, aki náluk többet kinyomozni és tudni merészel!

Fölfedezésemre vonatkozó előadásaim, cikkeim és műveim időrendben ezek: 1. Magyar nevű nép a hellén óskorban. Előadás a Böles. Kari Egyet. „Gólyavár” termében 1910. nov. 27. (Kivonata megj. Ethnographia 1910. évi VI. füz.) 2. De Pelasgis Etruscisque quid fabulis heroicis ac priscis nominibus doceamur. Budapest, 1912. (Lampel R. kk. r. t.) 3. A turáni népek vándorlásai az ó-korban. Előadás a nyíregyházi Városháza nagytermében a „Turáni Kör” égisze alatt 1921. okt. 31. (Hírlapi jelentés: „Nyírvidek” 1921. nov. 1. sz. Kivonata: „Nyírvidek” 1921. nov. 4.) 4. De Magiarorum ac Pelasgorum origine. Budapest, 1922. (Lampel R. kk. r. t.) 5. A magyarok eredete. (Szózat, 1922. aug. 6.) 6. A japáni butaklizis. Atlantis kicsiben. Vázlat őstörténetünkből. (Szózat, 1923. nov. 11.) 7. A turániak nagy vándorlásai. Előadás a „Turáni Társaság” 1924. febr. 23-i ülésén. (Jelentés: „Magyarság” 1924. febr. 24. sz.) 8. A turániak őshazája és ó-kori nagy vándorlásaik. (Szózat, 1924. júl. 1. 10. 13. 17. 20. 27. sz.) 9. Wanderungen der turanischen Völker im Altertum. Der Ursprung der Magyaren. (Pester Lloyd, 1924. dec. 23.) 10. A magyarok eredete. A turáni népek őshazája és ó-kori története. Budapest, 1925. (Lampel R. kk. r. t. VI. Andrassy-út 21.) 11. Magyar nevünk eredete (Nemzeti Ujság, 1927. febr. 11.) 12. Az emberi kultúra bölcsője (U. o. 1927. febr. 27.) 13. Nem-



zetünk két ágbeli magyarság egysége. A székelyek eredete. (Előadás a „Bethlen-Internátusban” 1927. dec. 4.) 14. Székelyek és magyarok egyeredetűek. (Magyarság, 1928. febr. 19.) 15. Maya őskultúra. (Nemzeti Ujság, 1928. márc. 11.) 16. A magyarok ősei. Felolv. a Rádió-n. 1929. május 4. (kivonata képekkel: „Magyar Rádió Ujság, 1929. VI. 18. sz.) 17. A hunok se nem magyarok, se nem székelyek. „Nyírvidek” 1929. júl. 13. 16. 17. 18. 19. 20. 22. 25. sz. (Kivonata: Magyar Rádió Ujság, VI. 26. sz.) 18. A magyarok őshazája Amerika. „Amerikai Magyar Népszava” 1929. júl. 18. 19—20. 22. 23. sz. 19. The ancient Mædes as Antecessors of the Magyars of Europe. (Levél John Churchward colonel úrhoz az ő The Lost Continent of Mu, the Motherland of Man, 1926. c. műve tárgyában.) 20. America As The Prehistoric Cradle of The True Caucasian Race. (Submitted as Manuscript. Budapest 1929.) 21. A magyar nemzet két ágbeli magyarság egysége. 1929. 22. A szkyltha hunok és aldnok. Ammianus Marcellinusból: és 23. A magyar nemzet két ágbeli magyarság egysége. „Nyírvidek”, 1930. aug. 10. 12. 13. 14. 15. 19. 20. és 23. 24. 26. 28.-i sz. 24. Unde sint orti Medi, Pannonii, Phoenices, Etrusci. De Primordijs Madyarorum. 1931. (Lampel R. kk. rt. Budapest, VI. Andrassy-út 21.) 25. Atilla szelleme újra kísért. (Szabolcsmegyei Anthologia, 1932.) 26. A magyarok őshazája és őstörténete. Madya v. Lemuria és Atlantis a médok, pannónok, töniciék s etruszok őshona s az emberi kultúra bölcsője. (Lampel R. kk. rt. Budapest, 1933.)

Égyéb önálló class. philol. kiadványomat s néhány nevesebb közleményemet is felsorolom végül még itt, hogy láttassam, minő alkotásaim nem bírták ki a referens-bizottságok ítélőszéke előtt a versenyt legelőbb egy 0-vel, azután hol egyetlen Cicerói Verrinának, hol egyetlen Tacitus-szemelvénynek iskolai kiadványával; sőt egy a horatiusi „nonum prematur in annum” tanács örve alatt zárva tartott, de soha — sem szerzője életében, sem holta óta — elő nem bukkant mű (?) is versenyre merészelt kelni szakmabeli alkotásaimmal — a „latin philologia” azon évekbeli értelmezése szerint, amikor a jutalmazás másféle szolgálatokért és tekintetekért járt ki. Természetesen olyannak állt leginkább érdekében a valódi értéket a döntő órában eltakarnia, aki cikksorozatának a szakfolyóiratban ígért folytatása, a forrásául szolgált külföldi mű szerzőjének halála miatt, örökre elmaradt.

Sallustius történetírása. (B.-doktori ért.). SAUjhely, 1883. — Római Régiségek s a római irod.-tört. vázlata. VI. kiad. 1912. Budapest, Frankl. T. — C. Sallustius Crispus Életviszonyaira és Munkáira vonatk. függő kérdések. Arad, 1896. — Határidőszámítás a rómaiaknál. M. Tud. Akad. 1903. — C. Jul. Caesar Commentarijainak Folytatásai és Asinius Pollio. M. Tud. Akad. 1906. — Homeros Ithakéja. Bpest, 1908. Lampel R. kk. rt. — C. Sallustius Crispus Összes Munkái. M. Tud. Akad. cl. phil. Bizottsága. (Franklin Társ.) 1910. — Latin Stilisztika. Pozsony—Bpest. Stampiel Tud. Zs. 139.

#### Nevezetesebb értekezéseim:

Róma kora, népe s királyai. (Egy. Phil. K. XXXIX, 4. 5.). — Egy Momentum C. Sallustius Crispus Életéből. (Erd. Múz. 1891). — A Sallustius- és Cicero-féle Invectiva (u. o. 1895). — Új vélemény a Homerosi Kérdésben (Phil. K. XXIII, 1. 2.). — Quid sit tandem de C. Sallustii scriptis statuendum (u. o. 6). — Codicem Sall. Albae—Juliansem praecipuis integrorum responderi. (u. o. XXVII, 3). — De Posoniensi Codice Sallustiano (u. o. XXVIII, 5). — Aliquot codices Sall. contententur. (u. o. XXVII, 3). — Sallustius s a római történetírás. (u. o. XVI, 2. 3.). — Asinius Pollio (u. o. XV, 8.). — Cicero egy vitás helyéhez (SAUjh. Gf. 1890—91). — Zrinyiásunk Tasso és Vergil világításában. Figyelő. 1889. XXVI, 4. 5. XXVII, 1. — Vergil alvilága. (SAUjh. Gf. 1886—87). — Odysseus hazája. Egy. Phil. K. XXVIII, 10.

#### Iskolai használatra engedélyezett magyarázatos kiadványaim:

M. Tullii Ciceronis pro P. Sestio oratio. Franklin-Társ. Jeles Irók. 41 (1892). — M. Tullii Ciceronis pro P. Sulla oratio. U. o. J. I. 43. (1893). — Latin Nyelvtan. Alak- és mondattan. Bpest. 1902. 1904. (Szt. István. T.) — Latin Olvasó- és Gyakorlókönyv. Bp. I. és II. oszt. 1902. u. o. — Szemelvény P. Vergilius Maro Aeneiséből. Jeles Irók. (Frankl.-T. I. kiad. 1899. II. 1904. III. 1906.). — Szemelvény P. Ovidius Naso műveiből. (I. és II. remekírók. 1899. és 1903. Wodianer F. Bpest.). — Szemelvény Qu. Horatius Flaccus költeményeiből. Jeles Irók. (Franklin-T. 1901.). — Szemelvény C. Julius Caesar, Comm. de bello Gallico c. műveiből. Szt. Istv. T. 1904. — Homerosi Görög Nyelvtan. Alak- és Mondattan. (Bpest. Wodianer. 1901.). — Görög olv.- és gyak.-könyv az Odysseiából. u. o. 1901. — C. Sallusti Crispi Bellum Iugurthinum et Bellum Catilinae. Bpest. Szt. Istv. Társ. 1922. II. kiad. — Latin Olvasókönyv Corn. Nepos. F. Livius- és Phaedrus-szemelvényekből (gymn. III. oszt.). u. o. 1904.

